

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

AİLE İÇİ ŞİDDET KAVRAMI VE AİLE İÇİ ŞİDDETİN
ULUSLARARASI ve ULUSAL HUKUKİ
BELGELERDEKİ DÜZENLEMESİ

HAZIRLAYAN
Gülay AKKAYA ŞAHİN
2501990263
TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. SAİBE OKTAY ÖZDEMİR

İSTANBUL-2010

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

AİLE İÇİ ŞİDDET KAVRAMI VE AİLE İÇİ ŞİDDETİN
ULUSLARARASI ve ULUSAL HUKUKİ
BELGELERDEKİ DÜZENLEMESİ

HAZIRLAYAN
Gülay AKKAYA ŞAHİN
2501990263
TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. SAİBE OKTAY ÖZDEMİR

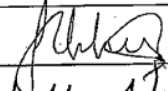
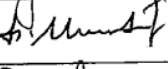
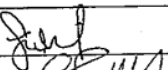
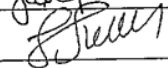
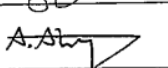
(DÜZELTİLMİŞ TEZ)

İSTANBUL-2010

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüz **ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI** 2501080589 numaralı **GÜLAY AKKAYA ŞAHİN**'İN hazırladığı **"AİLE İÇİ ŞİDDET KAVRAMI VE AİLE İÇİ ŞİDDETİN ULUSLARARASI VE ULUSAL HUKUKİ BELGELERDEKİ DÜZENLENMESİ"** konulu **YÜKSEK LİSANS/ DOKTORA TEZİ** ile ilgili **TEZ SAVUNMA SINAVI**, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 15.Maddesi uyarınca **21.07.2010 ÇARŞAMBA** günü **Saat: 15:00'DE** yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **"KABUL"**ne* **OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUCULUĞU** karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ(*)	İMZA
PROF.DR. SAİBE OKTAY ÖZDEMİR	Kabul	
PROF.DR. FATİH MAHMUTOĞLU	Kabul	
PROF.DR. GÜLCİN ELÇİN GRESSINGER	Kabul	
DOÇ.DR. ŞÜKRAN ŞIPKA	Kabul	
YRD.DOÇ.DR. AYÇA AKKAYAN	Kabul	

DÜZELTMELER

Tezin içinde yapılmış olan düzeltmeler aşağıda genel hatlarıyla anlatılmıştır:

- Bölümlerde değişiklik yapılmış, 1. Bölümde konu olarak değişiklik yapılmazken, 2. Bölümde uluslararası düzenlemeler, 3. Bölümde ulusal düzenlemeler daha ayrıntılı anlatılmıştır.
- 2. Bölümde uluslararası düzenlemelerin yanısıra, söz konusu belgelerin ulusal düzenlemelere etkisi anlatılmıştır.
- Tez yargıtay kararları yönünden zenginleştirilmiş, konular daha ayrıntılı anlatılmaya çalışılmıştır.
- İmla hataları düzeltilmiştir.
- Tezin ilk savunmasından sonra yapılan araştırmalar sonucu elde edilen bilgiler ilgili bölümlere eklenmiştir.
- Daha önce sunulan tezde eksik kaldığını düşündüğüm kimi bilgiler eklenmiş, ifadelerde düzeltme yapılmıştır.

Biricik Kızım ALİN'e...

ÖZ

Kadına yönelik şiddet yaygın bir toplumsal sorundur. Bütün dünyada her yerde, her yaş ve cinsiyete karşı uygulanan bir insan hakkı ihlalidir. Aile içinde şiddet daha çok eşe yönelik ve erkeğin kadına uyguladığı şiddet biçiminde olmaktadır. Kadına yönelik şiddetin kaynağında cinsiyet ayrımcılığı yatmaktadır. Ancak, sorunun mahrem olarak algılanması nedeniyle konuyla ilgili yapılan çalışmalar hala sınırlı sayıdadır. Bu çalışmamızda, aile içi şiddetin özellikle kadına yönelik şiddetin toplum üzerindeki etkileri ve 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunun bu alanda yaptığı iyileştirmeler incelenmiş olup, sorunun çözümü için yapılması gerekenler ortaya konulmuştur.

ABSTRACT

Violence against women is a common social problem. Violence which is an infringement of the human rights, as universal problem, against every people from all ages and all sexes. Studies made on this subject are limited because it is believed to be a private, hidden, confidential matter. Gender inequality is origine to violence against women. It is important to relaize studies to instigate the examination and the understanding of the violence against women by every one in the society also to present the things te be done for its solution. In this research; the implications of violence, especially the violence against women, for the community and the improvements on this field by the protection of the family law no 4320 have been analysed. Furthermore, resolutions have been offered for the issue stated in the research.

ÖNSÖZ

Tezin giriş bölümü, aile içi şiddet konusunu ve kısaca bu konudaki hukuksal gelişmeyi anlatmaktadır.

Birinci bölümde, şiddet tanımı, çeşitleri, etkileri, aile içi şiddet ve hukuki olarak ele alınması anlatılmıştır.

İkinci bölümde, aile içi şiddetin uluslararası belgelerde ele alınışı ve kısaca uygulaması ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde, aile içi şiddet konusunda yapılan ulusal düzenlemeler ve özellikle 4320 sayılı Kanunun uygulanması, alınacak tedbirler ve sonuçları incelenmiştir.

İÇİNDEKİLER

ÖZ	I
ABSTRACT	II
ÖNSÖZ	III
KISALTMALAR	IX
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	4
ŞİDDET VE AİLE İÇİ ŞİDDET KAVRAMI	4
A. Şiddet Kavramı	4
1. Şiddet Nedir	4
2. Şiddet Nedenleri	7
a- Şiddetin Biyolojik Nedenleri	8
b- Şiddetin Psikolojik Nedenleri	8
c- Şiddetin Sosyal Nedenleri	9
3. Şiddet Çeşitleri	9
a- Fiziksel Şiddet	10
b- Duygusal Şiddet	10
c- Cinsel Şiddet	11
d- Ekonomik Şiddet	12
4. Şiddetin Kabullenme Biçimleri	12
a- Şiddetin Korku ve Çaresizlik Nedeni İle Kabullenilmesi	12
b- Şiddetin Meşrulaştırma ve Rasyonalizasyon Yolu ile Kabullenilmesi	13
B. Aile İçi Şiddet	14
1. Aile İçi Şiddete Genel Bir Bakış	14
2. Aile İçi Şiddetin Boyutları, Nedenleri	15
a- Aile İçi Şiddetin Çocuk Üzerindeki Etkileri	16
b- Şiddetin Toplum Üzerindeki Etkileri	18

3. Türk Toplumunun Aile İçi Şiddete Bakışı -----	19
İKİNCİ BÖLÜM -----	24
A. ULUSLARARASI DÜZENLEMELERDE AİLE İÇİ ŞİDDET KAVRAMI -----	24
1. Genel Olarak -----	24
a- Birleşmiş Milletler Belgeleri-----	24
1.1. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) --	27
1.2. CEDAW Komitesi'nin 12 ve 19 sayılı Genel Tavsiye Kararları -----	31
1.3. Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesine İlişkin Ek İhtiyari Protokol-----	32
1.4. Kadınlara Yönelik Şiddetin Tasfiyesine İlişkin Bildirge -----	33
1.5. Pekin Eylem Platformu-----	36
1.6. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme -----	39
b- Avrupa Konseyi Belgeleri -----	40
c- Kadınlara Karşı Şiddeti Önleme, Cezalandırma ve Ortadan Kaldırmaya İlişkin İnter Amerikan Sözleşmesi-----	43
2. Uluslararası Düzenlemelerin İç Hukuka Etkisi -----	44
a- 1997 Ulusal Eylem Planı -----	44
b- 2006 Avrupa Komisyonu Türkiye İçin İlerleme Raporu'nda Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele --	47
c- 2007 Avrupa Komisyonu Türkiye İçin İlerleme Raporu 'nda Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele -	50
d- Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı: 2007-2010-----	51
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM -----	53
1. AİLE İÇİ ŞİDDETİN ÖNLENMESİNDE ULUSAL DÜZENLEMELER-----	53
A. Genel Olarak -----	53
B. ULUSAL DÜZENLEMELER -----	56
1. Anayasa'da Aile İçi Şiddet-----	56
2. Türk Medeni Kanunu'nda Aile İçi Şiddet-----	59
a. Hakimin Müdahalesinin Şartları -----	62

(1)Evlilik Birliğinden Doğan Yükümlülüklerin Yerine Getirilmemesi -----	63
(2)Önemli Bir Konuda Uyuşmazlığa Düşülmesi-----	66
b. Eşlerden Biri, Hakimin Evlilik Birliğine Müdahalesini İstemiş Olmalıdır -----	67
c. Görev ve Yetki-----	68
d. Hakimin Alacağı Tedbirler -----	68
(1)Eşler Birlikte Yaşarken Alınabilecek Tedbirler -----	69
(2)Eşler Ayrı Yaşarken Alınabilecek Tedbirler -----	70
e. Türk Medenî Kanununa Göre, “Borçlulara Ait Tedbirler”-----	73
f. Türk Medenî Kanununa Göre, “Tasarruf Yetkisinin Sınırlanması” -----	74
g. 4320 Sayılı Kanun ile Medeni Kanun Arasında İlişki-----	76
(3)Türk Ceza Kanunu'nda Aile İçi Şiddet-----	78
(4)Aile Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun'da Aile İçi Şiddet 88	
3. İş Kanunu’nda Aile İçi Şiddet -----	89
4. Belediye Kanunu’nda Aile İçi Şiddet-----	92
5. Aile İçi Şiddet ve 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun -----	93
a. Genel Olarak-----	93
b. 4320 sayılı Kanunda Koruma Tedbirlerinin Amacı-----	96
c. Koruma Kararının Talep Edilmesi-----	97
d. Fail ve Mağdur -----	99
e. Kanunun Uygulanma Aşamaları -----	101
(1)Polis Merkezine Başvuru -----	101
(2)Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna Bildirim -----	102
(3)Adli Tıbbı Sevk-----	102
(4)Cumhuriyet Başsavcılığına Başvuru -----	103
(5)Doğrudan Aile Mahkemesine Başvuru -----	104
(6)Koruma Kararında Verilebilecek Tedbirler-----	105

i. Şiddete veya Korkuya Yönelik Davranışlarda Bulunmama Uyarısı -----	106
ii. Konuttan Uzaklaştırma -----	107
iii.Eşyalara Zarar Vermeme-----	108
iv. İletişim Vasıtalarıyla Rahatsız Etmeme -----	109
v. Silah ve Benzeri Araçları Kolluğa Teslim Etme -----	109
vi. Ortak Konutta Sarhoşluk veya Uyuşturucu Kullanımı Halinde Gelmemeye Uyarısı -	111
vii. Bir Sağlık Kuruluşuna Muayene veya Tedavi İçin Başvurma-----	111
(7)Arabuluculuk ve Danışmanlık Tedbirleriyle Diğer Tedbirler -----	113
f. Tedbir Nafakası -----	115
g. Koruma Kararına İtiraz ve Duruşma Yapılması -----	117
h. Koruma Kararının Uygulanması-----	120
i. Koruma Kararına Aykırı Hareketin Yaptırımı -----	122
j. Uygulamadaki Farklı Yaklaşımlar -----	123
k. Koruma Kararı Verilmesi İçin Duruşma Yapılması ve Delil Toplanması-----	124
l. Koruma Kararının Hukuki Niteliği-----	126
m. Tedbir Nafakası Yükümlülüğüne Aykırı Davranışın Yaptırımı-----	129
n. Boşanma Halinde veya Yakın Yaşam Arkadaşlıklarında 4320 Sayılı Kanun'un Uygulanması Olanakları	129
o. 4320 sayılı Kanunun Cezai Sonuçları-----	131
(1) Genel Olarak-----	131
(2)Şartları-----	131
(3) Maddi Unsur -----	133
i. Genel Olarak-----	133
ii. Diğer Eşe veya Çocuklara veya Aynı Çatı altında Yaşayan Diğer Aile Bireylerine Karşı Şiddete veya Korkuya Yönelik Davranışlarda Bulunmak -----	134
iii. Uzaklaştırıldığı ve Diğer Eş ve çocuklara Tahsis Edilen Ortak Konut veya İşyerlerine Girmek veya Yaklaşmak -----	134
iv. Diğer eşin, Çocukların veya Aynı Çatı Altında Yaşayan diğer Aile Bireylerinin Eşyalarına zarar Vermek -----	135

v. Diğer Eşi, Çocukları veya Aynı çatı Altında Yaşayan Diğer Aile Bireylerini İletişim Araçlarıyla Rahatsız Etmek -----	135
vi. Silah ve Benzeri Araçları Kolluğa Teslim Etmemek -----	136
vii. Alkollü veya Uyuşturucu Herhangi Bir Madde Kullanarak Ortak Konuta Gelmek veya Ortak Konutta Bu Maddeleri Kullanmak -----	136
(4) İctima, İştirak, Yaptırım ve Ceza Usulü -----	136
(5) 4320 sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin İstatiksel Sonuçlar -----	139
C. Sonuç: -----	140
1. Toplumsal Alanda Yapılması Gerekenler -----	142
2. 4320 sayılı Kanun İle İlgili Olarak Yapılması Gerekenler -----	145
BİBLİYOGRAFYA -----	147

KISALTMALAR

A.B.D.	: Amerika Birleşik Devletleri
age	: Adı geçen eser
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
ae	: Aynı eser
ay	: Aynı yer
bkz	: Bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
CEDAW	: Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi
CGK	: Yargıtay Ceza Genel Kurulu
E	: Esas numarası
et	: Kısaltma (et cetera)
F	: Fıkra
HD	: Hukuk Dairesi
HUMK	: Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İBK	: İçtihad-ı Birleştirme Kararı

K	: Karar numarası
KKAÖS	: Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi
KKAÖKt	: Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi
m.	: Madde
NGO	: Non governmental organization
s	: Sayfa
S	: Sayı
SHÇEK	: Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu
T	: Tarih
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
vb.	: Ve benzeri
vd	: Ve devamı
Y	: Yargıtay

GİRİŞ

İnsanlık tarihiyle neredeyse özdeş bir süreci kapsayan şiddet olgusu, kendisini çok farklı türlerde ve biçimlerde göstermektedir. Böylesi bir tarihsel geçmişle ve birçok bireysel ve toplumsal öğelerle beslenen şiddetin barındığı karmaşık yapı, onun tanımlanma ve ortaya çıkarılma zorluğunu da beraberinde getirmektedir.

Öyleki şiddet, günümüzde yaşamımızın bireysel ve toplumsal boyutunda karşılaşılabileceğimiz bir olgu durumundadır. Duygusal, sözel, fiziksel, cinsel, siyasal ve daha birçok boyutta kendini gösteren şiddet olgusu, doğaldır ki, aile içinde de görülebilir.

Cumhuriyetin ilanından sonra hukuk alanındaki en büyük devrimlerden birisi 1926 yılında Türk Medeni Kanunu'nun kabul edilerek yürürlüğe konulmasıdır. Dini esasları dikkate alarak hazırlanmış Mecelle'nin yürürlükten kaldırılarak, çağdaş ve akla dayalı bir kanunun yürürlüğe konması gerçekten Türk hukuk sisteminde atılmış önemli bir devrimdir.

Yeni Medeni Kanununda kadın - erkek eşitliği, tek evlilik, mirasta eşitlik, boşanmanın mahkeme kararına dayandırılması gibi önemli yenilikler getirilmiş olup, Aile Hukuku yeni bir bakış açısıyla düzenlenmiştir. İkinci Dünya Savaşından sonra dünyada insan hakları, sosyal haklar, kadın hakları ve çocuk hakları gibi konularda önemli değişimler yaşanmıştır. Bu değişimlere uygun olarak kanunlarda da önemli değişiklikler yapılmıştır. Uluslararası alanda Birleşmiş Milletler tarafından kadın hakları ve çocuk haklarına ilişkin olarak hazırlanan sözleşmeler bazı çekincelerle ülkemiz tarafından da kabul edilerek imzalanmıştır. İşbu sözleşmeler ve yaşanan bir takım olaylar sonucunda kadın ve çocukların şiddete karşı korunması amaçlı kanunlar ülkeler tarafından kabul edilmeye başlanmıştır.

Kadına yönelik şiddet hemen hemen bütün toplumlarda görüldüğü gibi, kadınlar aile içinde şiddet uygulayan kişilerce dayak, tecavüz, cinsel, sözlü ve ruhsal

saldırı türlerine maruz bırakılmaktadır. Kadınların ekonomik olarak erkeklere göre daha dezavantajlı durumda olmaları onların giderek şiddet ortamında kalmalarına neden olmakta, şiddetten uzaklaşma yollarını bilmemeleri bilseler de birçok engelle karşılaşmaları sebebiyle hak ve özgürlüklerden yararlanmaları zor olmaktadır.

Kadına yönelik şiddetin görünür hale gelmesi, tanımlanması ve şiddetin önlenmesi konusunda hükümetlere sorumluluklar yüklenmesi, aile içi şiddet konusunda özel kanunların çıkarılmasını gerekli kılmıştır.

Aile içi şiddetin önceleri mahrem bir konu olarak değerlendirilmesi, aile kurumunun insan hakları karşısında aşırı değerli görülmesi, toplumsal örgütlenişteki mevcut yetersizlikler ve işleyişler kadına yönelik şiddetin yakın zamanlara kadar gözle görünmezliğine yol açmıştır.

Şiddet sadece temel hakların ihlali olmayıp, kadınların fiziksel ve ruhsal sağlıklarını etkilemekte, kadın ve erkek arasındaki fiili eşitsizliği derinleştirmekte her alandaki yaşama katılma haklarını ve becerisini ihlal etmektedir. B.M Genel Tavsiye No:19 (11.oturum, 1992) Öyle ki, kadına yönelik şiddet, ayrımcılığı ve eşitsizliği sürekli hale getirerek kadın hayatının denetlenmesinde başvurulan bir araç olmuştur.

Kadının sadece evde değil, toplumsal yaşamın her alanında şiddete maruz kaldığı ve savaşlarda ilk mağdur oldukları gerçeğinin dile getirilmesi ancak yakın geçmişte kadın hareketi savunucularının ısrarlı ve yorucu çalışmalarının bir sonucu olarak gerçekleşmiştir.

Uluslararası Kadın Hareketinin mücadelesiyle bu durum görünürlük kazanmış ve kadına karşı ayrımcılık ve şiddet konularındaki bilinçlenme ilk kez 1993 de Viyana da toplanan Dünya İnsan Hakları Konferansında uluslar arası hukuka yansımıştır.

20. yüzyılın sonunda kadına karşı şiddet konusu hükümetlerin gündem maddesi olarak bir zemin kazanmış, kadınların evrensel hukuku sayılan Kadınlara

Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) 1979 yılında şiddet konusuna yer vermeden yürürlüğe girdiğinden, ancak seksenli yıllardaki gelişmeler karşısında CEDAW Komitesi 19 no.lu genel tavsiye kararı (1992) ile kadına karşı şiddeti ayrımcılıkla ilişkilendirerek devletleri şiddeti önleme konusunda sorumlu kılmıştır.

Ülkemizde de 1997 – 1998 li yıllarda, klasik ceza hukukunun mala karşı ve şahıslara karşı hükümlerinin yanında, özel bir kanun ile aile bireylerinin şiddete karşı korunması 4320 sayılı kanunla gündeme geldi. Toplumun kadına önyargılı bakışı, aile mahremiyetine karışmama anlayışı, kadının korktuğu için şikayet edememesi, şiddet denilince akla ilk gelenin darp olması ve diğer durumların nazara alınmaması gibi nedenler kanunun hayata geçmesini engelledi ve kanun ilk zamanlarda fazla uygulama alanı bulamadı. Özellikle kanunu uygulamakla görevli emniyet mensupları, savcı ve hakimi içeren üçlü mekanizmanın aile mahremiyetine müdahale etmek istemeyen tutumu, şiddet kavramını sadece fiziksel darp olarak görmeleri, hakaret küfür ve duygusal baskıyı şiddet olarak görmemeleri kanunun uygulanmasını zorlaştırmıştır.

4320 sayılı Kanundaki hükümler özellikle kocaların eşlerine karşı yaptıkları şiddeti nazara alarak düzenlenmiş olmakla birlikte amaç, aynı çatı altında yaşayan bireylerin birbirine karşı uyguladıkları şiddete karşı ceza vermek değil, şiddete uğrayan kişiyi tedbir uygulayarak diğer eşi şiddetten korumaktır.

Anayasanın 41. maddesi "devlet ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar" hükmü gereği koruyucu yasal tedbirlerin alınması düzenlenmiştir. Bu kanunun düzenlenmesi sonucunda ülkemizde de şiddete uğrayan kadın ve aile bireylerinin mahkemelere başvurarak koruma emri alabilmelerini sağlayacak hükümler Türk hukuk sistemine dahil edilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ŞİDDET VE AİLE İÇİ ŞİDDET KAVRAMI

A. Şiddet Kavramı

1. Şiddet Nedir

Şiddet, insanların bedensel veya ruhsal açıdan zarar görmelerine, yaralanmalarına ve sakat kalmalarına neden olan bireysel veya toplu hareketlerin tümüdür¹.

"Kadınlara Karşı Şiddet'i Önleme, Cezalandırma ve Ortadan Kaldırmaya İlişkin İnter Amerikan Sözleşmesi'nde"² şiddetin fiziksel, ruhsal ve cinsel şiddet biçiminde olabileceği belirtilmiştir³.

Dünya Sağlık Örgütü ise, şiddeti, sahip olunan fiziksel güç ya da kudretin, tehdit yoluyla ya da doğrudan kendine, bir başka insana, bir gruba ya da topluma karşı yaralanma, fizyolojik hasar, gelişme bozukluğu ya da gerilikle sonuçlanacak ya da sonuçlanma olasılığı yüksek bir biçimde uygulanması olarak tanımlamaktadır. Bu tanım, "ailede ve genel toplumda oluşan; dayak, çocukların cinsel istismarı, drahoma/başlık parası ile ilişkili şiddet, ırza geçme, kadın sünneti ve kadına zararlı olan diğer geleneksel uygulamalar ve sömürü ile ilişkili şiddet, işyeri, eğitim kurumları ve diğer yerlerde karşılaşılan cinsel şiddet, fahişeliğe zorlama, devlet

¹ Nazan Bilgel; "Bursa İl Merkezinde Kadınlara Yönelik Şiddetle İlgili Durum Saptaması Araştırması" 2001 (Çevrimiçi) <http://www20.uludag.edu.tr/~nazan/ders5.html> 16.10.2006

² (Çevrimiçi) www.hukukcu.com/bilimsel/kitaplar/kadina_siddet.htm

³ İzzet Doğan; "Kadına Yönelik Şiddet Uluslararası Belgeler 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına İlişkin Yasa Ve bu yasada yapılan değişiklikler üzerine bir inceleme" İstanbul Barosu dergisi Cilt:82 Sayı:3 Yıl 2008 s.1224 (Düzeltilme)

tarafından işlenen veya göz yumulan şiddeti içeren fiziksel, cinsel ve psikolojik tüm şiddet biçimlerini ” kapsar⁴

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 20 Aralık 1993 tarihli ve 44/104 sayılı kararı ile ilan edilen Kadınlara Karşı Şiddetin Tasfiye Edilmesi'ne Dair Bildiri'nin⁵ 1. maddesinde kadınlara karşı şiddet terimi, “ *İster kamusal isterse özel yaşamda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik acı veya ızdırap veren veya verebilecek olan cinsiyete dayanan bir eylem veya bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma anlamına gelir* ” şeklinde tanımlanmış, 2. maddesinde de kadınlara karşı şiddetle ilgili aşağıda belirtilenlerle sınırlı olmayarak şu örnekleri vermiştir:

- a) Aile içinde meydana gelen dövme, kız çocuklarının cinsel istismarı, evlenirken verilen başlıkla ilgili şiddet, evlilik içi tecavüz, cinsel organları dağlama ve kadınlara zarar veren geleneksel uygulamalar, nikahsız yaşayan çiftler arasındaki şiddet ve sömürmek için uygulanan şiddet de dahil fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet uygulanması;
- b) Toplum içinde meydana gelen tecavüz, cinsel istismar, çalışma hayatında, öğretim kurumlarında ve diğer yerlerde cinsel taciz, kadın satışı ve zorla fahişeleştirme de dahil, fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet;
- c) Nerede meydana gelirse gelsin devlet tarafından işlenen veya hoş görülen fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet.

Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi'nin 2 Şubat 1996 tarihli Kadınlara Yönelik Şiddet, Sebepleri ve Sonuçları Özel Raportörü Radhika Coomaraswamy'nin 1995/85 Sayılı İnsan Hakları Komisyonu Kararı Uyarınca sunulan, Aile İçi Şiddete İlişkin Çerçeve Mevzuat Örneğinde ise, aile içi şiddet eylemleri basit saldırılardan, ağır dayak, kaçırma, tehdit, gözdağı, zorlama, üzerine

⁴Hayri Domaniç, **Yaratılıştan Bu Yana Kadın Haklarının Gelişimi**, Ocak 2007 İstanbul s.139

⁵ (Çevrimiçi) www.unicankara.org.tr/doc_pdf/metin139pdf (Düzeltilme)

yürüme, küçük düşürücü sözlü taciz, zorla veya hukuka aykırı olarak haneye girme, kundaklama, mülkün tahribi, cinsel şiddet, evlilik içi tecavüz, drahoma ya da başlık parasına bağlı şiddet, kadın sünneti, fahişelik yaptırmak sureti ile istismara bağlı şiddet, evde çalışan kadın hizmetlilere karşı şiddet ve bu eylemleri gerçekleştirmeye teşebbüs etmeye dek, bir aile üyesi tarafından kadınlara uygulanan, cinsiyete dayalı tüm fiziksel, psikolojik ve cinsel kötü muamele eylemleri "aile içi şiddet" şeklinde tanımlanmaktadır⁶.

Bilindiği üzere, şiddet bütün dünyada, her ülkede, her yörede ve herkese karşı uygulanan bir insan hakkı ihlalidir. Şiddet uygulanmasından her yaş grubu, her iki cinsiyet, hatta her canlı nasibini almaktadır. Ne var ki "Kadına Yönelik Şiddet'te şiddet uygulanmasının temelinde kadın ve erkek arasındaki eşitsizlikler ve sahip oldukları güçler arasındaki dengesizlik sonucu kadına, "cinsiyeti" nedeni ile yapılan uygulama yatmaktadır.

Buradaki cinsiyet kuşkusuz "biyolojik cinsiyet" olmayıp "toplumsal cinsiyet"tir yani erkeğe ve kadına toplumun biçtiği roller ve bireyden olan beklentileridir⁷. Diğer bir deyimle, kadına karşı şiddetin temelinde toplumsal cinsiyet ayrımcılığı yatmaktadır.

Kadına yönelik şiddet çok yaygın bir olgudur. Bu yaygınlığın sebebini sosyal bilimciler şiddetin, toplumsal cinsiyet ayrımcılığının sürdürülmesi için kullanılan bir tehdit, bir araç olmasına bağlamaktadırlar⁸. Kadınlar, kendilerine verilen rolleri yerine getirmedikleri düşünüldüğünde erkekler tarafından şiddet görerek cezalandırılmakta ve kendilerine rolleri hatırlatılmaktadır. Konunun daha da üzücü tarafı, böyle bir ortama doğup büyüyen kadınlar kendilerine uygulanan muamele ve

⁶ Doğan; s.1224 (Çevrimiçi) (www.turkhukuksitesi.com/makale_930.htm .)

⁷ İbrahim Balcıoğlu, "Şiddetin Doğal ve Toplumsal Kaynakları" Biyolojik, Sosyolojik, Psikolojik Açıdan Şiddet, İstanbul, Sökmen Matbaacılık, 2000, s.51

⁸ Ayşe Akın; 1. Kadın Sağlığı Kongresi " Kadına Yönelik Şiddet" 20-22 Mart 2008 Ankara (Çevrimiçi) (www.medimagazin.com.tr/mm_kadina_yonelik_siddet_ve_hekimler_8211i_ky_51030.html) (Düzeltilme)

şiddeti içselleştirmekte ve giderek bu uygulamaları "normal", "olağan" görmektedirler. Bu durum ise çözümsüzlüğün sürmesini beslemektedir⁹.

Uzun yıllar boyunca görmezden gelinen, olağan kabul edilen, ya da özel mesele olarak görülen kadına yönelik şiddet artık günümüzde bir insan hakkı ihlali olarak kabul edilmekte, hem toplum hem de devlet tarafından tolerans gösterilmemesi gereken önemli bir halk sağlığı ve kadın sağlığı sorunu olarak ele alınmaktadır. Ancak, burada vurgulanması gereken nokta, kadına yönelik şiddet önlenabilir toplumsal bir sağlık sorunudur ve kadına yönelik şiddetle mücadele bu anlamda önem kazanmaktadır¹⁰.

Kadınların yaşadıkları şiddetin gün ışığına çıkışı çok yakın zamanlara rastlar. Öyle ki Dünya Sağlık Örgütü bile bu olgunun tanımlamasını ancak 1993'te yapmıştır. Ne var ki, artık ulusal ve uluslararası düzeyde konu daha sık ve daha kapsamlı ele alınmaktadır. Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komisyonu 51. Oturumunda en ağırlıklı konulardan biri "Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi"dir. Sonuç bildirgesinde; kadına yönelik şiddetin önlenmesi için, toplumsal cinsiyet ayrımcılığının ortadan kaldırılması, kadının güçlendirilmesi, konunun çözümüne "kız çocuğu"nın ele alınması ile başlanması ve sektörlerin güçlü bir savunuculuk yapması gerektiği vurgulanmaktadır¹¹.

2. Şiddet Nedenleri

Şiddet nedenleri çok çeşitli ve karmaşıktır. Kolay anlaşılabilmesi açısından genel anlamıyla şiddetin, özel anlamıyla ise aile içi şiddetin nedenlerini, biyolojik nedenler,

⁹ Feride Yıldırım Güneri, "Aile İçinde Kadına Yöneltilen Şiddet" Evdeki Terör: Kadına Yönelik Şiddet, İstanbul, Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, 1996, s.87-88

¹⁰ Güneri, s. 88

¹¹ Ayşe Akın; 1. Kadın Sağlığı Kongresi "Kadına Yönelik Şiddet" 20-22 Mart 2008 Ankara (Çevrimiçi)
(www.medimagazin.com.tr/mm_kadina_yonelik_siddet_ve_hekimler_8211i_ky_51030.html)
(Düzeltilme)

psikolojik nedenler ve sosyal nedenler olmak üzere üç ana başlık altında toplamak mümkündür:

a- Şiddetin Biyolojik Nedenleri

Biyolojik nedenler arasında, erkeklik hormonlarının etkisi, şizofreni, paranoid şizofreni gibi bazı akıl hastalıkları ile antisosyal kişilik bozukluğu gibi bazı ruhsal bozukluklar sayılabilir¹². Saldırgan yani şiddeti uygulayan aile bireylerinin büyük oranlarda erkek oluşu ve bu saldırgan davranışların ilerleyen yaşla birlikte azalmaya başlaması, erkeklik hormonlarının şiddet davranışında etkili olduğunu düşündürmektedir¹³. Hezeyanlar, hallüsinasyonlar (gerçekte var olmayan şeyleri görme, duyma veya kokusunu alma), gerçeklikten uzaklaşma, duygusal cevapların kaybı, sosyal ilişkilerin bozulması gibi belirtilerle ortaya çıkan şizofreni ve bunun özel bir çeşidi olan şüphe, kıskançlık, kendini beğenmişlik gibi duyguların ön plana çıktığı paranoid şizofreni diye adlandırılan akıl hastalıkları da biyolojik nedenler arasındadır¹⁴. Sorumsuz, tepkici ve düşüncesiz hareket etme, vicdansızca ve suç niteliğinde davranışlar gösterme ve bunlardan hoşlanma biçimindeki tutumların görüldüğü antisosyal kişilik bozuklukları da şiddetin biyolojik nedenlerindendir¹⁵.

b- Şiddetin Psikolojik Nedenleri

Duygusal baskı ve sorumluluklardan kurtulma, hayal kırıklıkları için çıkış yolu bulma, isteklerini gerçekleştirme, empati yeteneğinin olmaması ve aile içi şiddetin olduğu bir ailede büyüme gibi nedenler psikolojik nedenler olarak sayılmaktadır¹⁶.

¹² Meral Tekin, F. Dilek Gözütok, Ankara Gecekondularında Yaşayan ve Şiddete Karşı Eğitim Alan Kadınların Eşlerarası Şiddet Açısından Konumları: “Şiddete Uğrayan Kadınlara Yasal haklar, Fırsatlar ve Bunları Kullanma Amaçlı Bilgilendirme/Bilinçlendirme Projesi”, Ankara, Kadın Dayanışma Vakfı, 1996, s.3

¹³ Tekin, Gözütok, s.2

¹⁴ Balcıoğlu, s51

¹⁵ Selçuk Arıcı, “Aile İçi Şiddet Ve Nedenleri Nelerdir”(Çevrimiçi)

www.selcukarici.com/psikoloji_psikiyatri_yazilari/aile_ici_siddet.txt 27.05.2009 (Düzeltilme)

¹⁶ Tülin Günşen İçli, “Ailede Kadına Karşı Şiddet ve Kadın Suçluluğu” Ankara, Devlet Bakanlığı Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Bizim Büro Basımevi, 1995, s. 2-9

c- Şiddetin Sosyal Nedenleri

Şiddet uygulama, öğrenilebilen bir davranıştır. En önemli öğrenme kaynağı ise, şiddeti uygulayan kişinin kendi ailesidir. Çocukluk ve gençlik dönemlerinde, aile içi şiddetin uygulandığı bir ortamda yetişenlerin, şiddet gösterme eğilimine sahip oldukları gösterilmiştir¹⁷. Ayrıca şiddetin, toplum tarafından paylaşılan bir değer yargısı olarak kabul edilmesi ve kuşaktan kuşağa aktarılması da sosyal bir neden olarak kabul edilmektedir¹⁸. Toplumların sahip oldukları iletişim becerilerinin yetersizliği, duygu ve düşüncelerin kışkırtıcı biçimlerde ifade edilmesi alışkanlığı, bilinçsizce yapılan suçlamalar, hatalı namus ve ahlak anlayışları da şiddetin sosyal nedenleri arasında sayılabilir¹⁹. Yoksulluk, hayat karşısında şanssız olmak, beklentilerin ve kazanılmış niteliklerin yoksunluğu gibi sosyo-ekonomik baskı unsurları da şiddet uygulamasına neden olabilir. Alkol ve madde bağımlılığı olan kişiler ise gerek bu sosyal faktörlerin gerekse kullandıkları bağımlılık yaratan maddelerin neden olduğu ruhsal etkiler sonucunda şiddet uygulamaya daha çok yatkındırlar²⁰.

3. Şiddet Çeşitleri

Şiddet, uygulanışı ve şiddetin uygulandığı kişiler dikkate alındığında farklı şekillerde ortaya çıkabilir. Uygulanışına göre, fiziksel, duygusal (psikolojik), ekonomik ve cinsel şiddetten söz edilebilir.

¹⁷ Tülin Günşen İçli, "Türkiye'de Kadın Suçluluğunun Aile İçi İlişkiler ve Aile Yapısı Açısından İncelenmesi" 20. Yüzyılın sonunda Kadınlar ve Gelecek Konferansı, Ankara, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, 19-21 Kasım 1997, s.151

¹⁸ İçli, age.s, 151

¹⁹ Nazan Bilgel; "Bursa İl Merkezinde Kadınlara Yönelik Şiddetle İlgili Durum Saptaması Araştırması" 2001 (Çevrimiçi) <http://www20.uludag.edu.tr/~nazan/ders5.html> 16.10.2006

²⁰ Bilgel, a.y

a- Fiziksel Şiddet

Aile içi şiddetin en sık olarak uygulanan biçimidir. Sarsma, hırpalama, tokat atma, dayak atma, bireye cisimler atma, duvarlara vurma, saçından tutup yerlerde sürüklenme, itme, sopa ve odun ile dövme, ellerini kollarını bağlama, kesici delici aletlerle üzerine yürüme ve bunları kullanarak kişiyi yaralama, ateşli silahlar kullanma, kişileri öldürme gibi durumlar fiziksel şiddet uygulamalarıdır²¹.

Uluslararası Af Örgütünün (Amnesty International) 2004 yılında yayınlanmış raporuna göre: "Dünyada üç kadından birinin fiziksel şiddete ya da cinsel tacize maruz kaldığı, bu durumun sadece geri kalmış ülkelerde yaşanmadığı, örneğin İngiltere'de her dört kadından birinin erkeklerin şiddetine maruz kaldığı ayrıca dünyada cinayete kurban giden kadınların %70' nin eşleri tarafından öldürüldüğü" bir gerçektir²².

b- Duygusal Şiddet

Duygusal şiddet, duyguların ve duygusal ihtiyaçların, karşı tarafa baskı uygulayabilmek için tutarlı bir şekilde istismar edilmesi, bir yaptırım ve tehdit aracı olarak kullanılmasıdır²³. Duygusal şiddetin amacı, kurbanın kendine ait saygısını kaybettirmek, korkutmak, kendini güçsüz hissetmesini sağlamaktır²⁴. Sevgi ve ilgi yokluğu, sevecen davranmamak, aşağılama, beceriksizlikle suçlama, küçük görme, insanın içindeki umutları yok etme, zor günlerde, hastalıklarda destek vermeme, yardımcı olmama, yaşanacak güzellikleri paylaşmama, inandığı önem verdiği

²¹ Ayşe Betül Nuroğlu, "Aile İçi Şiddet Araştırması" (Çevrimiçi)
http://www.ucansupurge.org/arsiv/www.ucansupurge.org/index2ed8.html?option=com_content&task=blogsection&id=6&Itemid=47&limit=15&limitstart=495 14.07.2003

²² Uluslararası Af Örgütünün (Amnesty International) 2004 yılında www.amnesty.org adresinde yayınlanmış raporu (Düzeltilme)

²³ Güneri; s. 87-88

²⁴ Aysel Yıldırım, Sıradan Şiddet Kadına ve Çocuğa Yönelik Şiddetin Toplumsal Kaynakları, İstanbul, Boyut Kitapları, 1998, s. 192; aynı görüş için bakınız Mehmet Ali Uçar, Aile İçi Şiddet ve Aile Koruma Yasası, Ankara, 2003 s.81

değerleri görmezlikten gelme, yabancı gibi davranma gibi örnekler, duygusal şiddet kapsamındadır²⁵.

c- Sözel Şiddet

Söz ve hareketlerle bir bireyi korkutma, sindirme, cezalandırma ve kontrol etme aracı olarak kullanılmasıdır²⁶. Sözel şiddete ilişkin davranışlardan en belirginini, kişinin değer verdiği konulara yönelik güven sarsmak ve kişiyi yaralamak amacıyla belirli aralıklarla çok ağır hakaret ve sözler söylemektir. Kişiyi küçük düşürücü adlar takmak ve sık sık olumsuz bir şekilde eleştirmek ve alay etmek de sözel şiddet kapsamında değerlendirilmektedir²⁷.

d- Cinsel Şiddet

Cinsel Şiddet, kişinin isteğine aykırı olarak cinselliğin bir sindirme denetleme ve tehdit aracı olarak kullanılmasıdır²⁸. Örneğin, kadınla zorla ilişkide bulunmak, aşırı kıskançlık, evlilik içi tecavüz, ensest ve ayrıca kişiye bir eşyaymış gibi davranmak, cinselliği bir cezalandırma yöntemi olarak kullanmak, duygusal baskı kurarak cinsel ilişkiye zorlamak, tecavüz etmek, istenmeyen cinsel pozisyonlara zorlamak, fuhuşa zorlamak.

Avrupa Birliği'nde, Topluluk müktesabâtı içinde yer alan 76/207 sayılı yönergede, 2002'de yapılan değişiklikte cinsel taciz, bir kişinin cinsiyeti ile ilişkili olarak yapılan "istenmeyen bir davranış" olarak tanımlanmıştır²⁹.

Bu davranışın "kişinin onurunu zedeleme" ya da "sindirici, düşmanca, küçük düşürücü, aşağılayıcı ve saldırgan bir ortam yaratma" amacıyla yapılmış olması

²⁵Nuroğlu, a.y

²⁶ Uçar, s.81

²⁷ Neslihan Sümer, "Kültür, Yasa ve Aile İçi Şiddet" 20. Yüzyılın Sonunda Kadınlar ve Gelecek Konferansı, Ankara, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, 19-21 Kasım 1997, s.133

²⁸ Güneri, s.89; Sümer, s.134

²⁹ (Çevrimiçi) www.turkhukuk sitesi.com › ... › Bilimsel İncelemeler - web 25.09.2003. (Düzeltilme)

dışında, bu etkiyi doğurması da yeterlidir³⁰. Cinsel taciz ise cinsel nitelikli "sözlü, sözsüz ya da fiziksel istenmeyen davranış" olarak herhangi bir biçimde ortaya çıkabilir. Kişinin onurunu zedeleme amaçlı ya da etkili cinsel nitelikli davranışlar, özellikle sindirici, düşmanca, küçük düşürücü, aşağılayıcı ve saldırgan bir ortam yarattıkları zaman, cinsel taciz kapsamına girerler³¹.

e- Ekonomik Şiddet

Ekonomik şiddet, ekonomik kaynakların ve paranın kişi üzerinde bir yaptırım, tehdit ve kontrol aracı olarak düzenli bir şekilde kullanılmasıdır³². Örneğin, kadının gelirine-mallarına el koymak, kadını ailesinden katkı sağlamaya zorlamak, kadının gelirini kumarda, içkide harcamak, kadının ve çocukların ihtiyaçlarını karşılamamak, kazancı olduğu halde erkeğin kadını ve çocuklarını yokluk içinde bırakması gibi tutumlardır³³.

4. Şiddetin Kabullenme Biçimleri

a- Şiddetin Korku ve Çaresizlik Nedeni İle Kabullenilmesi

Şiddetin sıklık ve derece olarak çok yoğun olduğu ve uzun süredir uygulanmakta olduğu durumlarda eşe karşı korku duygusu ağır basmakta, eşini terketmesi durumunda ölüm tehdidi ile karşı karşıya kalacağını düşünmekte, bu yüzden şiddete karşı hiçbir şey yapmamaktadır. Bu durumun duygusal sonucu yaşama küskünlük, boşluk duygusu ve kocaya duyulan nefret olmakta³⁴, şiddet gören

³⁰ Nesrin Reis, "Kadına Uygulanan Cinsel Şiddet ve Kadın Sağlığına Etkisi" 4. Ulusal Kadın Çalışmaları Toplantısı "Kadın Sorunlarının Çözümüne Doğru Yöntem, Strateji ve Politikalar", İzmir, Ege Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi ve Ege Kadın Araştırmaları Derneği, 1998, s.151

³¹ Bilgel, a.y

³² Güneri, s. 88-89

³³ Doğan, s.1224

(Düzeltilme)

³⁴ Aile İçi Şiddetin Sebepleri ve Sonuçları, 2. Basım Ankara, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 2000 s.156

kadın ekonomik bağımlılık, çocukların varlığı, gidecek yerinin olmaması ve geleneksel zihniyet nedeniyle evliliğe katlanmak zorunda kalmaktadır³⁵.

Ayrıca, istismarcının misilleme yapacağı korkusu, kadınların söz konusu durumu sır olarak saklama nedenlerinden biridir. Şiddete maruz kalan bir kadın şunları söylemiştir: "Biliyordum ki onlara gerçekten olanları söylemiş olsaydım polisi çağırırlardı ve onlar da olayı kayıtlara geçirirlerdi ve sonra bu manyaktan beni korumaları için 24 saat yanımda olmaları gerekirdi, ama bunu garanti edemezlerdi"³⁶.

b- Şiddetin Meşrulaştırma ve Rasyonalizasyon Yolu ile Kabullenilmesi

Şiddet gören kadınların büyük kısmının şiddeti kavramsal olarak “normalize etmek” (normal olarak görme) eğiliminde oldukları gözlenmiştir. Bu işlemin gerçekleştirilmesinde şiddetin meşrulaştırılması ve şiddetin rasyonalizasyonu³⁷ olmak üzere iki ayrı mekanizma bulunmaktadır.

Aile içi şiddetin toplumsal yapının doğal bir parçası olduğu inancı, kadının uygulanan şiddette zaman zaman suçun kendisinde olduğuna inanması ve kadının şiddeti kadercilik olarak benimsemesi meşrulaştırmanın unsurlarını oluşturmaktadır. Bu nedenle, şiddet gören kişi kendisini çevreleyen toplumsal ve kültürel değerlere atıfta bulunarak şiddeti doğrulama yoluna gitmektedir. Şiddetin rasyonalize edilmesinin meşrulaştırma eyleminden farkı ise, şiddet görenin, şiddeti ilişkinin içinde var olan temellere dayandırarak doğrulamaya çalışmasıdır. Bu anlamda, meşrulaştırma eylemi “şiddetin toplumsal bir norm olduğu inancı”, rasyonalizasyon

³⁵ Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları, s. 157

³⁶ Cinsiyete Dayalı Şiddet Olgularına Sağlık Personelinin Yaklaşımı, İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı, 2005 (Çevrimçi) www.ikgv.org/kitaplar.htm - Önbellek

³⁷ Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları s.158 (Düzeltilme)

eylemi ise “ilişkinin özgün koşullarından yola çıkılarak şiddeti normalize edecek (normal görecekt) neden - sonuç ilişkileri kurma çabası” olarak tanımlanabilir³⁸.

Eşin süregelen işsizliği, işten atılması, ekonomik yetersizlik, eşin ev dışı kişisel ilişkilerindeki aksaklıklar ve sorunlar, kadının şiddeti mazur görmesine ve şiddetin bu şekilde rasyonalize edilmesine neden olur. Şiddet uygulayanın daha sonra pişmanlık davranışları sergilemesi durumunda kadın, eşinin hatasının farkına vardığı mantığı ile hareket ederek, eşini mazur görebilmektedir³⁹.

B. Aile İçi Şiddet

1. Aile İçi Şiddete Genel Bir Bakış

Kişinin beden ve ruhsal açıdan zarar görmesine, yaralanmasına veya sakat kalmasına neden olan davranışlar aile içinde gerçekleşiyorsa; “**Aile içi şiddet**” söz konusudur⁴⁰.

Kişilerin beslenme ve bakım gereksinimlerini karşılayan, güven duygusu veren, beden ve akıl sağlığını koruyan ve geliştiren bir birim olması gereken aile, çoğu kez, her çeşit şiddetin beslendiği ve uygulandığı tek odak olmaktadır⁴¹. Aile dışında gerçekleşen şiddet için toplum sorumlu tutulurken, aile içinde oluşan şiddet gizli kalmakta, özel hayat olarak kabul edilmekte, çoğu kez de olağan ve yasal olarak karşılanmaktadır. Aile içi şiddet ile ilgili olarak gelişen kamuoyu bilinci ise çok değişkendir⁴². Böyle bir şiddetin varlığına inanmama ve inkar etme şeklinde görüşler olabildiği gibi, bu tür bir şiddeti onaylayan görüşler de olabilmektedir.

Aile içi şiddete tüm dünyada ve her sosyo-ekonomik seviyede rastlanmaktadır. Tüm dünyadaki her ırk ve ülkeden dört aileden birinde aile içi şiddet

³⁸ **Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları**, s. 160-161

³⁹ **Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları**, s. 21(Düzeltilme)

⁴⁰ **Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları**, s. 7

⁴¹ Güneri, s.87

⁴² Güneri, a.y.

yaşandığı tahmin edilmektedir. Ülkemizde de, yaygın olan aile içi şiddet vakalarıyla ilgili olarak, son 5 yılda 1230 kadın ve çocuğun hayatını kaybettiği bildirilmiştir⁴³.

Aile içi şiddet olayları daha çok kadın, çocuk ve yaşlıları etkilemekle birlikte, erkek aile bireyleri de şiddette maruz kalabilmektedir⁴⁴. Erkeğe yönelik şiddet genellikle evin dışında oluşurken, kadınlar daha çok aile bireylerinin ya da eşlerinin uyguladığı şiddete maruz kalmaktadır⁴⁵. Çocuğa yönelik şiddet genelde çocuğun ailesi ya da ondan sorumlu diğer kişiler tarafından uygulanır⁴⁶. Şiddet kurbanı olan yaşlıların tipik özelliği sağlıklarının kötü oluşu ve yaşamak için başkalarına muhtaç olmalarıdır. Şiddeti uygulayan kişi ise genellikle yıllardan beri ona bakan bir akrabasıdır⁴⁷.

2. Aile İçi Şiddetin Boyutları, Nedenleri

a- Genel Olarak

Ataerkil ve/veya kısmen anaerkil toplum yapısı şiddet üretmektedir. Çünkü bu yapı aile bireylerinin sağlıklı iletişim, yaşam üretim ilişkileriyle toplum yapısını bozarak, şiddetin en önemli kaynağını oluşturmaktadır⁴⁸. Bu bağlamda, özellikle toplum kültürünün şiddete boyun eğme anlayışını desteklediği açıkça gözlemlenen bir vakıadır⁴⁹.

Siyasal sistemin hatalı oluşumu ve devam ettirilmesi, şiddetin bir iktidar aracı olarak kabul ve uygulanmasına neden olmaktadır⁵⁰. Bu bağlamda, siyasal ve cinsel

⁴³ Sağlık Emekçileri Sendikasının Aile İçi Şiddet ve Kötü Muamele” konusunda 2003 yılında yapılan araştırma sonucu (Çevrimiçi) www.hukuki.net/topic.asp?topic_id=9523 28.12.2005

⁴⁴ Aile İçi Şiddetin Sebepleri ve Sonuçları, s. 16

⁴⁵ Aile İçi Şiddetin Sebepleri ve Sonuçları, s. 13

⁴⁶ İçli, Ailede Kadına Karşı Şiddet, s.12

⁴⁷ Ahmet Ergin, “Aile İçi Şiddet”(Çevrimiçi) www.ailehekimince.com/aileicisid.htm 2006

⁴⁸ Pınar Selek, “Ataerkillik ve Şiddet Kültürü” Kadına Yönelik Şiddet ve Hekimlik Sempozyumu Ankara 14.11.2002 s.20(Düzeltilme)

⁴⁹ Nurhayat Kemerli, “Aile İçinde Kadın Yöneltilen Şiddet” Kadına Yönelik Şiddet ve Yaşamda Kadın Sempozyumu 22-23 Kasım 2003 s.56

⁵⁰ Serpil Sancar Üşür, “Bir İktidar Aracı Olarak Cinsel Şiddet” Kadına Yönelik Şiddet ve Hekimlik Sempozyumu Ankara 14.11.2002 s.25

şiddet etkileşim içinde olup, özellikle erkekler tarafından uygulanan şiddeti besleyip güçlendirmekte ve keza diğer olumsuz etkenleri tetiklemektedir⁵¹.

Çocukların ve gençlerin şiddete karşı duyarsızlaşma noktasına geldiği ve bunun giderek toplum sağlığının geleceğini önemli bir biçimde etkilediği kabul edilen son yıllarda, şiddetin insanlarımız arasında giderek kabul gördüğü, olağan sayılmaya başlandığı ve hatta özenilip tercih edilen bir toplum haline gelmeye başladığı tespit edilmektedir⁵².

Çocuklar tarafından aile içinde veya aile dışında gerçekleştirilen şiddetin nedeni ise, adeta bir kısır döngü gibi, daha önce çocuklara yönelik olarak gerçekleştirilen şiddet, istismar ve özellikle de aile içinde yaşadığı şiddet eylemleri olduğu, özellikle sokağa ve buna paralel suça itilmiş çocukların geçmişlerinde hep cinsel veya fiziksel bir istismara maruz kaldıkları belirtilmektedir⁵³.

Çocuklara karşı gerçekleştirilen cinsel istismarın nedenlerinden bazıları ise, ülkemiz açısından toplumumuzun büyük bir kısmının kapalı-muhafazar bir toplum olması, çocuğun bağımsız bir birey olarak algılanmaması, çocukları korumaya ve rehabilite etmeye yönelik ciddi bir devlet koruma politikasının olmaması, devlet ve sivil toplum örgütlerinin yeterli önlem almaması ve hizmet vermemesidir⁵⁴.

b- Aile İçi Şiddetin Çocuk Üzerindeki Etkileri

Aile içinde kadına yönelik şiddetle çocuklara yönelik şiddet arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Yani bir evde aile içi şiddet varsa, o evde yüksek ihtimalle çocuklar da şiddet görmektedir⁵⁵. Çocuklar aile içindeki şiddetten doğrudan, fiziksel

⁵¹ Üşür, a.y

⁵² Güliz Kolburan, "Şiddet ve Okul Ortamına Etkileri" (Kadın Sağlığı Kongresi) Ank., 2008 s.1

⁵³ Oğuz Polat, "Çocuk Hakları-Çocuk Suçluluğu" (Çevrimiçi) (www.kriminoloji.com) 2002 s.13-14

⁵⁴ Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları, s. 16

⁵⁵ Yıldırım, s.30 (Düzeltilme)

olarak yaralanarak etkilenir⁵⁶. Şiddet uygulayan kişi, çocuğun annesine duygusal olarak zarar vermek ve istediklerini yapmaya zorlamak amacıyla, çocuğa bilerek ve isteyerek fiziksel, duygusal ya da cinsel şiddet uygulayabilir⁵⁷. Bunun yanı sıra, şiddet uygulayan, çocuğun annesine saldırırken çocuğa da kazara ya da bilerek zarar verebilir. Ayrıca, yaşça küçük çocuklar anne kucağındayken, anne saldırıya uğradığında, saldırıdan zarar görebilir. İleriki yaşlardaki çocuklar ise, anne-baba arasındaki şiddete müdahale etmek isterken zarar görebilir⁵⁸.

Çocuklar aile içindeki şiddetten, şiddete tanık olarak etkilenir. Pek çok anne şiddeti çocuğundan gizleyebildiğini düşünse de, çocukların çok büyük bir kısmı bu durumun farkındadır⁵⁹. Çocuklar şiddet anını görmeseler de bağrıışmaları duyarlar, şiddetin beden üzerindeki izlerini yani yaraları, morlukları, kırılmış kemikleri görürler.

Şiddet ortamında büyüyen bebekler, kendilerine bakan kişilere, yani annelerine kardeşlerine duygusal olarak bağlanmakta zorluk yaşayabilirler⁶⁰. Bebeğin büyümesinde hayati öneme sahip olan bu bağlanma gerçekleşmediği bazı ileri durumlarda, çocuğun gelişimi tamamen durabilir⁶¹. Okul öncesi çocuklarda gelişim süreci tersine işleyebilir, çocuklar kabus görebilir ya da uyuma güçlüğü çekebilirler⁶². Okul çağındaki çocuklar ise depresyon, kaygı, korku gibi farklı psikolojik problemler yaşayabilirler, akranlarına karşı şiddet gibi sorunlu davranışlar gösterebilirler⁶³. Şiddet görerek büyüyen çocuklar, ileriki yaşamlarında problemler

⁵⁶ Pınar İlkcaracan, Leyla Gülçür, “Aile İçinde Kadına Karşı Şiddet” Sıcak Yuva Masalı: Aile İçi Şiddet ve Cinsel Taciz, İstanbul Metis Yayınları 1996 s. 21

⁵⁷ İlkcaracan, Leyla Gülçür, s.22

⁵⁸ (Çevrimiçi) <http://endabuse.org/programs/display.php3?DocID=150>

⁵⁹ Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları, s.171

⁶⁰ Didem Öztop, “Aile İçi Şiddetin Çocuklar Üzerindeki Etkisi” (Çevrimiçi) (<http://www.saglikbilgisi.com/haber/Aile>).

⁶¹ Öztop, a.y.

⁶² Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları, s.171

⁶³ Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları, s.171 (Düzeltilme)

ilişkiler yaşama riskiyle karşı karşıyadır. Onların gelecekte kuracakları ilişkilerde şiddetin ve istismarın yaşanma olasılığı, akranlarına oranla daha fazladır⁶⁴.

c- Şiddetin Toplum Üzerindeki Etkileri

Aile içi şiddet de, çocuk istismarı da evlerin dört duvarı arasında, gizli gizli yaşandığından, toplumun değer yargıları bunlara, aile meselesidir, karışılmaz gözüyle baktığından, bu olayları önleyici yasal yaptırımların yetersiz oluşundan, şiddete ve istismara uğrayan kişilerin utanma, korkma ve benzeri duygusal zorlanmalar nedeniyle bildirimde bulunmamalarından ve gerçekleri inkar etmelerinden, mağdurla ilk karşılaşan hekimlerin belirti ve bulguları iyi tanıyamamalarından dolayı, aile içi şiddet ve çocuk istismarı olguları yeterinde bilinmemektedir⁶⁵. Dolayısıyla her iki olgunun da yaygınlığı hakkında kesin ve gerçekçi sayılar vermek olanaksızdır. Mevcut veriler, son yıllarda bu konunun önemini kavramış olan, yasal yaptırımları güçlü gelişmiş ülkelere aittir. Nitekim, 1987 yılında Avustralya’da yapılan bir çalışmada⁶⁶ toplumun yarısının aile içi şiddete maruz kalmış bir kişiyi yakinen tanıdıklarını ortaya koymuştur. Benzer biçimde, Amerika Birleşik Devletlerinde yapılan bir çalışmada⁶⁷ Amerikan ailelerinin yarısında aile içi şiddetin varlığı saptanmıştır. Aynı çalışmada, her yıl iki milyon civarında Amerikalı kadının eşleri tarafından dövüldüğü, her on beş saniyede bir kadın dövüldüğü ve her gün bu dövülen kadınlardan dördünün yaşamını kaybettiği belirtilmektedir. Kenya’da yapılan bir araştırmada kadınların % 42’si kocaları tarafından düzenli olarak dövüldüklerini söylemiştir⁶⁸. Norveç’te kadın hastalıkları nedeniyle doktora giden kadınların % 25’i eşleri tarafından fiziksel veya cinsel şiddete maruz bırakıldıklarını ifade etmişlerdir.

⁶⁴ Didem Öztıp, “Aile İçi Şiddetin Çocuklar Üzerindeki Etkisi” (Çevrimiçi) (<http://www.saglikbilgisi.com/haber/Aile>) .

⁶⁵ Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları, s.172

⁶⁶ WHO. Psychosocial and Mental Health Aspects of Women’s Health. WHO, Geneva, 1993.

⁶⁷ WHO. Women’s Health: Across Age and Frontier. WHO, Geneva, 1992.

Hausermann J., Vizard P. Violence Against Women: A crime against Humanity. Entrenous,30-31/December: 6-7, Geneva, 1995. (Düzeltilme)

⁶⁸ WHO. Psychosocial and Mental Health Aspects of Women’s Health. WHO, Geneva, 1993. (Düzeltilme)

Aile içi şiddetin etkileri, aynı zamanda hem gelişmekte olan hem de gelişmiş ülkelerin toplumsal ve ekonomik kalkınmalarına engel oluşturur⁶⁹. Örneğin, Newyork'ta 50 kadın üzerinde yapılan bir araştırmada, eşlerinden gördükleri şiddet nedeniyle kadınların % 64'ünün işe geç gittikleri ve % 50'sinin ayda ortalama üç gün işe gelemedikleri belirlenmiştir. Bu kadınların % 75'inin çalışma saatlerinin büyük bir bölümünü arkadaşlarını, danışmanlarını veya avukatlarını aramaya harcadıkları, çünkü bu konuşmaları evden yapamadıkları da saptanmıştır⁷⁰.

3. Türk Toplumunun Aile İçi Şiddete Bakışı

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla birlikte Atatürk'ün önderliğinde kadınların toplumsal yaşama tam katılımını sağlamak ve statüsünü yükseltmek amacıyla ülkemizde çok sayıda yasal düzenleme yapılmış, Cumhuriyetin temelleri kadın erkek eşitliği üzerine kurulmuştur. Kadınların siyasal, sosyal ekonomik ve eğitim haklarını kullanırken eşit bireyler olarak ülkenin kalkınmasında görev almalarını sağlayacak yasal alt yapı sağlanmıştır (Kılık kıyafet Kanunu, Tevhid-i Tedrisat Kanunu, Türk Medeni Kanunu, Kadınlara Seçme ve Seçilme Hakkının verilmesi gibi.). O dönem için dünyanın birçok ülkesine göre ileri ve çağdaş adımlar sayılan bu düzenlemelerin yanı sıra, sosyal bir sorun olan kadına yönelik şiddeti yasaklayan uluslararası sözleşmeler imzalanarak, uluslararası kuruluşların bu konudaki kararları kabul edilmiştir.

Başta İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi ve Dördüncü Dünya Kadın Konferansı dokümanları izleyen dokümanlar (Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu, Pekin+5 Siyasi Deklarasyonu ve Sonuç Belgesi vb.) olmak üzere uluslar arası belgelerde kadına yönelik şiddeti önlemeye yönelik politikalar üretilmesi, uygulama ve izleme mekanizmaları kurulması ve güçlendirilmesi amaçlanmıştır. Ancak, yasal anlamda kabul edilen bu değişim toplumsal alanda zihniyet değişimine

⁶⁹ Uçar, s.103

⁷⁰Pınar İlkaracan, Leyla Gülçür, Nükhet Subaşı, Ayşe Akın, "Kadına Yönelik Şiddet, Nedenleri ve Sonuçları" (Çevrimiçi) www.sabem.saglik.gov.tr s.32(Düzeltilme)

dönüştürülemediğinden bu konuda gelişmiş ülkelerin gerisinde kalınmıştır. Bunun yanı sıra kadına yönelik şiddet uygulamaları dünyanın her yerinde olduğu gibi ülkemizde de toplumun her kesiminde yaygın bir biçimde görülmektedir.

Şiddet, yalnızca birey açısından değil, toplum açısından da önemli sonuçlar doğurmaktadır. Toplumun yarısını oluşturan kadınların, büyük bir bölümünün şiddete uğraması, ailenin dolayısıyla da toplumun yapısının bozulmasına neden olmaktadır⁷¹.

Ülkemiz, 1995 yılında Pekin’de yapılan 4. Dünya Kadın Konferansında kabul edilen Pekin Deklarasyonu Eylem Platformunu⁷² hiç çekince koymadan kabul ederek ayrıca taahhütlerde bulunmuştur. Kadına yönelik şiddet, Eylem Platformunda yer alan 8 kritik alandan birini oluşturmaktadır.

Sözkonusu eylem planında;

- Kadına yönelik şiddeti önlemek ve ortadan kaldırmak için bütünsel önlemler almak
- Kadına yönelik şiddetin nedenleriyle sonuçlarını ve engelleyici önlemlerin etkinliğini incelemek stratejilerine ve bu kapsamda yapılacak eylemlere ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

Ülkemiz, anılan konferansta kadına yönelik şiddet konusunda;

- Aile içi şiddeti ve genel olarak kadınlara ve çocuklara yönelik şiddeti önlemek için kampanyalar, ana-baba eğitimi programları düzenlenmesi,

⁷¹ Domaniç, s.152

⁷² (Çevrimiçi) www.ksgm.gov.tr/uluslararasi_kuruluslarBM.php - (Düzeltilme)

- Sağlık görevlileri, öğretmenler, sosyal hizmet uzmanları, psikologlar, çocuk gelişimi uzmanları, polisler gibi meslek elemanlarının eğitim programlarında, kadın ve çocuklara karşı şiddet konusunun yer almasının sağlanması,
- Şiddete uğrayan kadınlar için başvurabilecekleri merkezlerin ve sığınma evlerinin sayısının artırılması, ücretsiz danışma, psikolojik ve yasal yardımın sağlanması, konularında taahhütte bulunmuştur.

Sözkonusu taahhütlerin 2000 yılına kadar gerçekleştirilmesi sözü verilmiştir. Ancak, günümüzde sağlanan gelişmelere bakıldığında eylem planının gereklerini yerine getirmede yetersiz kaldığı görülmektedir⁷³.

Bununla birlikte, Anayasada yapılan değişikliklerin yanı sıra, özellikle Medeni Kanunda ve Ceza Kanununda yapılan değişikliklerle kadın-erkek ilişkilerine devletin yaklaşımı değiştirmiştir. Ancak bu kanunlarda ve diğer yeni düzenlemelerde hem içerik hem de uygulama alanında eksiklikler bulunmaktadır⁷⁴. 1988 yılında PİAR tarafından yapılan bir araştırmada evli kadınların % 75'inin eşlerinden dayak yediği tespit edilmiştir⁷⁵.

Türk toplumu, geleneksel olarak, özellikle ahlak ve namus gibi kavramlar söz konusu olduğunda aile içi şiddeti onaylayan bir toplum davranışı sergilemektedir. Ayrıca, kadınların bu konuda güçsüz, bilinçsiz ve ekonomik özgürlüklerinin olmaması, yakın çevre baskısı, çocuklarının ellerinden alınacağı endişesi, kendilerini kurumsal olarak ve gerçek anlamda destekleyecek, koruyup gözetecek bir toplumsal örgüt ve hizmetin mevcut olmaması ve tabii ki en önemlisi eğitimlerinin yeterli olmaması aile içi şiddetin dışarıya yansıtılmamasının nedenlerindendir. Bunun sonucu olarak, Türk toplumunda kadınlar bilgileri noksan, hayat görüşleri dar,

⁷³ Domaniç, s.154

⁷⁴ Belediyeler Kanununda nüfusu elli bini aşan belediyelere sığınma evi açma yükümlülüğü getirilmesine karşın, belediyelerin ekonomik olanaklarının sınırlılığı, yöresel, kültürel ve siyasi baskılara açık olmaları nedeniyle gerek kadın hakları ve gerek kadınların korunması yönünde yeterli irade ve yaptırım gücünü gösterememe olasılıkları yüksektir.

⁷⁵ İlkaracan ve diğerleri, s.36(Düzeltilme)

yaşamlarını sadece kendi çevreleriyle kısıtlayan, başka yaşam biçimlerinin olabileceğini hayal bile edemiyen, şiddet olgusunu kabullenmiş varlıklar olmaktan öteye gidememektedirler. İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalına çeşitli ruhsal sorunlar nedeniyle başvuran 140 kadın üzerinde yapılan bir araştırmada⁷⁶, 80 kadının (% 57,2) en az bir yıldan beridir eşinden dayak yediği, 30 kadının (%21,4) dayak olmaksızın duygusal şiddet ile karşılaştığı, 30 kadının (%21,4) ise aile içi şiddet ile ilgili olarak bir sorununun bulunmadığı saptanmıştır. Aynı araştırmada, kadınların fiziksel şiddete maruz kaldıklarını açıklayabilmek için geçen sürenin 2-7 yıl arasında değiştiği ve şiddetin yer aldığı ailelerde, erkeklerin eğitim düzeyinin düşük olduğu belirlenmiştir.

T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumunun aile içi şiddet ile ilgili olarak yaptığı bir çalışmada her 100 ailenin 34'ünde kadına yönelik fiziksel şiddetin var olduğu ortaya konulmuştur. Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı Dayanışma Merkezine 1992-1995 yılları arasında başvuran 550 kadının % 84'ünün aile içi şiddete maruz kaldığı bildirilmiştir. Bursa il merkezinde, 2001 yılında, 506 kadını kapsayan bir araştırmada kadınların % 59'unun aile içi şiddete maruz kaldığı, şiddeti uygulayanların başında eşin geldiği ve bunu anne ve babanın izlediği, şiddete maruz kalanların % 14,5'ine fiziksel, % 33,6'sına duygusal, % 45,5'ine de hem fiziksel hem de duygusal şiddetin birlikte uygulandığı saptanmıştır⁷⁷. Aynı araştırmada, eşlerin eğitim düzeylerinin yükselmesiyle birlikte şiddet uygulanmasının azaldığı ve erkeğin eğitim düzeyinin daha belirleyici olduğu, yani eğitim düzeyi yüksek olan erkeklerin daha az aile içi şiddet uyguladıkları, şiddet uygulanan kadınların % 44'ünün bu uygulamayı kabullendikleri ve şiddet uygulanan kadınların, şiddetin gerekçesi olarak en çok işaret ettikleri nedenin maddi sıkıntı olduğu belirlenmiştir⁷⁸.

⁷⁶ (Çevrimiçi) www.toplumsagligi.com/PageContentsPopup.aspx?Id=140 – (16.10.2006)

⁷⁷ (Çevrimiçi) www.ksgm.gov.tr/Pdf/siddet_handbook.pdf

⁷⁸ TC Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu. Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları Ankara 1995 s.27 (Düzeltilme)

Türkiye’de çocuk istismarı konusunda yapılan araştırmalarda⁷⁹ ise % 78 ile duygusal istismarın baş sırada olduğu görülmektedir. Fiziksel istismar (% 24) ve cinsel istismar (% 9) daha az olarak görülmektedir. Çocukların ucuz işgücü olarak kullanılmaları yoluyla istismar edilmelerinin de Türkiye’de yaygın olduğunu söyleyebiliriz⁸⁰.

⁷⁹ Şule Bilir., Meziyet Arı, Necati Dönmez, Sibel Güneysu.; “**4-12 Yaşları Arasında 16100 Çocukta, Örselenme Durumları ile İlgili Bir İnceleme.**” Çocuk İstismarı ve İhmali, Çocukların Kötü Muameleden Korunması I. Ulusal Kongresi 12-14 Haziran 1989 Kitabı, Ankara, 1991. (Düzeltilme)

⁸⁰ Bilir., Arı, Dönmez, Güneysu; a.y

İKİNCİ BÖLÜM

A. ULUSLARARASI DÜZENLEMELERDE AİLE İÇİ ŞİDDET KAVRAMI

1. Genel Olarak

Gerek uluslararası gerek ulusal hukuki düzenlemelerde cinsiyet ayrımı olmadığı düşünülse de, bunun sebebi aslında kadın sorunlarına ilgisiz oluşturmaktadır. Ancak bu yaklaşım kadın hakları hareketlerinin ivme kazanmasıyla, özellikle insan hakları konusunda değişmeye başlamıştır. Dolayısıyla kadınlara yönelik şiddet konusuna doğrudan eğilen uluslararası düzenlemelerin kabul edilmesinin yanı sıra, doğrudan bu soruna eğilmemekle birlikte ayrımcılığı yasaklayan sözleşmelerin varlığı, korumakta olduğu hakların uygulanması yoluyla kadınlara yönelik şiddeti de kapsayacak şekilde okunabilecek hale getirmiştir⁸¹.

a- Birleşmiş Milletler Belgeleri

Fransız ihtilali ile doruk noktasına ulaşan ve büyük ölçüde Aydınlanma Çağı filozoflarının eseri olan eşitlik ideali, iki büyük dünya savaşının ardından Birleşmiş Milletler belgelerinde somutlaşmıştır⁸². Renk, dil, ırk, sınıf ayrımının yanında, eşitlik arayışının en önemli sonuçlarından biri, cinsiyete dayalı ayrımcılığın önlenmesidir. Birleşmiş Milletler bünyesinde 1946 yılında kurulan Kadının Statüsü Komisyonu, kadının insan haklarının korunması ve geliştirilmesi doğrultusunda önemli çalışmalar gerçekleştirmiştir. Kadınların Siyasi Hakları Sözleşmesi 1952'de, Evli Kadınların Vatandaşlığı Sözleşmesi 1957'de, Evlilikte Rıza ve Asgari Evlilik Yaşı ve Evliliklerin Kayıt Altına Alınması Konusundaki Sözleşme ise 1962'de BM Genel

⁸¹Dolunay Özbek, Kadınlara Yönelik Şiddete Uluslar Arası Hukukun Yaklaşımı ve İç Hukuka Yansıması, s. 164 (Kadına Yönelik Cinsel Şiddete Karşılaştırmalı Hukukun Yaklaşımı, İstanbul Barosu, 2000) (Düzeltilme)

⁸² Eray Karınca, “Kadına Yönelik Aile İçi Şiddete İlişkin Hukuksal Durum ve Uygulama Örnekleri” TC. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları Ankara, 2008 s.63

Kurulu tarafından kabul edilmiştir. Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'nin (CEDAW) 1979'daki kabulü, Komisyon'un çalışmalarının en önemli sonucunu oluşturmuştur. CEDAW, 1979'da "şiddet" konusuna yer vermeden yürürlüğe girmiş, ardından CEDAW Komitesi, 19 maddelik Genel Tavsiye Kararı ile kadına karşı şiddeti ayrımcılıkla ilişkilendirip devletleri şiddeti önlemekle sorumlu tutmuştur. Hükümetler CEDAW Resmi Raporları'nda şiddet konusuna yer vermekle yükümlü kılınmıştır⁸³.

Bu sözleşme, kadına karşı ayrımcılığın önlenmesinde yol gösterici olup, Türkiye açısından 1985 yılından beri iç hukukun parçasıdır.

Sözleşme, taraf devletlere kadınlara karşı ayrımcının, tüm uygun yollardan yararlanarak gecikmeksizin ortadan kaldırılması görevini verir. Sözleşmenin uygulanmasını güçlendirmek için Sözleşme Komitesi'ne şikayet hakkını sağlayan ve ilgili ülkenin rızasıyla inceleme yetkisini veren ihtiyari protokol 1999 yılında kabul edilmiştir. Kadına karşı binlerce yıldır süregelen haksızlık, başlangıçta ayrımcılık ve eşitlik temelinde görülürken, süreç içinde bunun en önemli ayağının kadına yönelik şiddet olduğu fark edilmiş ve Birleşmiş Milletler Kadın On Yılı (1975-1985) boyunca, kadın hareketinin çabaları sonucu, konu gündeme taşınmıştır.

İlk kez 1980 yılında Kopenhag'da yapılan İkinci Dünya Kadın Konferansı'nda aile içinde kadına yönelik şiddetin önlenmesine ilişkin bir ilke kararı kabul edilmiş, bu konferansta şiddet daha çok sağlık sorunu olarak algılanmıştır. Aile içinde çoklukla kadına, çocuklara ve diğer güçsüz bireylere yönelik olan şiddetin, nihayet kadın ile erkek arasındaki adil olmayan güç ilişkisinin sonucu olduğu vurgulanmış ve bu, 1993'te Viyana İnsan Hakları Bildirgesinde yer almıştır. Konferansın en önemli sonucu 1994 yılında İnsan Hakları Komisyonu'nca kadına yönelik şiddetin sebep ve sonuçlarını araştırmak üzere özel raportör atanmasıdır⁸⁴.

⁸³ Karınca, s.63

⁸⁴ Karınca, s.64 (Düzeltilme)

1995 yılında Pekin'de 189 ülkenin katılımıyla düzenlenen Dördüncü Kadın Konferansı'nda kabul edilen Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu'nda tüm bu gelişmeler değerlendirilmiş ve kadına yönelik şiddetin, hem kadınların insan haklarının ihlali olduğu hem de kadınların insan haklarından yararlanmalarının önünde çok büyük bir engel oluşturduğu benimsenmiştir. Bu konferansın önemi, kadına yönelik şiddetin önlenmesi için devletlerin sorumluluk alması gerektiğinin vurgulanmasıdır⁸⁵

Erkek ve kadın eşitliğinin kanunlar önünde ve uygulamada yaşama geçirilmesini amaçlayan, ayrımcılıktan kadına karşı şiddetin önlenmesine ve şiddetin aile içindeki şeklinin ortadan kaldırılmasına ulaşan bu süreç, günümüzde aile içi şiddetin resmi evlilikle sınırlı olarak algılanmaması gereğine ulaşan bir çizgiye varmıştır. Nitekim, Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'nin (CEDAW) birinci maddesinin ilk tümcesi, "İş bu sözleşmeye göre, kadınlara karşı ayırım deyimi, medeni durumlarına bakılmaksızın" ifadesiyle başlamaktadır. Bu ifade, kadının erkekle eşit kılınmasını amaçlayan sözleşmenin bütününün, kadınların evli, bekar ya da yakın yaşam arkadaşlığı ilişkisi içinde olmalarının, sözleşmenin sağladığı koruma ve haklardan yararlanmalarında etkisinin olmayacağı; diğer bir deyimle kadınların kendi içinde ayrıma tabi tutulmamaları gerektiğini ifade etmektedir.

Sonuç olarak, geleneksel medeni ve siyasi haklar yaklaşımının, kadınları en çok tehdit eden hak ihlallerine uzun süre duyarsız kaldığı, kadınların bütün dünyada en fazla ezildikleri alan olan ev ve aile ortamlarında vuku bulan ihlalleri "mahremiyet hakkı" adına çok defa kapsam dışında tuttuğu bir gerçektir⁸⁶. Öyleyse kadına yönelik şiddetin, ayrımcılığın önünde en büyük engel ve bir insan hakkı ihlali olduğunun kabulü önemli bir kazanım olduğu gibi, devletlerin bu alanda sorumlu tutulması, hatta uluslararası denetim mekanizmalarının oluşturulması, bu haksızlığın giderilmesi yolunda son yıllarda gerçekleşen önemli adımlardır.

⁸⁵Gülriiz Uygur, Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele, Ankara 2007, s. 2.

⁸⁶Feride Acar, CEDAW Sözleşmesi, Ankara 1998, s. 23-31(Düzeltilme)

1.1.Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)

Kadınların İnsan Hakları Bildirisi olarak da tanımlanan BM Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (Convention for the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women), kısa adıyla CEDAW⁸⁷, BM Genel Kurulunca 1967’de kabul edilen Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Bildirgesi’nin ardından 1979’da kabul edilmiş, Sözleşme 1981’de yürürlüğe girmiş, Türkiye ise 1985’de taraf olmuştur⁸⁸.

CEDAW öncesi düzenlemeler ya insan haklarının cinsiyet farkı gözetmeksizin herkes için gerçekleştirilmesini öngören genel ve soyut metinler ya da yalnızca kadınlar için özellikle sorunlu olduğu düşünülen belirli konumlardaki bazı hakları korumayı amaçlayan (Örneğin, siyasal haklar, evli kadınların hakları) dar kapsamlı metinlerdir. CEDAW ise, sorunun çok boyutlu doğasının gerektirdiği bütüncül yaklaşımı yansıtan ve bu niteliği ile diğer bütün uluslararası insan hakları sözleşmelerinden önemli farklılık gösteren, insan haklarının ilerlemeci niteliği gereği daha gelişmiş ve çağdaş kavramlarla hareket eden bir metindir⁸⁹.

CEDAW’ın ayırıcı özelliği, başka metinlerde genel olarak insana garanti edilen hakların burada özellikle kadın için altının çiziliyor olmasıdır. Sözleşme kapsamında kadınların haklarının en çok tartışma konusu edildiği ve en fazla ihlalinin söz konusu olduğu alanlar net şekilde belirlenmekte (siyaset, evlilik, aile, eğitim, sağlık, medya vb.) buradaki hakların ne olduğu konusuna açıklık getirilmektedir. Bu niteliği ile metne kadınlar için bir haklar bildirgesi, devletler için de bir yükümlülükler manzumesi olarak bakılmaktadır⁹⁰.

⁸⁷ (Çevrimiçi) www.ksgm.gov.tr/Pdf/02_KY AIS_Hukuksal_Durum_Kitabi.pdf

⁸⁸ R.G. 14 Ekim 1985-18898, sh. 1 vd.

⁸⁹ Karınca, 65 (Düzeltilme)

⁹⁰ Karınca, age, ayrıca bkz. Acar, s.26

CEDAW metninde doğrudan kadına uygulanan aile içi şiddetten söz edilmemektedir. Ancak, Sözleşme tam anlamıyla kadına uygulanan şiddetin temelleri olan güç ilişkisini ve ataerkil yapıyı ortadan kaldırmayı hedeflediği için kadına yönelik ayrımcılığın önlenmesinde yol göstericidir. Sözleşme başlangıçta, uluslararası sözleşmelerin, erkeklerle kadınlar arasındaki hak eşitliği, ayrımcılık yasağı ve taraf devletlerin erkeklerle kadınların tüm haklardan eşit yararlanmalarını sağlama yükümlülüğünün olduğunu vurgulamış “kadınlara karşı ayırım” kavramını tanımlamıştır⁹¹. Buna göre, her türlü ayrımcılığın önlenmesi amacıyla, kadın erkek eşitliğinin sağlanması hedefine ulaşıncaya kadar taraf devletlere bu yolda kararlı eşitlik politikaları izlemelerini önermiştir⁹².

1. madde kadınlara yönelik ayrımcılığı “siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel, kişisel veya diğer alanlardaki kadın ve erkek eşitliğine dayanan insan haklarının ve temel özgürlüklerin, medeni durumları ne olursa olsun bütün kadınlara tanınmasını, kadınların bu haklardan yararlanmalarını veya kullanmalarını engelleme veya hükümsüz kılma amacını taşıyan veya bu sonucu doğuran cinsiyete dayalı herhangi bir ayırım, dışlama veya kısıtlama anlamına gelir” olarak tanımlamıştır.

CEDAW, fiili eşitliği sağlamaya yönelik olarak devletlere, başta anayasalar olmak üzere, eşitliğe aykırı tüm kanunların değiştirilmesi, eşitliğin yaptırımcı uygulamalarla sağlanması ve cinslerin birbirine üstünlüğü üzerine kurulmuş tüm gelenek, görenek, örf ve adetin ortadan kaldırılması görevini vermektedir⁹³. Sözleşmenin 2. maddesi, yasal hakların kullanılabilmesine olanak verecek olan fırsat eşitliği ve özel önlemlerin (olumlu ayrımcılık) alınmasını gerektiren fırsat önceliği politikalarının da uygulanması gerektiğini belirtmiştir.

⁹¹ Demet Özdamar, “Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine Dair Sözleşme ve Ek İhtiyari Protokolün İç Hukukumuza, Özellikle Yeni Aile Hukukuna Etkisi”, Ankara 2009,s.53

⁹² Özdamar, s.53

⁹³ CEDAW nedir? [Http://www.ksgm.gov.tr](http://www.ksgm.gov.tr)” (Düzeltilme)

Sözleşmenin 3'üncü maddesinde yasal düzenleme dahil bütün uygun önlemlerin kadının tam gelişmesini ve ilerlemesini sağlamak için taraf devletlerce alınacağına işaret edilmektedir.

Sözleşmenin 4'üncü maddesi ise, erkeklerle kadınlar arasındaki eşitliği gerçekten sağlamak amacıyla taraf devletlerin geçici ve özel önlemler benimsemesini ayrımcılık saymamaktadır. Fırsat ve davranış eşitliği amaçlarına ulaşıldıktan sonra bu önlemlere son verilecektir. Örneğin, analığı korumak amacıyla alınan özel önlemler ayrımcılık sayılmayacaktır.

Sözleşmenin 5'nci madde devletleri, her iki cinsten birinin aşağılığı ya da üstünlüğü fikrine veya kadın ile erkeğin kalıplaşmış rollerine dayalı önyargıların, geleneksel ve diğer bütün uygulamaların ortadan kaldırılmasını sağlamak amacıyla kadın ve erkeklerin sosyal ve kültürel davranışlarını değiştirmek için türlü sosyal, kültürel ve yasal önlemleri alma yükümlülüğü altına sokmuştur.

Devletlerin gerekli önlemleri alacakları alanlar şu şekilde sıralanabilir:

Kadın ticaretinin ve fahişeliğinin önlenmesi 6. maddede, siyasal ve kamusal alanda kadınlara karşı ayrımcılığın kaldırılması 7. maddede, kadınlara, hiçbir ayırım gözetmeksizin, devletlerini uluslararası düzeyde temsil etme ve uluslararası örgütlerin etkinliklerine katılma fırsatı sağlanması 8. maddede, kadınlara uyrukluk edinme, değiştirme ve koruma bakımından erkeklerle eşit haklar tanınması 9. maddede, eğitimde 'kadınların erkeklerle eşitliğini sağlamak için kadınlara karşı ayırımın önlenmesi 10. maddede, istihdam alanında kadınlara karşı ayırımın önlenmesi ve kadın-erkek eşitliği esasına dayanan eşit hakların sağlanması 11. maddede, aile planlaması dahil sağlık bakım hizmetlerinden kadın ve erkeğin eşit olarak yararlanmalarını sağlamak için, sağlık bakımından kadınlara ayırımın ortadan kaldırılması 12. maddede, ekonomik ve sosyal yaşamın diğer dallarında erkeklerle kadınların eşit olarak haklardan yararlanabilmelerini sağlayarak kadınlara karşı ayrımcılığın önlenmesi 13. maddede, sözleşme hükümlerinin kırsal kesimdeki

kadınlara uygulanmasının sağlanması 14. maddede, Kanun önünde eşitlik ilkesi 15'inci maddesinde düzenlenmiştir. Kadınlara erkeklerle kanun önünde eşit haklar tanınmasını öngören madde, medeni haklar bakımından kadınlara, erkeklerinkine benzer hukuki ehliyet ve bu ehliyeti kullanmak için eşit fırsatlar tanınmasını özel olarak hüküm altına almış ve devletlere bu konuda yükümlülükler getirmiştir. Kanun önünde eşitlik ilkesi, kadınların sözleşme özgürlüğü, mülk yönetimi ve mahkemelerde davaların her aşaması için de tanınmıştır. Kadınların hukuki ehliyetlerini kısıtlayan sözleşmeler ise aynı hükümde yasaklanmıştır. Madde son olarak ikametgâh seçme ve nakletme konularında da kadın ve erkeklere eşit haklar tanınmasını düzenlemiştir. Sözleşmenin 16'ncı maddesi, eşitlik ilkesinin evlilik ve aile ilişkileri konusunda uygulanmasını sağlamak amacıyla taraf devletleri yükümlü kılmaktadır. Evlenmede, evlilik süresince ve evliliğin son bulmasında; çocukların çıkarı üstün tutularak veli, vasi, kayyım olma ve evlat edinmede; aile adı, meslek ve iş seçiminde; ücret karşılığı olmaksızın veya bir bedel karşılığında bir malın mülkiyetinin kazanılması, işletilmesi, idaresi, yararlanılması ve elden çıkarılmasında kadın ve erkek arasındaki eşitliği sağlamakla devlet yükümlü kılınmıştır.

Sözleşme, birinci maddesinde vurguladığı üzere, kadınların medeni durumlarına yani evli, dul ya da bekar olmalarına ya da nikahın resmi olup olmadığına bakılmaksızın ve kadın ile erkek eşitliğine dayalı olarak, siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni ya da öteki alanlardaki insan haklarının ve temel özgürlüklerin tanınmasını, kullanılmasını ve bunlardan yararlanılmasını engelleyen veya ortadan kaldıran ya da bunu amaçlayan ve cinsiyete bağlı olarak yapılan herhangi bir ayırım, dışlama ve sınırlamayı kadınlara karşı ayırım saymaktadır. 17'nci madde bu anlamda önem kazanmaktadır⁹⁴. Bu madde ve devamında ise Kadınlara Yönelik Ayrımcılığın Kaldırılması Komitesi'nin kurulması, görevleri ve çalışma yöntemleri düzenlenmiştir. Devletler dört yılda bir Sözleşme'nin uygulanmasını izlemekle görevli Kadınlara Yönelik Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi'ne Sözleşme hükümlerine etkinlik kazandırmak ve kaydedilen ilerlemeleri açıklamak amacıyla, aldıkları yasal, idari, adli ve diğer önlemlere ilişkin rapor sunacaklardır. Komite

⁹⁴ Karınca, s. 66 (Düzeltilme)

raporları izleyip Sözleşme'nin etkinliği ve çekincesiz kabulü doğrultusunda tavsiye kararları verecektir.

Sözleşme, kimi Anayasa Mahkemesi kararlarında "Kanun Önünde Eşitlik" başlıklı 10. madde kapsamında değerlendirilmiştir: "Anayasaya uygunluk denetiminde dayanılmamakla birlikte, değerlendirmede gözetilen uluslararası belgelerin, cinsiyete dayalı ayrımı ya da eşitsizliği reddeden bu hükümleri ile Anayasanın "Kanun önünde eşitlik maddesi arasında özel bir farklılık bulunmamaktadır"⁹⁵.

1.2.CEDAW Komitesi'nin 12 ve 19 sayılı Genel Tavsiye Kararları

Doğrudan kadınlara yönelik şiddet ile ilgili olan bu Genel Tavsiye Kararı⁹⁶, cinsiyete dayalı şiddetin kadınların hak ve özgürlüklerini kullanmasını engelleyen bir ayrımcılık şekli olduğunu açıkça belirtir ve devletlerden kanun ve politikalarını gözden geçirirken bunu göz önünde tutmalarını ister. CEDAW Komitesi Sözleşme'nin amaca yönelik yorumunu da böylelikle benimsemiş ve açıklamıştır. 19 Sayılı Genel Tavsiye Kararı'nın 6. paragrafında, CEDAW'ın 1. maddesindeki ayrımcılık tanımının cinsiyete dayalı şiddeti de kapsadığını ve cinsiyete dayalı şiddetin Sözleşme'nin hükümlerini, bu hükümlerde açıkça şiddetten bahsedilmemiş olsa dahi, ihlal edebileceğini belirtir ve kadınlara yönelik şiddetin tanımını şöyle verir:

“Kadına kadın olduğu için yöneltilecek veya kadınları nispetsizce etkileyen şiddettir. Buna fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar veya acı verme, bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya özgürlükten yoksun bırakma dahildir.”

⁹⁵ Anayasa Mahkemesi'nin E. 1996/15, K. 1996/34 sayılı kararı (Kazancı Hukuk mevzuatı)

⁹⁶ (Çevrimiçi) www.ksgm.gov.tr/Pdf/02_KY AIS_Hukuksal_Durum_Kitabi.pdf(Düzeltilme)

Sözleşme pek çok durumda gelenek, din, kültür gibi kurumların kadınların temel haklarını engelleyebildiğini oldukça açık belirterek, devletleri bu tür ihlalleri de önlemekten sorumlu kılan hayli ileri bir metindir. Nitekim, bu anlayışın bir sonucu olarak CEDAW Komitesinin, Sözleşme'nin taraf devletlerce nasıl anlaşılması gerektiğini açıklığa kavuşturmak amacı ile kaleme aldığı bir dizi Genel Tavsiyede (General Recommendations of the Committee) ayrıntılı olarak toplumlarda, kanun tarafından desteklenen ya da desteklenmeyen ancak, kadınların insan haklarını ve bunların fiili olarak kullanımını engelleyici kültürel davranış, örf ve adetlerin görünen örneklerine değinilmiştir⁹⁷

CEDAW Komitesi 12 no'lu tavsiye kararında (1989), üye devletlerin kadınların şiddetten korunması için yükümlülüğü olduğunu belirtmiş ve ülkelerin raporlarında bu yönde geliştirdikleri tedbirleri rapor etmelerini istemiştir. Komitenin 19 no'lu tavsiye kararında (1992) ise, kadına yönelik şiddetin en önemli sebeplerinden birinin cinsiyete dayalı ayrımcılık olduğu ilk kez ve açıkça vurgulanmıştır⁹⁸. Komite, CEDAW İhtiyari Protokolü çerçevesinde yapılan kişisel başvurular ile bu alanda yargı içtihatları geliştirmiştir.

1.3.Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesine İlişkin Ek İhtiyari Protokol

Ek İhtiyari Protokol Kadının Statüsü Komisyonu'nca oluşturulan bir çalışma grubu tarafından, Sözleşme'nin uygulanmasını yaygınlaştırmak ve etkin denetimini sağlamak üzere hazırlanıp, Sözleşmeye imza koyan ülkelerin katılım ve onayına sunulmuştur. Türkiye tarafından da usulüne uygun olarak 30 Temmuz 2002 tarihinde TBMM Genel Kurulu'nda kabul edilerek onaylanmıştır⁹⁹.

⁹⁷ Acar, s. 28-29.

⁹⁸ Karınca, s. 66

⁹⁹ (Çevrimiçi) www.ksgm.gov.tr/Pdf/02_KY AIS_Hukuksal_Durum_Kitabi.pdf(Düzeltilme)

Bu protokol uyarınca, CEDAW ile korunan haklarının Protokol'e taraf olan bir devlet tarafından ihlal edildiğini iddia eden bireyler veya birey grupları, tüm iç hukuk yollarını tükettikten sonra, CEDAW Komitesi'ne başvurabileceklerdir. Komite kabul edilebilir bulduğu başvuruyu, kamuya açıklamaksızın ilgili devlete iletecek, devlet komiteye altı ay içinde yazılı bir açıklama gönderecektir. Aldığı tüm bilgileri kapalı bir oturumda inceledikten sonra Komite, olayla ilgili görüşlerini ve varsa tavsiyelerini taraflara bildirecektir. Bu görüş ve tavsiyeleri aldıktan sonra ilgili devlet altı ay içinde Komite'ye yazılı bir cevap gönderecektir.

İhtiyari Protokol, devletlerin taraf olurken kabul etmediklerini bildirebilecekleri bir başka usul daha içerir. Protokoldeki 8. ve 9. maddeler uyarınca CEDAW'ın ağır veya sistematik ihlallerinin olduğuna dair güvenilir bilgiler aldığı takdirde, komite kamuya açıklamaksızın soruşturma başlatabilecektir. Gerekliyorsa, ilgili devletin rızası alınarak o devlet ülkesi ziyaret edilecektir. Komite, bulgularını, yorumlarını ve tavsiyelerini ilgili devlete iletecek, devlet bunun üzerine altı ay içinde cevap verecektir. Bu süreden sonra da, devletin ne gibi tedbirler aldığını bildirmesi istenebilecektir.

İhtiyari Protokol uyarınca yapılacak bireysel şikayetler üzerine KKAÖK'nin varacağı kararlar bağlayıcı yargı kararları değildir; fakat bizzatihi bu görüş ve tavsiyelere uymaması devletin sorumluluğunu gerektirmese bile, gereken özeni gösterme yükümlülüğüne uymama veya sistematik ayrımcılık yapma gerekçeleriyle sorumluluğun ortaya çıkması konusunda bir gösterge teşkil edebilir¹⁰⁰

1.4.Kadınlara Yönelik Şiddetin Tasfiyesine İlişkin Bildirge

1993 tarihli bu Bildirge¹⁰¹, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Bildirgesi'nde kadınlara karşı şiddet kullanımına yer verilmemesine karşı gösterilen tepkiler üzerine kaleme alınmıştır. Bir anlamda ayrımcılığın en

¹⁰⁰ Özbek, s. 165

¹⁰¹ (Çevrimiçi) www.ksgm.gov.tr/Pdf/02_KY AIS_Hukuksal_Durum_Kitabi.pdf (Düzeltilme)

önemli aracı olan şiddetin somutlaştırılması, kaynaklarının açıkça sergilenmesi hedeflenmiş, bununla yetinilmemiş, adeta üye devletlere mücadele edecekleri alanlar da gösterilmiştir. Örneğin, üye devletler kadınlara karşı şiddet kullanımını olanaklı kılan adet, gelenek ya da dini inançlara sığınarak bu şiddete karşı sorumluluk almaktan sakınmamaya çağırılır. Bu anlamda bir insan hakkı ihlali olarak kadınlara karşı gerçekleştirilen fiziki, cinsel ve psikolojik şiddetin, kamusal ya da özel alan ayrımı yapılmaksızın, yani ailede ya da toplum içinde gerçekleşmesinin veya devlet tarafından yürütülmesi ya da kabul edilmesinin bir önemi olmadığı belirtilir¹⁰².

Bildirgeye göre, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayırmacılığın Önlenmesi Sözleşmesinin etkili bir biçimde uygulanması, kadınlara yönelik şiddetin önlenmesine katkıda bulunacaktır. Kadınlara karşı şiddet, erkekler ve kadınlar arasındaki eşit olmayan güç ilişkilerinin tarihsel bir göstergesidir. Bu güç ilişkisi erkekler tarafından kadınlar üzerinde egemenlik kurulmasına ve kadınlara ayırmacılık yapılmasına yol açtığı gibi kadınları zorla bağımlı bir konuma sokmanın önemli toplumsal mekanizmalardan biridir. Kadınlara yönelik şiddet, ister kamusal, isterse özel yaşamda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik acı veya ıstırap veren veya verebilecek olan cinsiyete dayanan bir eylem veya bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma olarak tanımlanır¹⁰³.

Kadınlara yönelik şiddet biçimleri Bildirge'nin 2. maddesinde örneklerle sayılmıştır. Ancak şiddetin bunlarla sınırlı olmadığı belirtilmesi de unutulmamıştır. Buna göre kadının aile içinde maruz kaldığı şiddet, hakaret, aşağılama ve kötü muamele, dayak, cinsel istismar, cinsel taciz, evlilik içi tecavüz, kız çocukların istismarı, evlenirken verilen başlık, cinsel organları dağlama ve kadınlara zarar veren bekaret kemeri, kadın sünneti gibi geleneksel uygulamalar yanında, eş olmayanlar arasındaki şiddet ve sömürmek için uygulanan şiddet de dahil fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet uygulamalarını içermektedir

¹⁰² Karınca, s.70

¹⁰³ Karınca, s .71(Düzeltilme)

Kamusal alandaki şiddet kadının aile ortamı dışında, yani toplumsal alanda ve aile üyesi olmayan kişi ya da topluluk ve kurumlar kanalıyla karşılaştığı şiddettir. Kamusal şiddet, işyerinde, eğitim kurumlarında, sokakta ya da başka yerlerde laf atma sarkıntılık, cinsel istismar, cinsel taciz, tecavüz ve saldırıdan başlayarak kadının cinsiyeti nedeniyle uğradığı her türlü fiziksel, cinsel ya da psikolojik zarar olarak karşımıza çıkmaktadır¹⁰⁴.

Bildirge'nin 3. maddesinde, kadınların her alandaki insan haklarından ve temel özgürlüklerden eşit bir biçimde yararlanma ve korunmasını isteme hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Bu haklar, yaşam hakkı, eşitlik hakkı, kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı, her türlü ayırmacılığa karşı korunma hakkı, adil ve elverişli koşullarda çalışma hakkı, işkenceye ve diğer zalimane, insanlık dışı veya onur kırıcı muameleye veya cezaya maruz kalmama hakkı, en yüksek standartta fiziksel ve ruhsal sağlık hakkı, hukukun korunmasından eşit biçimde yararlanma haklarıdır.

Bildirge'nin 4'üncü maddesinde, kadınlara karşı şiddetin önlenmesi konusunda devletlerin yükümlülükleri düzenlenmiştir. Bu yükümlülüklerin başında, kadınlara yönelik şiddetin yasaklanması gelmektedir. Devletler bu yükümlülüklerinden kaçmak için örf, adet, gelenek veya dinsel düşünceyi mazeret olarak ileri süremez. Kadınlara yönelik şiddetin önlenmesi konusunda devletlerin hiç gecikmeksizin alabileceği önlemler arasında:

- a. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayırmacılığın Önlenmesi Sözleşmesi'ni henüz onaylamamış veya buna katılmamış devletlerin bu Sözleşme'yi onaylanmasını ve katılımlarını veya konulan çekincenin kaldırılmasını sağlamak,
- b. Kadınlara yönelik şiddetten kaçınmak,
- c. İster devlet isterse özel şahıslar tarafından işlensin, bu fiilleri önlemek, soruşturmak ve cezalandırmak için ulusal hukukunda gerekli özeni göstermek,

¹⁰⁴ Acar, s.30(Düzeltilme)

- d. Kadınlara yönelik şiddeti cezalandırmak için ulusal mevzuatta ceza hukuku, medeni hukuk, idare hukuku ve iş hukuku ile ilgili yaptırımlar koymak, uğradıkları zararların adil ve etkili bir biçimde giderilmesini sağlamak,
- e. Kadınlara yönelik şiddetin tasfiyesi için devlet bütçesine yeterli ödenek koymak,
- f. Özellikle şiddete karşı aciz durumda olan kadınlara yönelik şiddetin önlenmesine ilişkin tedbirler almak,
- g. Cinslerden birinin üstün veya aşağı olduğu, erkeklerle kadınlar için alışlagelmiş rollerin bulunduğu düşüncesine dayanan kadınların ve erkeklerin davranış tarzlarını değiştirmek ve sosyal, kültürel önyargıları, geleneksel uygulamalar dahil her türlü uygulamayı önlemek üzere özellikle eğitim alanında gerekli tedbirleri almak,
- h. Kadın hareketinin ve hükümet dışı örgütlerin çalışmalarını kolaylaştırıp daha iyi duruma getirmek ve kendileriyle yerel, ulusal ve bölgesel düzeyde işbirliği yapmak olarak belirtilmiştir¹⁰⁵.

1.5.Pekin Eylem Platformu

Kadına yönelik şiddetin, doğrudan kadınlara yönelik insan hakları ihlali olduğu gibi, aynı zamanda kadınların insan haklarından yararlanmalarının önündeki çok büyük bir engel olduğu 1995 yılında Pekin'de 189 ülkenin katılımıyla düzenlenen Dördüncü Kadın Konferansında kabul edilen Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu'nda benimsenmiş ve kadına yönelik şiddetin önlenmesi için devletlerin sorumluluk alması gerektiği vurgulanmıştır. Platformda kadına yönelik şiddet konusunda üç stratejik hedef saptanmıştır¹⁰⁶:

- 1.Kadına yönelik şiddeti önlemek ve ortadan kaldırmak için bütünleşmiş önlemler almak,

¹⁰⁵ Domaniç, s.73

¹⁰⁶ Domaniç, s.151(Düzeltilme)

2.Kadına yönelik şiddetin nedenleriyle sonuçlarını ve engelleyici önlemlerin etkinliğini incelemek,

3.Kadın ticaretini önlemek ve fahişelikle kadın ticaretine bağlı olarak şiddete maruz kalanlara yardımcı olmak:

Platform, bu üç stratejik hedef bağlamında hükümetlerin alması gerekli tedbirler konusunda bir dizi somut eylem tarif etmektedir. Bunlardan bazıları, uluslararası insan hakları araçlarının uygulanması, kadına yönelik şiddetin önlenmesi için yasal düzenleme yapılması ve bu düzenlemelerin belli aralıklarla gözden geçirilmesi, şiddet mağduru kadınların desteklenmesi için programlar geliştirilmesi, farkındalık yaratıcı eğitim çalışmalarının yapılmasıdır¹⁰⁷. Diğer bir deyimle hükümetler, Pekin Eylem Platformu'nun uygulanması ve izlenmesi süreciyle de görevlendirilmiş olup bu görevlerini yerine getirirken, BM kuruluşları, bölgesel ve uluslararası kuruluşlar, hükümet dışı örgütler ve sivil toplumun tüm katılımcıları ile işbirliği yapmak zorundadır. Pekin Eylem Platformu, kadının özel ve kamusal alana tam ve eşit katılımı önündeki engellerin, kadınların ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi karar alma konumunda ve mekanizmalarında yer almaları yoluyla ortadan kaldırılabileceğini belirtir

Platformda, eşitlik, kalkınma ve barış hedeflerine ulaşılabilmesi için acil tedbir alınması gerekli 12 kritik alan belirlenmiştir. Bunlardan biri kadına yönelik şiddetin ortadan kaldırılması olup aşağıda ayrıntılı olarak değerlendirilecektir. Kuşkusuz diğer kritik alanlarda da kadına yönelik şiddet konusunun önemi vurgulanmıştır. 12 kritik alan şöyledir:

- Kadınların gittikçe daha çok artan yoksulluğu,

¹⁰⁷ Gülriz Uygur/ Türkan Sancar ve diğerleri, Kadına Yönelik Aile İçinde Şiddetle Mücadele Projesi, Uluslararası Belgeler, Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları Ankara 2007, s.2 (Düzeltilme)

- Kadınların nitelikli eğitim öğretim görmelerini engelleyen eşitsiz ve yetersiz koşullar Kadınların sağlık ve benzeri hizmetlerde yaşadıkları eşitsizlikler,
- Kadınlara yönelik her türlü şiddet,
- Yabancı işgali altında yaşayan kadınlar da dahil olmak üzere, savaşların ve silahlı çatışmaların etki ve sonuçlarını öncelikle kadınların yaşaması,
- Ekonomik yapıların ve politikaların tanıtımına ve üretim sürecine kadın katılımındaki eşitsizlik,
- İktidar paylaşımında ve her düzeydeki karar konumunda erkeklerin ayrıcalıklı yeri,
- Kadınların gelişmeleri için gerekli destek mekanizmalarının yetersizliği,
- Kadınların evrensel insan haklarının desteklenmesi,
- Kadın ve medya,
- Kadın ve çevre,
- Dünyadaki kız çocuklarının durumu.

Pekin Eylem Platformu'nda hükümetler, yalnızca kadının insan haklarının ihlalden kaçınmakla kalmamakta, bu hakların gelişmesi ve ilerlemesi için de gerekli çabayı sarf etmekle görevlendirilmektedir. Kadının insan haklarının ulusal kanunlara geçirilmesi kapsamında tüm ülkeler, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'ni imzalamaya; çekince koyan ülkeler ise bu çekincelerini kaldırmaya çağrılmaktadır¹⁰⁸.

Pekin Eylem Platformu belgesinin, kadına yönelik şiddet ile ilgili bölümünde kadına yönelik şiddetin, eşitlik, kalkınma ve barış hedefleri önündeki en önemli

¹⁰⁸ (Çevrimiçi) www.turkhukuksitesi.com > ... > Kadın Hakları Çalışma Grubu (Düzeltilme)

engellerden biri olduğu belirtilerek kadına yönelik şiddet, yani toplumsal cinsiyet temelli şiddet, fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar ve sıkıntı çekme ile sonuçlanacak herhangi bir eylem olarak tanımlanmıştır.

Devlet tarafından yöneltilen fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet de şiddetin türleri arasında sayılmıştır. Savaş ve silahlı çatışmalarda kadının insan haklarının ihlalinin kaçınılması gerekliliği ve hükümetlerin gelenek, görenek veya dinden kaynaklanan nedenlerle uygulanan şiddeti reddetmesi ve Sözleşme'nin uygulanması için gerekli önlemleri alması gerektiği vurgulanmıştır¹⁰⁹.

1.6.Çocuk Haklarına Dair Sözleşme

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme BM Genel Kurulu tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti tarafından imzalanarak 27.01.1995 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmış ve yürürlüğe girmiştir.

Sözleşme, 18 yaşına kadar herkesi çocuk saymaktadır (m. 1). Sözleşme'nin 19'uncu ve 34'üncü maddelerinde çocuğa yönelik her türlü, bedensel ve zihinsel saldırı, istismar ve suistimal olarak değerlendirilmekte ve bu hallerde çocuğun korunması sorumluluğu devlete verilmektedir. Sözleşmeye göre, "Irza tecavüz ve cinsel istismarın diğer biçimleri de dahil olmak üzere şiddet, çocuğun kendi veya bakıcı ailesi içinde ortaya çıkabilir veya bu tür uygulamalar çocuklara karşı özel sorumluluk taşıyan kimi görevlilerden, örneğin öğretmenlerden, çocukların bulunduğu kurum personelinden zihinsel ve diğer özürsüzlüklerin tedavi edildiği kurumlarda çalışanlardan da kaynaklanabilir. Taraf devletler, Sözleşmenin 19. maddesinde yer alan haklara uygunluk açısından, evlerinde, okullarında, diğer kurumlarda veya kendi toplulukları içinde çocukları her tür şiddet ve istismara karşı korumak zorundadırlar"¹¹⁰

¹⁰⁹(Çevrimiçi) www.turkhukuksitesi.com > ... > Kadın Hakları Çalışma Grubu

¹¹⁰ ICC Çocuk Hakları Serisi, 2006 (Düzeltilme)

Sözleşme, çocuğun kişiliğinin tam ve uyumlu olarak gelişebilmesi için mutluluk, sevgi ve anlayış havası içindeki bir aile ortamında yetişmesinin ve çocuğun toplumda bireysel bir yaşantı sürdürebilmesi için her yönüyle hazırlanmasının ve BM Antlaşması'nda ilân edilen ülküler ve özellikle barış, değerbilirlik, hoşgörü, özgürlük, eşitlik ve dayanışma ruhuyla yetiştirilmesinin gerekliliğini göz önünde bulundurarak ilkeler belirlemiştir. Çocuğun evlilik içinde ve dışında doğup doğmadığına bakılarak ayırım yapılması Sözleşmeyle bağdaşmaz. Nitekim nesebi sahih ve gayri sahih çocuklar açısından ayrımcılık içeren bir düzenleme nedeniyle Anayasa Mahkemesi'nce de aynı sonuca ulaşılmıştır. "Türkiye tarafından da imzalanan ve onaylanan bu temel metinler, çocuk evlilik içinde ve dışında doğduğuna bakılmaksızın kişiliğini geliştirmesi ve ileride topluma sağlıklı bir birey olarak katılabilmesi için gerekli her türlü olanaktan yararlandırılmasını öngörmektedir"¹¹¹.

b- Avrupa Konseyi Belgeleri

Birleşmiş Milletler bünyesinde yürütülen çabalara paralel olarak, Türkiye'nin de üyesi olduğu Avrupa Konseyi tarafından da kadına yönelik şiddet konusu gündeme alınmaktadır. 20 Mart 1950'de Roma'da imzalanan Avrupa İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'de yaşama hakkı, işkence yasağı, özgürlük ve güvenlik, evlenme hakkı, ayrımcılık yasağı gibi konuların üzerinde durulmuş; ancak kadına yönelik şiddete ya da kadının insan haklarına özel bir vurgu yapılmamıştır. Avrupa Konseyi 2002 yılına kadar konuyu insan hakları boyutu ile kabul etmiştir. Nitekim, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 1985 ve 1990 yıllarında kabul ettiği aile içi şiddet konusundaki Tavsiye Kararları ile aile içinde vuku bulan şiddetin, hem kadınların hem de çocukların gelişmesine, dolayısıyla toplumun temeli olarak tarif edilen ailenin ve aile bireylerinin güvenliğine zarar verdiği belirtilerek bunların korunması için gerekli tedbirler üye devletlere tavsiye edilmektedir¹¹². Aradan geçen süre içinde kadın

¹¹¹ Anayasa Mahkemesinin E. 1990/15, K. 1991/5 sayılı kararı (Kazancı Hukuk Otomasyonu)

¹¹² Uygur, s. 3(Düzeltilme)

örgütlerinin ve Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komisyonu'nun çabaları ve konjonktürün de uygun düşmesi sonucu, kadına karşı şiddet, somut olarak Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin de gündemine girmiştir.

1993 yılında Roma'da gerçekleştirilen Avrupa Konseyi Bünyesinde Kadın Erkek Eşitliğinden Sorumlu 3. Bakanlar Konferansı'nda kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda bir bildirge yayınlanmış ve ilke kararı kabul edilmiştir. Bu belgelerde, kadına yönelik şiddetin, yaşama, güvenlik, özgürlük gibi temel hak ve özgürlüklere zarar verdiği dile getirilmekte ve bununla mücadelede bir Eylem Planı geliştirilmektedir. Aynı konferansta ayrıca tecavüz ve kadınlara yönelik cinsel taciz konusunda da bir ilke kararı geliştirilmiştir. 1997 yılında Strazburg'ta yapılan Hükümet ve Devlet Başkanları zirvesinde de kadına yönelik şiddet ve her türlü cinsel sömürü ile mücadele kararlılığı dile getirilmiştir. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi 2002 yılında üye devletlere kadınların şiddete karşı korunmasına ilişkin geniş kapsamlı bir tavsiye kararı kabul etmiştir. 2005 yılında Varşova'da aile içi şiddet dahil kadınlara ve çocuklara yönelik şiddetin ortadan kaldırılması konusundaki kararlılık bir kez daha dile getirilmiştir.¹¹³

30 Nisan 2002 tarihli Bakanlar Komitesi'nin, Kadının Şiddete Karşı Korunması hakkındaki Rec(2002)5 sayılı Tavsiye Kararı'nda¹¹⁴, aile içi şiddet konusunda Avrupa ülkelerinde yapılan araştırmalara değinilmekte; araştırma yapılan ülkelerdeki kadınların 1 /5'inin erişkinlik dönemlerinde en az bir kez fiziksel şiddete maruz kaldığına, 1 /10'dan fazlasının ise güç kullanımı ile birlikte gerçekleşen cinsel şiddete maruz kaldığına, şiddeti uygulayanların genelde kadınların yakın çevresindeki erkekler olduğuna dikkat çekilmektedir. Kadına yönelik şiddetle mücadelenin devletler için pozitif bir yükümlülük olduğu ve şiddetin topluma maliyetinin ağır olduğu belirtilerek, şiddetin özel bir sorun olmaktan çıkarılıp acilen çözülmesi gereken sosyal ve kamusal bir sorun olduğu vurgulanmıştır.

¹¹³ Uygur, s. 3

¹¹⁴ (Çevrimiçi) www.avrupakonseyi.org.tr/bulten/ak_bulten_dec06.html (Düzeltilme)

Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi de, 14 Kasım 2006 tarihli 13 sayılı metin ile şu taahhütlerde bulunmuştur¹¹⁵ Biz insan haklarını savunmayı kendisine görev edinmiş parlamenterler olarak, aile içi şiddeti açıkça koşulsuz olarak kınarız. Aile içi şiddet, kadın erkek eşitsizliğinden doğup beslenir. Aile içi şiddet, coğrafi sınır, yaş, ırk ya da herhangi bir etnik kökene mal edilemez. Her ailede ve her türlü sosyal çevrede kendini gösterir. Biz kadına yönelik aile içi şiddetle mücadelenin kadın erkek ayrımı gözetmeksizin, herkesin temel haklarının gözetildiği daha adil bir topluma ulaşmamızı sağlayacağına inanıyoruz. Aile içi şiddetin hem kişi için hem toplum için bedeli ağırdır. Bu olguyla ilgili olarak ülkelerimizde;

- Aile içi şiddetin kabul edilemez bir olgu olarak resmen kabulü için mücadele etmeyi,
- Şiddet sorununun araştırılmasını ve anlaşılmasını ve bu sorunla mücadele edilmesini sağlamayı,
- Çeşitli Avrupa ülkelerindeki örnek uygulamalardan yola çıkarak ve sivil toplum kuruluşlarının sahip olduğu deneyimi dikkate alarak, şiddet mağdurlarının korunması ve şiddet uygulayanların tedavisine olanak tanıyan özel yasal düzenlemeleri yapmayı,
- Yürürlükteki mevzuatı değerlendirmeyi, gerekirse değiştirmeyi,
- Bu alanın yanı sıra medyada çalışan bütün profesyonellerin şiddet sorunu hakkında bilgi, anlayış ve bilinçlerini artırarak şiddetin tanımlanmasını, böylece şiddetle daha iyi mücadele edilmesini sağlamayı,
- Şiddetin kabul edilemez bir olgu olduğunu şiddet mağdurları ile şiddet uygulayanlara gösteren ve tüm topluma, en başta da şiddet mağdurlarının yakınlarına

¹¹⁵ (Çevrimiçi) www.avrupakonseyi.org.tr/bulten/ak_bulten_dec06.html (Düzeltilme)

şiddetin önlenmesi çabalarında yer almalarını sağlamaya dönük bilinçlendirme kampanyaları yürütmeyi,

- Diğerlerinin yanında siyasi sorumluluk sahibi olanlar, mağdur destek hizmetlerinde çalışanlar, polis, tıp personeli ile eğitim öğretim personeline şiddetin tanımlanması ve önlenmesine yönelik eğitim verilmesi dahil, kullanılabilecek her türlü yolu bu amaçla kullanmayı,

- Ücretsiz yasal yardım ve arabuluculuk dahil mümkün olan her türlü yöntemi kullanarak aile içi şiddet mağdurlarına uzun süreli destek vermeyi ve şiddet uygulayanların tedavisini sağlamayı,

- Bu konuda kamuoyunun dikkatini sürekli canlı tutmayı, taahhüt ederiz."

c- Kadınlara Karşı Şiddeti Önleme, Cezalandırma ve Ortadan Kaldırmaya İlişkin İnter Amerikan Sözleşmesi

Bölgesel bir Sözleşme niteliğinde olan “Kadınlara Karşı Şiddeti Önleme, Cezalandırma ve Ortadan Kaldırmaya İlişkin İnter Amerikan Sözleşme”sinde¹¹⁶ ise şiddet fiziksel, ruhsal ve cinsel şiddet biçiminde ve üç ayrı kategoride ele alınmıştır:

- Aile içi şiddet: dayak, hakaret, cinsel istismar, evlilik içi tecavüz vb.
- Toplum tarafından uygulanan şiddet: işyerinde, eğitim kurumlarında, sokakta, cinsel taciz, sindirme, kadın ticareti, fahişeliğe zorlama vb.
- Devlet kaynaklı/ devletin işlediği ya da göz yumduğu şiddet: işkence, gözüaltında ve silahlı çatışmalarda tecavüz vb.

¹¹⁶ Nazan Moroğlu, “Kadına Yönelik Şiddet ve Ailenin Korunmasına Dair Kanun” makale (Çevrimiçi) (www.hukukcu.com/bilimse/kitaplar/kadina_siddet.htm) (Düzeltilme)

Hem BM Bildirgesinde hem de İnter Amerikan Sözleşmesinde, özel ya da kamusal alanda uygulanan kadına yönelik şiddeti önleme, soruşturma ve cezalandırmada, Devletlerin etkin ve kararlı bir politika izlemeleri ve bu yolda gereken özeni göstermeleri konusundaki yükümlülükleri önemle vurgulanmıştır. Bunun yanında “Devletin veri toplama ve istatistiklere dayalı araştırma yapma görevi” olduğu da belirtilmiştir¹¹⁷.

2. Uluslararası Düzenlemelerin İç Hukuka Etkisi

Anayasa'nın 90. maddesine 7.5.2004 tarih ve 5170 sayılı Kanun ile, "usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır" ifadesi eklenerek, sözleşmelerin iç hukuktaki yerleri açıkça belli edilmiştir.

Öte yandan usul kanunlarında yapılan değişiklikler sonucunda artık AIHS açısından salt metinler değil, AIHM'nin kararları da iç hukuk açısından normatif bir değer taşımaktadır. Diğer bir deyimle, mahkemelerimiz karar verirken Strazburg'daki mahkemenin kararlarını da gözetmek zorundadır. Aksi halde, sözleşme ihlal edilmiş olacağından Türkiye yaptırımla karşı karşıya kalabilir.

a- 1997 Ulusal Eylem Planı

Uluslararası alandaki bu gelişmeler Türkiye'de de yansımaları bulmuş, kadına yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla, 1997 yılında o zamanki adıyla Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü'nün önderliğinde sivil toplum kuruluşları ve akademisyenlerin geniş katılımıyla Türkiye için bir Ulusal Eylem Planı hazırlanmıştır¹¹⁸. Planda kadına yönelik şiddetin önlenmesi için yapılması gerekenler, hükümet, yerel yönetimler ve sivil toplum örgütlerinin çalışmaları olarak ayrı ayrı saptanmıştır.

¹¹⁷ Moroğlu, age

¹¹⁸ (Çevrimiçi) www.turkhukuksitesi.com > ... > Kadın Hakları Çalışma Grubu (Düzeltilme)

Bu hedeflerden ne kadarına ulaşıldığını görmek için planın ayrıntılarına göz atmak yararlı olacaktır. Böylece kadına yönelik aile içindeki şiddetin önlenmesi için bundan sonra yapılabilecekler daha sağlıklı olarak belirlenebilecektir.

a. Hükümet ve Yerel Yönetimler Hükümet ve yerel yönetimler, kadına yönelik şiddetin önlenmesi için:

1.Sivil toplum örgütleri ve konuyla ilgili diğer ulusal ve uluslararası kuruluşlar arasında bilgi alışverişi gerçekleştirecek ortak çalışma ortamını sağlayacaktır.

2.Yargı, sağlık, güvenlik, sosyal hizmet, eğitim personeli ile göçmenler ve mültecilerden sorumlu personele verilecek hizmet içi eğitim programlarında, kadın ve çocuklara karşı şiddetin önlenmesi ve uygulayıcıların cezalandırılması konularının yer almasını sağlayacaktır.

3. Kadınların şiddetin ardından ilk başvurduğu yerler olan karakol, sınır karakolu, hastane, mahkeme vb. hizmet kurumlarında kadın görevliler ve cinsiyet konusunda duyarlı uzmanların görevlendirildiği özel birimler oluşturulması sağlanacaktır.

4.Şiddete uğrayan kadınların başvuracağı danışma merkezleri ve sığınma evlerinin sayısı artırılacak, gerekli personel ve teknik donanım sağlanacak, var olan kadın danışma merkezlerinin ve sığınmaevlerinin sürekliliği ve gelişimi için merkezi ve yerel yönetimlerin bütçelerinden pay ayırması sağlanacaktır.

5.Kent planlaması ve bina mimarisinde, sokak ve parkların iyi aydınlatılması ve telefon kulübelerinin sıklaştırılması gibi önlemlerle kadına yönelik şiddeti önleyici güvenli ortamlar oluşturulacaktır.

Göçmen ve/veya azınlık grubuna mensup kadınların var olan mekanizmalardan ve hizmetlerden yararlanması, uluslararası korumaya ihtiyaç duyan mülteci ve yerinden edilmiş kadınlara koruma, yardım ve eğitim olanakları sağlanacaktır.

b. Hükümet ve Sivil Toplum Örgütleri

Hükümet ve Sivil toplum örgütlerinin birlikte yapabilecekleri etkinlikler şunlardır:

- 1.Aile içi şiddeti önlemek amacıyla ana-baba ve çocuk eğitim programlarının düzenlenmesi için ilgili kuruluşlarla işbirliği yapılacaktır.
2. Medya, özellikle kadın ve çocuklara yönelik ülmak üzere şiddeti olumlayan yayınlar yapmaması konusunda uyarılacak ve bu tür yayınların yapılmaması konusunda kamuoyu oluşturulacaktır
- 3.Şiddete uğrayan kadınların davaları ile ilgili olarak oluşan kamuoyu desteklenecek, dava süreci izlenecek ve hukuki yardım ağı oluşturulacaktır.
- 4.Şiddete uğrayan kadın ve çocukların yasal haklarını bilmeleri ve bilinçlendirilmeleri konusunda hukuki danışmanlık hizmeti verilecek, ücretsiz kriz (telefon) hatları kurulacaktır.

Öte yandan tümüyle yasal değişiklikleri gerektiren hedefler de belirlenmiştir. Bunların en önemlilerinden biri, Türk Ceza Kanunu'nda yapılması gereken değişikliklerdir.

Bunlar, Genel Adap ve Aile Düzenine Karşı Cürümler başlığı altında düzenlenen cürümlerin, Kişi Hak ve Özgürlüklerine Karşı İşlenen Cürümler başlığı altında düzenlenmesi ve yine Ceza Kanunu'nda ensest, evlilik içi tecavüz gibi aile içinde cereyan eden, şiddet eylemlerine de yer verilmesi, mağdurun yaşı açısından uluslararası standartlara uyularak bunun 18'e çıkarılması, bekaret kontrolü gibi şiddet içeren uygulamaların ve tedip hakkı gibi maddelerin kaldırılması ve şiddet

mağdurlarını koruyucu yasal düzenlemelerin yapılması ve bunların uygulanması için kamuoyu oluşturulmasıdır¹¹⁹

Aradan geçen süre içinde, özellikle yasal düzenlemeler konusunda önemli adımlar atılmıştır. Bunlardan en önemlileri, yeni Türk Ceza Kanunu ve Medeni Kanun'un yapımı sırasında kadın örgütlerinin yoğun çabalarıyla, kadına yönelik ayrımcılığın kaldırılması ve aile içindeki tecavüz gibi kadına yönelik şiddetin cezalandırılmasına yönelik önemli değişikliklerin yapılmasıdır. Türk Medeni Kanunun'da ise kadının erkekle kanun önündeki eşitliği tam olarak sağlanmıştır. Kadına yönelik şiddetin önlenmesi için çok önemli adımlardan biri de 14 Ocak 1998'de 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunun çıkarılmış olmasıdır. Öte yandan çalışma yaşamında da yasal düzenlemelerde kadın erkek eşitliğinin sağlanması, böylece kadına uygulanan ekonomik şiddetin yanında, işyerinde uygulanan cinsel tacizin de önlenmesi için çabalar gösterilmiştir. Örneğin 20 Mayıs 2003'te kabul edilen İş Kanunu'nun 24. maddesinde "işyerinde cinsel tacizin" işçinin iş sözleşmesini derhal feshedebilmesi için haklı neden oluşturduğu kabul edilmiştir¹²⁰.

b-2006 Avrupa Komisyonu Türkiye İçin İlerleme Raporu'nda Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele

Türkiye'nin hedeflediği Avrupa Birliği üyeliği konusundaki önemli kriterlerden birini kadının insan hakları ihlalleri sorunu oluşturmaktadır. İlerleme Raporlarında da belirtildiği üzere Türkiye, kadın hakları alanındaki yasal düzenlemeler konusunda hayli yüksek bir başarı göstermektedir¹²¹.

Avrupa Konseyi 2006 Yılı Türkiye İçin İlerleme Raporu'nun kadın haklarına ilişkin bölümü, İnsan Hakları ve Azınlıkların Korunması başlığı altında düzenlenmiştir:

¹¹⁹ Işık; s. 79.

¹²⁰ Karınca, s. 80

¹²¹ (Çevrimiçi) digm.meb.gov.tr/uaorgutler/AB/.../ilerleme_raporu_2006_TUR(Düzeltilme)

Kadın haklarına ilişkin olarak, "namus cinayetleri, kadın ve çocuklara yönelik şiddetle ilgili olarak kurulan Parlamento Komisyonu raporunu tamamlamıştır. Basında geniş yankı bulan rapor, uygulamaya yönelik bazı tavsiyeler içermektedir. Raporda yer alan tavsiyeler konusunda temmuz ayında yayımlanan Başbakanlık Genelgesi ile şiddetin önlenmesine öncelik verilmek suretiyle atılacak adımlar sıralanmış ve bunlardan sorumlu olacak devlet kurumları belirlenmiştir. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü bu faaliyetlerin eşgüdümünü sağlamakla görevlendirilmiştir¹²².

Yasal çerçevede genel olarak tatmin edici olmakla birlikte uygulamada zorluklar sürmektedir. Ailenin Korunması Kanunu sadece kısmen etkili uygulanmaktadır. Yeni Ceza Kanununda yer alan töre cinayetlerini suç için ağırlaştırıcı sebep olarak kabul eden hükümlere rağmen mahkemelerce alınan kararlar yeknesak bir tablo çizmemektedir. Bazı vakalarda mahkemeler yüksek sınırdan (ömür boyu hapis) cezalara hükmederken, diğerlerinde, özellikle de suçu işleyen reşit değilse daha hafif cezalar verebilmektedir¹²³.

Töre cinayetleri ve aile baskısı sonucunda meydana gelen kadın intiharları özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde devam etmektedir. Bununla beraber, bu tür olaylar ve genel olarak aile içi şiddet konularında güvenilir veri mevcut değildir. Birleşmiş Milletler Kadına Karşı Şiddet Özel Raportörünün ilk bulgularına göre, intiharların sebepleri zorla evlilik, aile içi şiddet, üreme hakkından mahrum bırakılmaktır. Yoksulluk, kentleşme, yerinden edilme ile iç göç ve böylelikle kadının değişen sosyo ekonomik konumu, intihar vakalarının gerçekleştiği çerçeveyi ortaya koymaktadır. Kadın intiharları, özellikle Güneydoğu'da yeterince soruşturulmamaktadır. Güneydoğu'nun bazı bölgelerinde kız çocukları hala doğumla birlikte nüfusa kaydettirilmemektedir. Bu durum, bu kızlar ve kadınlar uygun şekilde izlenmediği için zorla evlilik ve töre cinayetleriyle mücadeleyi güçleştirmektedir¹²⁴.

¹²²(Çevrimiçi) www.turkhukuksitesi.com › ... › Kadın Hakları Çalışma Grubu

¹²³ Karınca, s.80

¹²⁴ (Çevrimiçi) www.morcati.org.tr/bilgikaynaklari.php - Önbellek (Düzeltilme)

Kadınların parlamento ve yerel yönetimlerdeki temsil oranındaki düşüklük ve işgücü piyasasına hakim olan ayrımcılık devam etmiştir. Ülkemizdeki kadınların işgücü piyasasına katılımı, Uluslararası Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) ülkeleri arasında en düşük olanıdır. Genel olarak, Türkiye'de kadın hakları konusunda artan bir kamuoyu duyarlılığı oluşmuştur. Ancak, özellikle ülkenin yoksul bölgelerinde kadın haklarına tam saygı, kritik bir sorun olmaya devam etmektedir. Yasal çerçeve genel olarak tatmin edici olsa da uygulama yetersiz kalmaktadır¹²⁵.

2006 ilerleme Raporu'nda sözü edilen Meclis Araştırma Komisyonu'nun saptamaları doğrultusunda, Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi için Alınacak Tedbirler Hakkında 2006/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi¹²⁶ yayınlanmıştır. Genelge kapsamlı olup konuya ilişkin tüm birimlere düşen görevleri ayrıntılarıyla sıralamaktadır.

Yine 2006 yılında aile içi şiddetin önlenmesi için savcıların yapacakları işlemleri belirtmek amacıyla Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un Uygulanması Hakkında Adalet Bakanlığı'nın (2006/35) sayılı Genelgesi çıkarılmıştır. İçişleri Bakanlığı'nın Ailenin Korunmasına Dair Kanunun Uygulanmasına Yönelik 2005/123 sayılı Genelgesine aile içi şiddetin önlenmesi konusunda kolluğa düşen görevleri açıklamaktadır. İçişleri Bakanlığının 2007/8 Sayılı Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesine Yönelik Tedbirlerin Koordinasyonu Genelgesi ise Başbakanlıkça çıkarılan 2006/17 sayılı genelgeyle uyum sağlanması amaçlıdır.

Ailenin Korunmasına Dair 4320 sayılı Kanun'da yapılan değişiklik doğrultusunda, KSGM tarafından kanunun uygulanmasına yönelik olarak çıkarılan yönetmelik ise uygulamadaki aksaklıkları ve eksiklikleri giderme amaçlı önemli bir adımdır.

Görüldüğü üzere kanun ve kamu gücünü kullananların aile içinde kadına yönelik şiddeti önleme çaba ve kararlılıkları devam etmektedir. Ancak yüzyıllardır

¹²⁵ Karınca, s. 81

¹²⁶ (Çevrimiçi) www.turkhukuk sitesi.com > ... > Kadın Hakları Çalışma Grubu (Düzeltilme)

görmezden gelinen ve kadını erkek karşısında ikinci sınıf varlık olarak görme amaçlı olan ayrımcılığın en önemli boyutunu oluşturan kadına yönelik, cinsiyeti nedeniyle uygulanan şiddetin önlenmesinin hayli zaman alması kaçınılmazdır¹²⁷. Önemli olan bu çok önemli insan hakkı ihlalinde sessiz kalınmayacağının, kadına yönelik ayrımcılık ve şiddette devletin pozitif olarak taraf olduğunun bu aşamada bilinmesidir. Bir insanı değiştirmek için işe anneannesinden başlamak gerektiğine göre; aile içinde kadına yönelik şiddeti önleme konusundaki kararlılığın uzun erimli, uzun soluklu olması, insanları kadının insan hakları konusunda bilinçlendirme ve duyarlılıklarını artırmaya yönelik çabalarda sürekliliğin sağlanması gerekmektedir.

c- 2007 Avrupa Komisyonu Türkiye İçin İlerleme Raporu 'nda Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele

2007 İlerleme Raporu'ndaki saptamaların da 2006 Raporunu destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Rapor'da, yılın bu alanda en önemli olayı olan 5636 sayılı Kanun ile 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'da yapılan iyileştirmelere ve Başbakanlıkça çıkarılan 2006/17 sayılı Genelgeye yer verilmiştir.

Rapor içeriğinde vurgulanan olumlu adımlar şunlardır¹²⁸: Ailenin Korunması Kanun'unda yapılan değişikliklerle, koruma kararlarının kapsamı, ayrı yaşayan aile üyeleri de dahil ailenin bütün bireylerini içerecek şekilde genişletilmiş, başvuru ve idari işlemler için alınan bütün harçlar kaldırılmıştır.

İlgili bakanlıklarca şiddet mağdurlarına sağlanan hizmetlerin geliştirilmesi amacıyla valiliklere, hakimlere ve savcılara yönelik genelgeler yayımlanmış, en önemlisi töre cinayetleri ve kadınlara yönelik aile içi şiddetle mücadele amacıyla yayımlanan başbakanlık Genelgesi, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü eşgüdümünde uygulamaya konulmuştur.

¹²⁷ Karınca, s. 82

¹²⁸ Karınca, s. 82(Düzeltilme)

Rapor'da, tüm bu iyileştirmelere karşın, aile içi şiddetin yanında töre cinayetleri, erken ve zorla evliliklerin hâlâ yaygın olduğu ve bunlara ilişkin güvenilir veriye erişimin sorun olmaya devam ettiği belirtilerek yapılması gerekenler şu iki başlıkta yer almıştır:

Talebi karşılamak için daha fazla sığınma evine ihtiyaç vardır ve sığınma evlerinin hizmetleri geliştirilmelidir. Kolluk kuvvetlerinin, hakimlerin ve savcılarının eğitimleri hızlandırılmalıdır.

Sonuç olarak, kadınların şiddetten korunması yönünde gelişme sağlandığı, cinsiyet eşitliğini teminat altına alan yasal çerçevenin mevcut olduğu belirtilmiş, ancak, bu çerçeveyi sosyal bir gerçek haline dönüştürmek için daha fazla çabaya ihtiyaç duyulduğuna vurgu yapılmıştır. Neden olarak da, ekonomik katılım ve fırsatlar, eğitim düzeyi, sağlık ve siyasi güç açısından kadın ve erkek arasındaki fark belirgin düzeyde olması gösterilmiştir, denmiştir¹²⁹.

d- Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem

Planı: 2007-2010

Planın hazırlanması Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünün koordinasyonunda kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler ve kadına yönelik şiddet konusunda mücadele eden sivil toplum kuruluşlarının katkısıyla gerçekleşmiştir. Kadına yönelik şiddetin insan hakları ihlali olduğu belirtilerek, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik aile içi şiddetle mücadeleye ilişkin altı temel alanda iyileştirmeler hedeflenmiştir.

Eylem Planı, kısa (2007 - 2008), orta (2007 -2009) ve uzun vade (2007 - 2010 ve sonrası) olmak üzere üç uygulama dönemini kapsamaktadır.

¹²⁹(Çevrimiçi) www.ikv.org.tr/pdfs/2007TRILERLEMERAPORU (Düzeltilme)

Amacı, ülkemizde aile içinde kadına yönelik her tür şiddetin ortadan kaldırılması için gerekli önlemlerin uygulamaya konulmasıdır. Eylem Planı'nda belirlenen hedefler:

1. Toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik aile içi şiddetle mücadele konularında yasal düzenlemeler yapmak ve uygulamadaki aksaklıkları ortadan kaldırmak,
2. Aile içi şiddeti doğuran ve pekiştiren olumsuz tutum ve davranışların ortadan kaldırılması amacıyla, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik aile içi şiddet konularında toplumsal farkındalık yaratmak ve zihinsel dönüşüm sağlamak,
3. Kadının sosyoekonomik konumunun güçlendirilmesine yönelik düzenlemeleri yapmak ve uygulanmasını sağlamak,
4. Aile içinde şiddet gören kadına ve varsa çocuk/çocuklarına yönelik ulaşılabilir koruyucu hizmetleri düzenlemek ve uygulanmasını sağlamak,
5. Aile içinde şiddet gören kadına ve şiddet failine yönelik tedavi ve rehabilitasyon hizmetlerini düzenlemek ve uygulanmasını sağlamak,
6. Aile içinde şiddet gören kadına ve varsa çocuk/çocuklarına yönelik hizmet sunumunda kurum/kuruluş ve ilgili sektörler arası işbirliği mekanizmasını kurmak, olarak belirlenmiştir.

Eylem Planı bu temel alanlar kapsamında geliştirilen hedefler doğrultusunda gerçekleşmesi gereken kapsamlı ve uygulanabilir faaliyetleri, sorumlu kurumları ve işbirliği yapılacak kurum ve kuruluşları içermektedir¹³⁰

¹³⁰ (Çevrimiçi) www.ksgm.gov.tr/.../kadinayonelikailaicisiddetlemucadeleulusaleyemplanı
(Düzeltilme)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1. AİLE İÇİ ŞİDDETİN ÖNLENMESİNDE ULUSAL DÜZENLEMELER

A. Genel Olarak

Kadına karşı eş şiddetinin sorun olarak algılanması oldukça yenidir. Buna karşın insanın toplumsallaşmasının ve aile içindeki egemenlik ilişkisinin uzantısı olarak çok eski bir geçmişi vardır. Örneğin Roma Hukuku'nda klasik dönem boyunca aile babası, suç işleyen aile bireylerini yargılama ve cezalandırma hakkına sahipti. Suçlu bulunduğu bireyleri dövebilir, hapsedebilir, hatta öldürebilirdi. "Aile babalarının aile bireylerini satmak, kiralamak, ailede yeni doğmuş çocukları öldürmek hakları vardı."¹³¹. Zamanla bu hak giderek azalmış olmakla birlikte, ataerkil ilişkiler çağdaş dünyada da kadın aleyhine olan eşitsizlik ve kadına karşı şiddetin en önemli nedeni olmayı sürdürmektedir.

Günümüzde bireylerin şiddetten korunması, yani can ve mal güvenliğinin sağlanması, devletin yerine getirmesi gereken en temel görevlerden biridir. Devletler kanunları, yargı organları, güvenlik güçleri, vb. aracılığıyla bu konuda gereken önlemleri almaktadır. Ancak uygarlığın geldiği aşama sonucunda genel nitelikteki çabaların yetersizliği anlaşıldıkça, özel düzenlemeler yapılmak zorunda kalınmıştır.

Nitekim aynı çatı altında yoğun ilişkiler kurarak bir arada yaşayan kadın ve çocukların, aile içi şiddetten genel düzenlemelerle korunamadığı, süreç içinde görülmüştür. Şiddete uğrayanın şiddeti tam olarak kavrayamaması, akla uygun hale dönüştürerek olağan görmesi, şiddete tepki göstermenin şiddeti artıracağına ilişkin inancı ve utanması yanında, onu koruyacak toplumsal mekanizmaların yokluğu ya da yetersizliği, ailesinin sahip çıkmayı, geleneksel algılayışlar, ekonomik kaygılar gibi

¹³¹ Özcan Karadeniz, Roma Hukuku, Ankara, 1986, s. 160 (Düzeltilme)

nedenler de bunda etkilidir. Ancak yakın zamanda özellikle kadın hareketinin çabaları sonucu aile içi şiddetin çok önemli bir bölümünü oluşturan kadına yönelik şiddetin önlenmesi dünya ölçeğinde özel ve önemli bir sorun olarak algılanmıştır¹³². Kuşkusuz Reemstma'nın da vurguladığı üzere şiddetin önlenmesi için öncelikle, "Yapılması gereken, sınır çizmekten, yani şiddeti amacına bakarak değerlendirmekten vazgeçmek ve 'hiçbir şekilde olumlanamayacak şiddet biçimleri' kataloğunu mümkün olduğunca genişletebilmektir"¹³³.

Keza, kadın hareketleri ve sivil toplum örgütlerinin en büyük başarısı, şiddetin kaçınılmaz olmadığına benimsenmesinin ve bu konudaki duyarlılık ve farkındalık bilincinin geliştirilmesinin sağlanmasıdır. Bu anlamda aşağıda anlatılan bir olay sonrasındaki gösterdikleri yoğun tepkiyle Latin Amerikalı kadınlar oldukça etkili olmuşlardır. 25 Kasım 1960'ta Dominik Cumhuriyeti'nde Trujillo Diktatörlüğü döneminde Sosyal Değişim Hareketi üyesi Mirabel Kardeşler olarak bilinen üç kadın, arabalarından zorla indirilerek önce tecavüz edilip katledilirler. Latin Amerikalı ve Karayipli kadınlar bu vahşet karşısında günlerce tepkilerini sürdürür ve şiddete, cinsel tacize karşı savaşımın simgesi olarak bu günün yaygınlaşmasını sağlarlar. Bu olaydan sonra 25 Kasım, Kadınlara Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Dayanışma Günü olarak benimsenir"¹³⁴

Mirabel kardeşlerin siyasi nedenlerle tecavüz edilip öldürülmelerinden 35 yıl sonra, 1995 yılında Dördüncü Dünya Konferansı'nda kabul edilen kadına yönelik şiddetin önlenmesine yönelik Pekin Eylem Platformu'nun önerileri, Türkiye'nin de aralarında bulunduğu 189 ülke tarafından kabul edilmiştir¹³⁵. Bu öneriler doğrultusunda ve Anayasa'nın 41. maddesindeki, "Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar." şeklindeki hükmün de etkisiyle ülkemizde 14 Ocak 1998 tarihinde "4320 sayılı Ailenin Korun-

¹³² Uygur, s. 24

¹³³ Jan Philipp Reemtsma, **Vahşeti Kavramak**, Ayrıntı Yayınları İstanbul, 1998 s. 14.

¹³⁴ TMMOB Bülteni, 2008 (Düzeltilme)

¹³⁵ Faruk Kocacık, **Aile İçi İlişkilerde Kadına Yönelik Şiddet**, Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, 2004, s. 43

masına Dair Kanun" çıkarılmıştır. Kanunun görüşülmesi sırasında Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu'nda, aile içi şiddetin önemli bir toplumsal sorun olduğu, şiddet kurbanlarının da genellikle kadınlar ve çocuklar olduğu vurgulanmıştır¹³⁶

26.04.2006 tarihinde 5636 sayılı Kanun ile Ailenin Korunmasına Dair 4320 sayılı Kanun'da değişikliklere gidilmiş, süreç içinde kanun ve uygulama, akademik çevrelerin de ilgisini çekmiştir. Ancak, bazılarının aile içi şiddet olgusunu salt medeni hukuk ilişkisi olarak algıladığı görülmüştür. Oysa temyiz denetiminin yokluğu, uygulamada, daha çok sayıda kadına yönelik şiddeti önlemeye yarayacak kararların da filizlenmesine olanak vermiştir¹³⁷

Aslında toplumsal bir olgu olan ve uygarca bir arada yaşama olanağını tehdit eden aile içi şiddetin salt medeni hukuk kapsamında çözülemeyecek denli karmaşık olduğunu gören kanun koyucu, 4320 sayılı Kanun'da hukuki, cezai, hatta idari boyutları olan karma bir düzenleme yapmıştır. Toplumsal şiddetin önemli bir bölümünü oluşturan kadına karşı şiddetin önlenmesinde, çıkarılış amacına da uygun olarak, boşanmış ya da yakın yaşam arkadaşlığı sürdüren ve bundan kurtulmak isteyen kadının kanundan azami ölçüde yararlanma olanağının olup olmadığı, konunun hukuki niteliği yanında sosyolojik, etik ve felsefi açıdan da ele alınarak tartışılmalıdır.

Bu bölümde, Anayasa, Medeni Kanun, Ceza Kanunu, Aile Mahkemelerinin Kuruluş ve Görevlerine ilişkin Kanun, İş Kanunu, Belediyeler Kanunu ve 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanundaki aile içi şiddete ilişkin hukuki düzenlemeler incelenecektir.

¹³⁶ TBMM Genel Kurul Tutanağı, 1997

¹³⁷ Karınca, s. 11(Düzeltilme)

B. ULUSAL DÜZENLEMELER

1. Anayasa'da Aile İçi Şiddet

Anayasanın 5, 10, 12, 17, 19 ve 41. maddeleri, her türlü ayrımcılığı reddeden ve eşitliği düzenleyen maddelerdir. Öte yandan, 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'daki tedbirlerin kanıt aranmaksızın ve savunma alınmadan verildiği gözetildiğinde, Kanun'un savunma hakkını düzenleyen Anayasa ve uluslararası hukuk normlarına aykırılığı akla gelebilir. Her ne kadar gerekçesinde¹³⁸ Anayasa'nın 41. maddesine gönderme yapılmışsa da, 10. maddenin 2. fıkrasındaki düzenleme de Kanun'a bu anlamda ayrıca anayasal destek sağlayabilecek önemdedir. Çünkü Kanun Önünde Eşitlik başlıklı 10. maddeye 7. 5. 2004 tarihinde eklenen ikinci fıkra, pozitif ayrımcılığa doğru atılan önemli bir adımdır: "Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür." Buna karşın eşit pozisyon ve güçte olmayanların kanun önünde eşit olmalarının rekabet ortamında bir yararı olmayacağı açıktır. Öyleyse, "Kadınların istihdam, siyaset, eğitim gibi çeşitli alanlarda karşılaştığı engellerin aşılması ve toplumsal gelişme için pozitif ayrımcılık benimsenmelidir"¹³⁹.

Nitekim, 4320 sayılı Kanun'da değişiklik yapılmadan önce, kusurlu eşe uygulanan yaptırımların diğer aile bireylerine uygulanmamasının Anayasa'nın 10. maddesine aykırılığı itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesi önüne getirilmiştir. Mahkeme kararda, "Aile birliğinin korunması ve devamı yönünden eşlerle diğer aile bireylerinin görev ve sorumlulukları aynı olmadığından bunlar arasında eşitlik karşılaştırması yapılamaz."¹⁴⁰ diyerek, itirazı reddetmiştir.

1982 Anayasası'nın, 10. maddesi dışında 12, 17, 41, 42, 49, 50, 55, 60, 70 gibi maddelerinde kadın-erkek eşitliğini sağlamak amacını güden hükümler

¹³⁸ (Çevrimiçi) www.turkhukuk sitesi.com/serhler.php?kid=13

¹³⁹ (Çevrimiçi) www.ksgm.gov.tr/.../02%20KYAIS%20Hukuksal%20Durum%20

¹⁴⁰ Anayasa Mahkemesi'nin 12.11.2002 tarih ve 1999-35, 2002-104 Sayılı Kararı (Kazancı Hukuk Mevzuatı) (Düzeltilme)

bulunmaktadır. Özellikle Anayasanın "Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler" in düzenlendiği Üçüncü Bölümde yer alan, "Ailenin Korunması" başlığını taşıyan 41. maddesinde; "Aile Türk Toplumunun temelidir." ifadesinden sonra gelmek üzere ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar." hükmü eklenmiştir. Bu hükümle aileyi ve eşler arasındaki eşitliği koruması amaçlanmıştır. Böylece kadın-erkek eşitliği ilkesi, Anayasanın 10, 41 ve 66. maddelerinde özel hükümlerle ayrıca düzenlenmiştir. Bu hükümlerden özellikle, Anayasa'nın 41. maddesi; aileyi ve eşler arasındaki eşitliği korumaya yöneliktir¹⁴¹.

Anayasadaki bu hükümler içinde, kadın-erkek eşitliğini gerçekleştirmek amacıyla "pozitif ayrımcılık" öngören hükümler de yer almaktadır. "Pozitif (olumlu) ayrımcılık"; kadın-erkek eşitliğini sağlamak amacıyla, kadınlar lehine toplumda bazı ayrıcalıklar (kota, öncelik, avantaj vs.) tanımak anlamını taşımakta; kadınları, diğer grup ve cinsler karşısında üstünlük kurmak kastedilmemektedir. "Pozitif ayrımcılık", gerektiğinde "erkekler", "çocuklar" veya "sakatlar" gibi, toplumun diğer kesimlerinde bulunanlara uygulanabilecek bir ilkedir¹⁴². Anayasa'daki bu değişiklik ile CEDAW ve diğer uluslararası sözleşmeler (Anayasa m. 90) ile kabul edilen, devletin "pozitif (olumlu) ayrımcılık" konusunda tedbirler alma yükümlülüğü iç hukuka dahil edilmiştir.¹⁴³

141 Anayasanın 41. maddesine göre; (Ek: 03.10.2001 4709/17 md.) "Ailenin Korunması: Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Devlet ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar."; Anayasamızın 61. maddesinde ise, korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için devletin her türlü tedbiri alacağı düzenlenmiştir. Anayasadaki bu hükümler yanında; gerek diğer ulusal mevzuatımızda (Türk Medenî Kanunu, Ailenin Korunmasına Dair Kanun; Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun, Ceza Kanunu, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun gibi), gerekse uluslararası belgelerde (İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Avrupa Sosyal Şartı, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi gibi) birçok yasal düzenleme ile kadın ve aile korunmuştur. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz.; Yusuf Solmaz Balo: Uluslararası İlkeler Işığında Çocuk Koruma Kanunu ve Uygulaması, (Seçkin Yayınevi), Ankara 2005, s.47-53

¹⁴² Özdamar, s. 104

¹⁴³ Özdamar, s. 104. (Düzeltilme)

Anayasa'nın 90. maddesine 17.5.2004 tarihinde eklenen; *"Usulüne göre, yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası taşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır"* hükmü gereğince CEDAW Sözleşmesi de dahil, temel hak ve özgürlükleri hedef alan uluslararası belgeler, normlar hiyerarşisi içerisinde, ayrıcalıklı bir konuma getirilmiştir¹⁴⁴.

Ancak CEDAW doğrudan uygulanabilir nitelikte hükümler içermemektedir. Bu nedenle Anayasanın 90. maddesi kanunların CEDAW ışığında yorumlanması olarak anlaşılmalıdır. CEDAW'ın uygulanmaması ve ihlal edilmesi halinde ise; *Ek Protokole* dayanarak; *"Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Kaldırılması Komitesi"* ne başvuruda bulunulabilir. Ancak, bu Ek Protokolün hukuki yaptırımı ve bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Bununla birlikte; Birleşmiş Milletlerin *"kadının insan hakları"* kavramından yola çıkarak, CEDAW'ın (yani kadının insan haklarının) ihlali halinde, *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine* başvurulabileceğini söyleyebiliriz. Çünkü, gerek Viyana Deklarasyonu, gerekse diğer uluslararası belgelerde de belirtildiği üzere, insan hakları kavramı bir bütündür; "kadının hakları da, "insan hakları" kavramı içinde yer alır¹⁴⁵.

Anayasa'nın şiddeti doğrudan ya da dolaylı olarak yasaklayan düzenlemeleri ise şöyledir: Devletin Temel Amaç ve Görevleri başlıklı Anayasa'nın 5. maddesine göre, devlet, kişilerin ve toplumun huzur ve mutluluğunu sağlamak için temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmak ve maddi manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmakla görevlidir.

"Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir" diyen 12. madde ise, en temel hak olan şiddete uğramadan yaşama hakkım güvenceye almaktadır. 17. maddenin 3. fıkrası açıkça şiddeti

¹⁴⁴ Özdamar, s. 105.

¹⁴⁵ Özdamar, s. 106. (Düzeltilme)

yasaklamaktadır: "Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tâbi tutulamaz."

Yine kişi hürriyeti ve güvenliği başlıklı 19. madde, "Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir." biçimindeki düzenlemesiyle, kişi olarak kadının özgürlüğünü güvenceye alır.

Ailenin Korunmasına Dair 4320 sayılı Kanunun çıkarılışının uluslararası dayanağı, 1995 yılında Dördüncü Dünya Konferansında kabul edilen kadına yönelik şiddetin önlenmesine yönelik Pekin Eylem Platformunun önerileri iken, ulusal ölçekteki dayanağı ise gerekçesinde de¹⁴⁶ belirtildiği üzere Anayasa'nın 41. maddesidir: "Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar."

2. Türk Medeni Kanunu'nda Aile İçi Şiddet

Medeni Kanun'un 1926 yılında kabulü, Türk kadınının toplumsal ve yasal statüsünün tümüyle değişip çağdaşlaşması yolunda izlenen politikanın en önemli hareketini oluşturur. Bu kanun ile kadın, açıkça kişi, yani hukuk süjesi kimliğini kazanmış, bu kimliği ile haklar ve yükümlülükler bakımından erkeğe eşit kılınmıştır. Artık çocuk yaşta evlenmeler, çok eşlilik yasaklanıyor, resmi nikâh sayesinde kadın, evlenme iradesini devletin resmi görevlisi önünde ve tanıklar huzurunda açıklayarak eşini özgürce seçme özgürlüğüne kavuşuyor, eşit koşullarda boşanma ve çocukları üzerinde velayet hakkına sahip oluyordu. Kısacası ilk kez kadının yasal statüsü, hak ve yükümlülükleri, taşınır-taşınmaz mal edinmesi, yetkileri, miras hakları bakımından erkekle eşit konuma getiriliyordu.

01.01.2002 tarihinde yürürlüğe giren 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu ise, 1926 tarihli kanundan da öte aile hukukunda kadın erkek eşitliğini yasa önünde

¹⁴⁶ (Çevrimiçi) www.turkhukuksitesi.com/serhler.php?kid=13

sağlamıştır. Örneğin, konutu seçme hakkı eşlere birlikte tanınmıştır (m. 187). Eşler, evlilik birliğini birlikte temsil ederler (m.188). Eşler çocukların velayetini birlikte kullanırlar (m.336). Uygulamada yine kadın lehine olan bir düzenleme de boşanmadan sonra açılacak nafaka davalarında nafaka alacaklısının yerleşim yerinin yetkili kılınmasıdır (m.177) Ekonomik anlamdaki en önemli düzenleme ise, edinilmiş mal rejiminin yasal mal rejimi olarak kabul edilmesidir (m.202). Böylece kadının ev işlerindeki emeği değerlendirilmiş ve boşanma halinde eşlerin birlikteyken edindikleri kişisel olmayan mallarının yarısı üzerinde kadının alacak hakkı sahibi olması sağlanmıştır¹⁴⁷.

Bunların ötesinde Medeni Kanun'da hakime geniş yetkiler tanınmıştır. Bu yetkilerin aile içi şiddet halinde de uygulanması olanaklıdır. Örneğin 4320 sayılı Kanun'da 5636 sayılı Kanun'la yapılan değişikliklerde 1. maddeye son fıkra olarak eklenen, kusurlu eşin veya diğer aile bireyinin, bir sağlık kuruluşuna muayene veya tedavi için gönderilmesi, koşulları varsa, Medeni Kanun'la da olanaklı olup bununla ilgili 432. madde şu şekildedir: "Akıl hastalığı, akıl zayıflığı, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, ağır tehlike arz eden bulaşıcı hastalık veya serserilik sebeplerinden biriyle toplum için tehlike oluşturan her ergin kişi, kişisel korunmasının başka şekilde sağlanamaması halinde, tedavisi, eğitimi veya ıslahı için elverişli bir kuruma yerleştirilir veya alıkonabilir. Görevlerini yaparken bu sebeplerden birinin varlığını öğrenen kamu görevlileri, bu durumu hemen yetkili vesayet makamına bildirmek zorundadır. Bu konuda kişinin çevresine getirdiği külfet de göz önünde tutulur. İlgili kişi durumu elverir elvermez kurumdan çıkarılır."

Buradaki şiddet uygulama fiilinin TMK. m.432 anlamında serserilik olarak nitelendirileceği dile getirilmiştir¹⁴⁸

¹⁴⁷ Emre Kongar, (Çevrimiçi) www.kongar.org. Kasım 9, 2008 s.3” Ancak mal rejimi kurallarının, kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren edinilen malları kapsayacak biçimde düzenlenmesi, mevcut evliliklerde edinilmiş olan malları dışarıda bırakması, eleştirilmiştir”

¹⁴⁸ Mehmet Erdem, Aile İçi Şiddet ve 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun, Türkiye Barolar Birliği Dergisi Sayı 73 Kasım-Aralık 2007 s.66 (Düzeltilme)

Türk Medeni Kanunu uyarınca eşler, evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi veya evlilik birliğine ilişkin önemli bir konuda uyuşmazlığa düşülmesi halinde, ayrı ayrı veya birlikte hakimin müdahalesini isteyebilirler. Evlilik birliğini korumaya yönelik bu düzenlemeler Türk Medeni Kanunu'nun 195, 196, 198. maddelerinde yer almıştır. Buna göre hakimin alacağı başlıca tedbirler:

- Uyarıda bulunma, uzlaştırmaya çalışma
- Birlikte yaşamaya ara verilmesi
- Parasal katkının belirlenmesi
- Borçlulara emir verme
- Tasarruf yetkisinin sınırlanması.

Bu tedbirler, geçici niteliktedir, durumun değişmesi halinde kaldırılabilir veya değiştirilebilir (m.200-201). TMK'nun, "VI. Durumun değişmesi" başlığını taşıyan 200. maddesine göre;

"Koşullar değiştiğinde hakim, eşlerden birinin istemi üzerine durumda gerekli değişikliği yapar veya sebebi sona ermişse alınan tedbiri kaldırır".

Aile birliğinin korunması için alınacak tedbirlerde¹⁴⁹; Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin devamlılık arz eden kararlarında, sözkonusu tedbirlerin, evrak üzerinde verilemeyeceği normal dava usulüne göre, tedbir isteminin Yetkili Aile Mahkemesinin esas defterine kayıt edilmesi, taraflara tebligat yapılarak, taraf teşkilinin sağlanması, tarafların gösterecekleri kanıtların toplanarak, sonucuna göre karar verilmesi hükme bağlanmıştır¹⁵⁰.

¹⁴⁹ Ziya Bülent Öner, "Aile Birliğinin Korunması İçin Alınacak Önlemler" (Çevrimiçi) <http://www.adalet.org/makale/xysbekran.php?idno=6784> (e.t. 19.04.2008) (Düzeltilme)

¹⁵⁰ Aynı konuda: Y.2.HD. 06.06.2005 tarih ve 2005/6068 – 8695 K. Sayılı kararı

Bu tedbirlerin kanunda yazılı tedbirlerle sınırlı kalması, evlilik birliğinin korunmasının kamu düzeniyle ilgili olduğu belirtilerek eleştirilmektedir. Bu konuda, Medeni Kanun'unun 195. maddesinin "Hakim, gerektiği takdirde eşlerden birinin istemi üzerine kanunda öngörülen tedbirleri alır." yerine, "Hakim, gerektiği takdirde eşlerden birinin istemi üzerine gerekli tedbirleri alır." şeklinde düzenlenmesi gerektiği önerilmektedir¹⁵¹

Türk kanun koyucusu evlilik birliğinin korunması amacıyla aileye müdahale etmekte bir sakınca görmemiş ve Medeni Kanuna hakim bu konuda gerekli tedbirleri almasını mümkün kılacak hükümler koymuştur. Genellikle, eşler arasında ortaya çıkan sorunların ortadan kaldırılması, eşlerin zarar görmesinin önlenmesi amacıyla yapılan hukuki düzenlemeler, Medeni Kanun'un "Birliğin Korunması" kenar başlıklı 195-201. maddelerinde bulunmaktadır. Fakat, evlilik birliğinde ortaya çıkan sorunların, hâkimin müdahalesi yoluyla, barışçı yollardan çözümlenmesini amaçlayan hükümler bunlardan ibaret değildir. Bu nedenle, Medeni Kanun'un "Birliğin Korunması" kenar başlıklı 195-201. maddeleri dışındaki evlilik birliğini koruyucu diğer hükümlerinin de incelenmesi gerekir¹⁵². Bununla beraber, hemen belirtelim ki hakim, evlilik birliğinin korunması amacına yönelik tedbirleri, ancak eşlerden her birinin ayrı ayrı veya her iki eşin birlikte istemde bulunması üzerine alabilir; yoksa hakim re'sen kanunun öngördüğü tedbirleri almak yetkisi yoktur.

a. Hakim Müdahalesinin Şartları

Eşlerden birinin yapacağı veya her iki eşin M.K. m. 195'e göre,"evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi veya evlilik birliğine ilişkin önemli bir konuda uyuşmazlığa düşülmesi halinde, eşler ayrı ayrı veya birlikte hakim müdahalesini isteyebilirler."

¹⁵¹ Selma Baktır, "Aile Mahkemeleri" İzmir, 2003 s.94

¹⁵² Serkan Ayan, Evlilik Birliğinin Korunması, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara 2004, s.189-190 (Düzeltilme)

Görüldüğü üzere, kanunumuz eşlere iki halde gerekli tedbirlerin alınması için hakime başvurma hakkını tanımıştır. Bu haller;

(1) Evlilik Birliğinden Doğan Yükümlülüklerin Yerine Getirilmemesi

Evlilik birliği, eşlere çeşitli yükümlülükler getirir. Medeni Kanun'un 185. ve devamı maddelerinde düzenlenen bu yükümlülüklerin yerine getirilmemesi, aynı Kanun'un 195. Maddesinde, hakimin müdahalesinin koşulu olarak düzenlenmiştir.

Eşlerden biri kendisinden yerine getirmesi istenen yükümlülüklerin herhangi birini yerine getirmekten kaçınırsa veya gereği gibi yerine getirmeyecek olursa, örneğin çocukların bakımı ve yetiştirilmesi konusunda gerekli çaba ve özeni göstermez, onların bilgili ve iyi ahlaklı birer kişi olarak hayata hazırlanmasında hiçbir çaba sarf etmezse, diğer eş hakimden duruma müdahale etmesi ve bu konuda gereken tedbirleri alması isteminde bulunabilir¹⁵³.

Eşlerin, evlilik birliğinin mutluluğunu elbirliğiyle sağlama yükümlülüğünün ihlali olarak nitelendirilebilen bazı davranışlar da hâkimin müdahalesine neden olabilir. Mesela, eşlerden birinin, hasta olan eşini ziyaret etmemesinde ve diğer eşin ailesiyle iyi ilişkiler kurulması için gerekli çabayı göstermemesinde olduğu gibi¹⁵⁴. Böyle durumlarda, hâkimin alabileceği tedbirler, eşleri uyararak uzlaştırmaya çalışmaktır. Bununla birlikte, eşlerden birinin bu tür davranışları nedeniyle, ailenin huzuru ciddi biçimde tehlikeye girerse, eşin ayrı yaşama hakkı doğacağı için, hâkim, ayrı yaşamaya ilişkin tedbirleri de alabilir. (TMK. m. 197/11)

Kanunun 195. Maddesinde “evlilik birliğinden doğan yükümlülükler”den söz etmekle birlikte, maddenin içeriğinde bu yükümlülüklerin neler olduğu belirtilmemiştir. Ancak, bu konu “Evliliğin Genel hükümleri” başlığını taşıyan üçüncü bölümde eşlere tanınan hakların ve onlar tarafından yerine getirilmesi

¹⁵³ Akıntürk, s.122

¹⁵⁴ Kudret Güven, “4320 sayılı Aile'nin Korunmasına Dair Kanun'un Getirdiği Hukuki Tedbirler” Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (Prof. Dr. İhsan TARAKÇIOĞLU'na Armağan), (1998) s.3(Düzeltilme)

gereken ortak yükümlülüklerin neler olduğunu açık seçik belirtmiştir. Bunlar; birliğin mutluluğunu sağlama, sadakat gösterme, birlikte yaşama, dayanışma ve yardım etme, çocukların bakımı ve yetiştirilmesi, giderlere katılma ve nihayet kadın için kocanın soyadını taşıma olarak belirlenmiştir¹⁵⁵.

Evlilik birliğinden doğan bir yükümlülüğün yerine getirilmemesi nedeniyle hâkime başvurulabilmesi için, bunun kusura dayanmasının gerekip gerekmediği konusu, doktrinde tartışmalıdır. Bir görüşe göre¹⁵⁶, hâkimin müdahalesinin istenebilmesi için, evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi, ihmalkâr eşin kusuruna dayanmalıdır. Eşlerden biri, evlilik birliğinden doğan bir yükümlülüğünü kusuru olmaksızın yerine getirememişse, Medeni Kanun'un 195. maddesi gereğince hâkime başvurulamaz¹⁵⁷. Çünkü böyle bir durumda, aslında, bir yükümlülüğe aykırı davranıştan söz edilemez¹⁵⁸. Bu nedenle, haksız olarak işinden çıkarılmış ve işsiz kalmış olan kocanın, evlilik birliğinin giderlerine katılma yükümlülüğünü yerine getirmemesi veya aynı şekilde, ağır bir hastalık geçirmekte olan kadının, belli bir süre, birliğin yönetimine tam anlamıyla katılamaması gibi hallerde, koca veya kadının yükümlülüklerini yerine getirmemiş olduklarından söz edilemez¹⁵⁹.

Diğer bir görüşe göre ise, evlilik birliğinin korunması amacıyla hâkimin müdahalesinin istenebilmesi için, yükümlülüğün yerine getirilmemiş olması yeterlidir; ayrıca, bunun bir kusura dayanması gerekmez¹⁶⁰. Evlilik birliğine ilişkin bir yükümlülüğün yerine getirilmemesi, hâkime başvuru için gerekli ve yeterlidir. Bu

¹⁵⁵ Akıntürk, s. 122

¹⁵⁶ Akıntürk, s. 123; Tekinay, s.337

¹⁵⁷ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 27.1.1968 tarih ve 2-113/53 sayılı Kararı'na göre, hâkimin, evlilik birliğinin korunması hükümleri gereğince önlem alabilmesi için, davalının kusurlu olması gerekir. (Uyar, TMK, C. II, s. 1526)

¹⁵⁸ Akıntürk, s. 123

¹⁵⁹ Tekinay'a göre, (Aile, s. 337, 338) evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi, niteliği gereği, kusura dayanan hal ve davranışları ifade eder. Fakat, yazara göre, önceki Medeni Kanun'da yer alan ikinci neden olan, diğer eşin, tehlikeye, utanca veya zarara maruz bırakılması durumunda hâkimin müdahalesinin istenebilmesi için, bu davranışın kusura dayanması gerekmez. Mesela, ayırt etme gücüne sahip olmayan eşin, diğerinin sağlığını tehlikeye sokması durumunda, kusurdan söz edilemeyeceği halde, evlilik birliğinin korunması hükümleri çerçevesinde hâkime başvuru mümkündür. (Düzeltilme)

¹⁶⁰ Kemal Oğuzman/Mustafa Dural, "Aile Hukuku" B.2 İstanbul 1998 s.161, Güven, s.19

nedenle, yükümlülüğünü yerine getiremeyen eş, kusursuz olsa bile, diğer eş hâkimin müdahalesini isteyebilir.

Ayrıca, eşlerden biri, evlilik birliğinden doğan bir yükümlülüğünü kusuru olmaksızın yerine getiremiyorsa, hâkim, eşin kusurlu olması durumuna göre, farklı bazı tedbirlere karar verebilir. Mesela, eş kusurlu ise, hâkim, uyarıda bulunabilir. Fakat söz konusu yükümlülüğün yerine getirilemeyişi, bir eşin kusuruna dayanmıyorsa, hâkimin o eşe uyarıda bulunmasının bir mantığı ve gereği yoktur¹⁶¹. Hâkim, böyle bir durumda uyarı yerine, yararlı olabilecek diğer bazı tedbirleri alabilir.

Hâkime başvuru için, bir zarar doğması zorunlu değildir. Bir zarar doğması olasılığı bulunan hallerde de, hâkime başvuru mümkün sayılmalıdır¹⁶². Diğer bir ifadeyle, hâkime başvuru için, yükümlülüğe aykırı davranılması sonucunda bir zarar doğması, ön koşul sayılmamalıdır. Çünkü evlilik birliğinin korunmasına ilişkin hükümlerin amacı, evlilik birliğini ve aileyi korumak, eşlerin ve çocukların zarar görmelerini önlemek olup, kusurlu eş cezalandırmak değildir. Bu nedenle, henüz bir zarar doğmamış olsa da, eşlerden birinin, çok yakın bir zamanda evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerine aykırı davranarak, diğer eş zarar uğratma olasılığı yüksek ise, diğer eş, hâkimden tedbir alınmasını isteyebilmelidir. Bu istemde bulunabilmek için, zararın doğmasını beklemek, evlilik birliğinin ve zayıf durumda olan eş ile çocuğun korunması ilkesiyle bağdaşmaz. Mesela, eşlerden birinin, bütün malvarlığını paraya çevirip yurt dışına kaçma hazırlıkları yaptığı bir dönemde de, diğer eş, hâkimin müdahalesini isteyebilmelidir¹⁶³.

Eşler arasındaki evlilik birliğinden doğmayan yükümlülüklerle aykırı davranılması durumunda, Medeni Kanun'un 195. ve devamı maddelerine göre hâkime başvurulamaz. Mesela, eşlerden birinin, diğerine, hizmet veya şirket

¹⁶¹ Oğuzman/ Dural, s.162

¹⁶² Aydın Zevkliler/ M. Beşir Acabey/ K. Emre Gökyayla, **Medeni Hukuk**, B.6, Ankara 2000, s.765 (Düzeltilme)

¹⁶³ Ayan, s.194

sözleşmesinden doğan borcunu yerine getirmemesinde durum böyledir. Fakat, eşler arasındaki borç, evlilik birliğinin giderlerine katılma yükümlülüğünden doğmuşsa, alacaklı eş, evlilik birliğinin korunmasına ilişkin hükümler gereğince hâkimin müdahalesini isteyebilir.

(2) Önemli Bir Konuda Uyuşmazlığa Düşülmesi

Medeni Kanunumuzda eşler arasında eşitlik ilkesi kabul edildiğinden evlilik birliğine ilişkin yükümlülüklerin eşler arasında ortaklaşa yerine getirilmesi söz konusudur. Bu nedenle, eşler arasında bazı konularda fikir ayrılıklarının yaşanması mümkündür¹⁶⁴.

Eski Medeni Kanunumuzda, erkeğe kadın karşısında üstünlük tanıyan bir takım düzenlemelere yer verilmişti¹⁶⁵. Evlilik birliği ile ilgili konularda karar verme konusunda, kocaya tanınmış olan üstünlük nedeni ile eşler arasında hakimin müdahalesini gerektirecek uyuşmazlıklar sınırlı sayıda kalmakta idi. Yeni Medeni Kanunumuzda ise, kocanın başkanlığı ve son kararı alma konusundaki üstünlüğünün kaldırılmış olması nedeni ile çıkabilecek uyuşmazlıkların giderilmesinde eski döneme kıyasla daha fazla hakimin müdahalesini gerektirecek durumlar söz konusu olacaktır¹⁶⁶.

Hakimin müdahalesinin istenebilmesi için, evlilik birliğine ilişkin önemli bir konuda¹⁶⁷, örneğin aile konutunun seçilmesi, çocukların mesleki eğitim alanlarının

¹⁶⁴ Akıntürk, s. 123; Ayan, s. 196; Öztan, s. 213; Zevkliler/ Havutçu, s. 245; Doğan, s. 101.

¹⁶⁵ Örnek olarak; kocanın evlilik birliğinin reisi olduğunu ve ortak konutu seçme hakkını düzenleyen EMK m. 152; kocanın evlilik birliğini temsil etme yetkisini düzenleyen EMK m. 154; velayet hakkının kullanılmasında uyuşmazlığa düşülmesi halinde babanın oyuna üstünlük tanınacağını düzenleyen EMK m. 263 gösterilebilir.

¹⁶⁶ Koçhisarlıoğlu, s. 446; Doğan, s. 102. (Düzeltilme)

¹⁶⁷ Doğan' a göre; "...Önemli bir konu kapsamına nelerin dahil olduğuna hakim karar verecektir. Hakim eşlerin kişisel geçimsizliklerine değil, ailenin hayatı menfaatlerine ilişkin uyuşmazlıklarda müdahale edebilecektir." Doğan, s. 101; Uçar' a göre; "tarafklar ve hakim açısından sübjektif nitelik taşıyan "önemli konular" kavramı hususunda bu kavramın kapsamını tespiti yarayacak tarzda kanunda bir ölçüt ve açıklık bulunmamaktadır. Bu sebeple karı koca arasındaki ilişkilere, karışan hakim de olsa üçüncü şahısların müdahalelerinin mümkün olduğu kadar sınırlı bir düzeyde tutulması gerekir." Uçar, s. 331. İsviçre Medeni Kanununun 172. maddesinde de aile birliği için önemli bir iş konusunda eşler arasında anlaşmanın sağlanamaması halinde hakimin müdahalesinin istenebileceği hükme bağlanmıştır. Ünal, s. 127.

seçimi, adının konulması, evlenmesine izin verilmesi, ortak yatırımların ne şekilde değerlendirileceği, birliğin giderlerine ne şekilde katılacağı gibi konularda uyuşmazlığa düşülmesi gerekir¹⁶⁸.

Eşlerin, evlilik birliği ile ilgili olmayan bir konuda ya da eşlerden birinin şahsi işleri dolayısıyla ortaya çıkan uyuşmazlıkların giderilmesi için hakimın müdahalesini talep etmeleri mümkün değildir¹⁶⁹. Genelde her ailede çıkabilecek eşlerin karşılıklı hoşgörü ve anlayışları ile ortadan kaldıracakları uyuşmazlıklar içinhakime başvurulması gereksizdir ve evlilik birliğinin kendi içindeki dengesine zarar verebilir¹⁷⁰.

b. Eşlerden Biri, Hakimın Evlilik Birliğine Müdahalesini İstemiş Olmalıdır

Evlilik birliğinin korunmasına ilişkin hükümlerin, uygulanabilmesi, ancak eşlerden birinin bu yönde bir istemde bulunmasına bağlıdır. Hâkim, ancak, talep varsa birliğe müdahale edebilir¹⁷¹. Hâkim, Medeni Kanun'un 195, maddesinin birinci fıkrasında öngörülen koşullardan birinin gerçekleştiğini öğrense bile, evlilik birliğine re'sen müdahale edemez¹⁷².

Kanun koyucu, hâkimin müdahalesini isteme hakkını, sadece eşlere vermiştir. Eşler dışındaki kişilerin, mesela, eşlerden birinin ana babasının ya da kardeşlerinin böyle bir istemde bulunma hakkı yoktur.

Önceki Medeni Kanun'da, başvuru hakkı, sadece, "etkilenen" (müteessir olan) eşe verilmişken, yeni Medeni Kanun'da müdahale nedenlerine paralel olarak, her iki

¹⁶⁸ Öztan, s. 213; Ayan, s. 199; Zevkliler / Havutçu, s. 246; Akıntürk, s. 123; Dural / Gümüş / Ögüz, s. 246.

¹⁶⁹ Ayan, s. 199.

¹⁷⁰ Akıntürk, s. 124; Ayan, s. 200. Örneğin, televizyonun hangi odaya konulacağı ya da alınacak arabanın rengini belirleme konusunda eşlerin arasında çıkan uyuşmazlıklarda hakimın müdahale talebini içeren davanın esasına girmeden istemi ret etmesi gerekir. Bakınız; Ayan, s. 200.

¹⁷¹ Ünal, s.127; Ayan, s.201

¹⁷² 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun gereğince, aile içi şiddete maruz kalan kişinin veya Cumhuriyet Başsavcılığı'nın olayı bildirmesi durumunda, aile mahkemesi hâkimi, gerekli önlemlere resen karar verir. Görüldüğü gibi, 4320 sayılı Kanun, hem eşlerin başvurusunu, hem de önlem için istemde bulunmasını gerekli görmemiştir,

eşe de, ayrı ayrı veya birlikte başvuru hakkı tanınmıştır¹⁷³. Kanaatimce, eşlerin birlikte başvurusuna ender olarak rastlanılabilir. Çünkü, hâkimin müdahalesi, genellikle eşlerden birinin evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerini yerine getirmemesi nedenine dayanır. Bir eşin, hem evlilik birliğinin kendisine yüklediği yükümlülükleri yerine getirmemesi, hem de hâkimin müdahalesini istemesi, hayatın olağan akışına uygun değildir. Ancak, Medeni Kanun'un 195. maddesinin birinci fıkrası gereğince, eşler, evlilik birliğine ilişkin önemli bir konuda uyuşmazlığa düşmeleri durumunda, aynı maddenin gerekçesinde de¹⁷⁴ belirtildiği gibi, uzman kişilerin önerileri yönünde uygun bir karar verilmesi istemiyle, birlikte müdahale isteminde bulunabilirler. Bununla birlikte, uygulamada eşlerin birlikte müdahale isteminde bulundukları durumların da istisnai bir nitelik taşıyacağı söylenebilir¹⁷⁵.

c. Görev ve Yetki

4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanunun 4. maddesi bu konularda aile mahkemesinin görevli olacağını öngörmüştür.

M.K. m.201 uyarınca, "Evlilik birliğinin korunmasına yönelik tedbirler konusunda yetkili mahkeme, eşlerden herhangi birinin yerleşim yeri mahkemesidir. Eşlerin yerleşim yerleri farklı ve her ikisi de tedbir alınması isteminde bulunmuş ise yetkili mahkeme ilk istemde bulunan eşin yerleşim yeri mahkemesidir."

d. Hakimin Alacağı Tedbirler

Kendisine müdahalede bulunması için başvurulmuş olan asliye hakiminin, evlilik birliğinin korunması amacıyla alacağı tedbirler Medeni Kanunun 195/II, 196, 197 ve 198. Maddelerinde belirtilmiştir. Bu tedbirler geçici nitelikte olup, durumun

¹⁷³ Akıntürk, s.121

¹⁷⁴ (Çevrimiçi) www.kgm.adalet.gov.tr/gg/turkmedenikanunu.pdf -

¹⁷⁵ Ayan, s.202(Düzeltilme)

değişmesi halinde kaldırılabilir veya değiştirilebilir¹⁷⁶. Aile birliğinin korunması için alınacak tedbirlerde¹⁷⁷; Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin devamlılık arz eden kararlarında, sözkonusu tedbirlerin, evrak üzerinde verilemeyeceği normal dava usulüne göre, tedbir isteminin Yetkili Aile Mahkemesinin esas defterine kayıt edilmesi, taraflara tebligat yapılarak, taraf teşkilinin sağlanması, tarafların gösterecekleri kanıtların toplanarak, sonucuna göre karar verilmesi hükme bağlanmıştır¹⁷⁸.

(1) Eşler Birlikte Yaşarken Alınabilecek Tedbirler

TMK'nın, "II. Eşler birlikte yaşarken" başlığını taşıyan 196. maddesine göre;

"Eşlerden birinin istemi üzerine hakim, ailenin geçimi için her birinin yapacağı parasal katkıyı belirler.

Eşin ev işlerini görmesi, çocuklara bakması, diğer eşin işinde karşılıksız çalışması, katkı miktarının belirlenmesinde dikkate alınır.

Bu katkılar, geçmiş bir yıl ve gelecek yıllar için istenebilir".

Burada eşlerin birlikte yaşamı devam ederken, hâkimin alacağı özel bir tedbir hükme bağlanmıştır. Bu hükümle eşlerin evlilik birliğinin devamı sırasında ailenin geçimi için gerekli olan parasal katkıya ilişkin tedbir öngörülmüştür. Hakimin, parasal katkıda bulunma kararı verirken göz önünde tutması gereken ölçüler ikinci fıkra da belirlenmiştir. Bu fıkra hükmüne göre hâkim katkı miktarını belirlerken eşin ev işlerini görmesini, çocuklara bakmasını, diğer eşin işinde karşılıklı olarak çalışması hususlarını göz önünde tutacaktır. Maddenin üçüncü fıkrasında tedbir niteliğinde hükmedilecek katkı süresinin başlangıcı gösterilmiştir. Buna göre, bu katkı istemden geriye doğru bir yıl ile gelecek yılları kapsayacaktır.

¹⁷⁶ Özdamar, s.227

¹⁷⁷ Öner, a.y

¹⁷⁸ Özdamar, s.227(Düzeltilme)

Madde metni ve gerekçesinden¹⁷⁹ anlaşılacağı gibi, madde, evlilik birliğinin devamı sırasında, eşlerin birliğe parasal kalkıları konusunda, uyuşmazlık meydana geldiği takdirde, eşlerden birisinin istemi üzerine, yetkili Aile Mahkemesi Hakiminin; eşlerden birisinin çocuklara bakması, diğer eşin işinde karşılıksız çalışması gibi durumların bulunması halinde bunları da dikkate alarak, eşlerden her birinin aile birliğine yapacağı katkırı belirleyecektir. Bu madde, diğer tedbir nafakalarından ayrı olarak, eşlerden istemde bulunana dava tarihinden itibaren geriye doğru bir yıl içinde katkı istenebileceği hükmünü getirmiştir¹⁸⁰.

Görüldüğü üzere tüm bu istekler için eşlerin birlikte veya ayrı ayrı başvuruları gereklidir. Üçüncü bir kişi veya makamın buna yetkisi yoktur.

(2) Eşler Ayrı Yaşarken Alınabilecek Tedbirler

TMK'nın, "III. Birlikte yaşamaya ara verilmesi" başlığını taşıyan 197. maddesine göre; *"Eşlerden biri, ortak hayal sebebiyle kişiliği, ekonomik güvenliği veya ailenin huzuru ciddi biçimde tehlikeye düştüğü sürece ayrı yaşama hakkına sahiptir.*

Birlikte yaşamaya ara verilmesi haklı bir sebebe dayanıyorsa hakim, eşlerden birinin istemi üzerine birinin diğerine yapacağı parasal katkıya, konut ve ev eşyalarının yararlanmaya ve eşlerin mallarının yönetimine ilişkin tedbirleri alır.

Eşlerden biri, haklı bir sebep olmaksızın diğerinin birlikte yaşamaktan kaçınması veya ortak hayatın başka bir sebeple olanaksız hale gelmesi üzerine de yukarıdaki istemlerde bulunabilir.

¹⁷⁹ (Çevrimiçi) www.kgm.adalet.gov.tr/gg/turkmedenikanunu.pdf -

¹⁸⁰ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi 21.04.2003 tarih ve 2003/3045-5778 E.K. sayılı kararında; "... Toplanan delillere göre kocanın eviyle ilgisiz olup evin giderleriyle ilgilenmediği gerçekleşmiştir. Türk Kanunu Medenisinin 152, 161, 162/ son maddeleri (4721 s, TMK. 186, 195, 197) uyarınca koca karısını ve küçük çocuklarını intakla yükümlüdür. Kadının nafaka istemekte haklı olduğu kanıtlandığından birleşen nafaka davasının kabulü gerekirken reddi usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirmiştir." (Düzeltilme)

Eşlerin ergin olmayan çocukları varsa hakim, ana ve baba ile çocuklar arasındaki ilişkileri düzenleyen hükümlere göre gereken tedbirleri alır. "

Madde gerekçesinden de¹⁸¹ görüleceği üzere, Madde 197. maddenin birinci fıkrası birlikte yaşamaya ara verilmesine ilişkin özel bir tedbir getirmektedir. Bu yeni hükümle, ayrı yaşamanın haklı olduğu hâllerde, hâkimin;

- a) Bir eşin diğerine yapacağı parasal katkıya,
- b) Konut ve ev eşyasından, hangi eşin hangi oranda yararlanacağına,
- c) Eşlerin mallarının yönetimine, ilişkin tedbir kararı alması öngörülmüştür.

Bu tedbirler için, Aile Mahkemesi hakimine başvurulacaktır¹⁸².

Maddenin son fıkrası uyarınca; eşlerin birlikte yaşamasına ara verilmesi hâlinde hâkimin, ergin olmayan çocuklarla ilgili alacağı tedbirlerin çocuklarla ana ve baba arasındaki ilişkileri düzenleyen velayetle ilgili hükümlere dayanarak alınmasını öngörmüştür. Bu madde uyarınca;

- a) Eşlerden birisinin kişiliği ortak hayat nedeni ile ciddi bir şekilde tehlike içinde ise,
- b) Eşlerden birisinin ekonomik güvenliği ortak hayat nedeni ile ciddi bir şekilde tehlike içinde ise,

¹⁸¹(Çevrimiçi) www.kgm.adalet.gov.tr/gg/turkmedenikanunu.pdf -

¹⁸² Yargıtay 2. HD.. E.2004/7858, K.2004/9308, T.12.7.2004: "Birlikte yaşamaya ara verilmesi haklı bir sebebe dayanıyorsa hakim, eşlerden birinin istemi üzerine birinin diğerine yapacağı parasal katkıya eşlerin mallarının yönetimine ilişkin önlemleri alır (TMK. md. 197/2). Davacı kadının hukuki yararı aile hukukundan kaynaklanmaktadır. Türk Medeni Kanununun ikinci kitabında madde 118-395 arasında düzenlenen dava ve işlere Aile Mahkemesince bakılması gerekir" (Kazancı Hukuk Mevzuatı). (Düzeltilme)

- c) Taraflar arasındaki ailenin huzuru, ortak hayat nedeni ile ciddi biçimde tehlike içinde ise, eşlerden birisi ayrı yaşama hakkına sahip olmaktadır.

Bu şartlar gerçekleşmiş veya eşlerden birisi haklı bir neden olmaksızın diğer eş ile birlikte yaşamaktan kaçınıyorsa, eşlerden birisinin istemi üzerine yetkili Aile Mahkemesi;

- a) Bir eşin, diğer eşe ne miktarda parasal katkı yapacağını¹⁸³,
- b) Aile konutu ve ev eşyasından hangi eşin ne şekilde yararlanacağını,
- c) Eşlerin mallarının yönetimine ilişkin,
- d) Rüşt yaşını doldurmayan çocuklarla ilgili olarak, ana ve baba arasındaki ilişkileri düzenleyerek, küçüklerin velayetle ilgili tedbirlerini alacaktır.

Ancak tedbirin içeriği ve yaptırımı belirlenmediği için koruma yetersiz kalmaktadır.

Öte yandan evlilik birliğini koruyucu düzenlemelerin kişilik değerlerini koruyucu yönü dikkate alındığında, bu tedbirlerin aile içi şiddet durumunda da uygulama alanı bulacağı açıktır. Çünkü aile içi şiddet söz konusu olduğunda, eşlerin birbirlerinin kişilik değerlerine saygılı olma yükümlülüğü ihlal edilmiş olmaktadır. Sonuç olarak 4320 sayılı Kanunla sağlanan hukuki korumaların, Medeni Kanun'da

¹⁸³ Yargıtay 12. HD., E.2003/20126. K.2003/23594, T.4.12.2003: "Anılan nafaka 743 Sayılı Medeni Kanunun 162/2, 4721 Sayılı Medeni Kanunun 197/2 maddesi gereğince açılan nafaka davası olup boşanmanın red kararının kesinleşmesiyle sona erecek nitelikte bir nafaka değildir". Aynı yönde: Yargıtay 12. HD., E.2003/2456. K.2003/4946, T. 11.3.2003; Yargıtay 2. HD., E.2002/1305, K.2002/2020. T.15.2.2002: "Davacının talebi. 4721 sayılı Medeni Kanunun 197. maddesine dayanan "ayrı mesken edinmeye izin verilmesi ve iâsesi için nafaka isteğine ilişkindir. Davacı, yasanın 195. maddesi uyarınca kocanın vazifeleri konusunda ihtar edilmesini istemiştir..."; Yargıtay 3. HD., E.2002/12175, K.2002/12733, T.5.11.2002: "Kocanın başka bir kadınla yaşadığı anlaşıldığından, davacı eşin ayrı yaşamakta haklı olduğu kabul edilerek, tarafların sosyal ve ekonomik durumlarına uygun olarak davacının geçinmesine yetecek aynı zamanda davalının geliri ile orantılı tedbir nafakasına hükmedilmesi gerekir" (Kazancı Hukuk Mevzuatı) (Düzeltilme)

yer alan evlilik birliğini koruyucu düzenlemelerden öncelikli olması gerekmektedir¹⁸⁴.

e. Türk Medenî Kanununa Göre, “Borçlulara Ait Tedbirler”

TMK'nın, "IV. Borçlulara Ait Tedbirler" başlığını taşıyan 198. maddesine göre; “ *Eşlerden biri, birliğin giderlerine katılıma yükümlülüğünü yerine getirmezse, hakim onun borçlularına, ödemeyi tamamen veya kısmen diğer eşe yapmalarını emredebilir* ”.

TMK'nın 198. maddesi Eski Türk Medeni Kanununun 163. maddesini karşılamaktadır. EMK'daki metin, kocanın "aile vazifelerini ihmal etmesi"ne ilişkindir. Madde metninden ve gerekçesinden¹⁸⁵ anlaşılabacağı gibi; burada aslında sözkonusu olan, eşlerden birinin birliğin giderlerine katılma (bakım) yükümlülüğüdür. Bu yükümlülük, eşitlik ilkesi gereği YMK'daki, EMK'dakinin aksine her iki eşe yükletilmiş ve eşlerden birinin birliğin giderlerine katılma yükümlülüğünü yerine getirmemesi halinde hakimin, onun borçlularına borçlarını diğer eşe ödemelerini emredebileceği biçiminde düzenlenmiştir¹⁸⁶.

Yargıtay 3. Hukuk Dairesi 18.10.2007 tarih ve 2007/14193-14996 H.K. sayılı kararında; davalı eşin sürekli ve düzenli bir gelirinin bulunması halinde davalı eş için ağır neticeler doğuran ve onu kısmen kısıtlı haline getiren tedbire başvurmak yerine nafakaya hükmedilmesi gerektiğini hükme bağlamıştır¹⁸⁷.

¹⁸⁴ Karınca, s.16

¹⁸⁵ (Çevrimiçi) www.kgm.adalet.gov.tr/gg/turkmedenikanunu.pdf -

¹⁸⁶ Özdamar, s. 231(Düzeltilme)

¹⁸⁷ “.... 1479 sayılı Kanun’un 67. Maddesine göre bağlanacak aylıklar nafaka borçları nedeniyle haczedilebilir, devir ve temlik edilebilirler. Bu hükme göre. davalının Bag-kur'dan aldığı yaşlılık aylığını doğrudan diğer eş almasına karar verilmesinde Bag-Kur yasası yönünden bir engel bulunmamaktadır. Bağ-Kur MK'nın 198. maddesindeki "borçlular" terimi içinde yer almalıdır. Hakim anılan hüküm uyarınca koşullar gerçekleştiği takdirde: eşlerin birlikte yahut ayrı yaşaması halinde bu önlemi alabilir.... O nedenle, MK'nın 198. maddesinde düzenlenen ve birliği korumaya amaçlayan bu önemle, davalı kocanın alacakları üzerindeki tasarruf yetisi kaldırılmakta olduğundan önemli nedenler halinde bu önleme başvurulmalıdır.. Bu bakımdan MK'nın 198. maddesinin on gördüğü koşulların gerçekleştiği kabul edilebilir. Ancak, davalı eşin düzenli ve haczi kabil gelir

f. Türk Medenî Kanununa Göre, “Tasarruf Yetkisinin Sınırlanması”

TMK'nın, "V. Tasarruf Yetkisinin Sınırlanması" başlığını taşıyan 199. maddesine göre; *"Ailenin ekonomik varlığının korunması veya evlilik birliğinden doğan mali bir yükümlülüğün yerine getirilmesi gerektirdiği ölçüde, eşlerden birinin istemi üzerine hakim, belirleyeceği malvarlığı değerleriyle ilgili tasarrufların ancak onun rızasıyla yapılabileceğine karar verebilir. Hakim bu durumda gerekli tedbirleri alır.*

Hakim, eşlerden birinin taşınmaz üzerimde tasarruf yetkisini kaldırırca, re'seu durumun tapu kütüğüne şerhedilmesi ec karar verir".

Eşlerden birisinin, mal varlığı üzerindeki tasarruf haklarının, sınırlandırılmasına ilişkin, yeni getirilen 199. maddedeki hüküm, (önceleri) Mahkemelerce bir çeşit tedbir olarak algılanmış, bu tür taleplerde, istem mahkeme esasına kayıt edilmeyerek, ihtiyati tedbir gibi, Değişik iş defterine kayıt edilerek bu konuda karar verildiği gibi boşanma yargılaması sırasında ara kararı oluşturulmak sureti ile eşlerden birisinin mal varlığının tamamı veya bir kısmı üzerindeki tasarruf hakları kısıtlanmıştır. Geçen süre içerisinde, Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin devamlılık kazanan kararları ile eşlerden birisinin diğer eşin tasarruf hakkının kısıtlanması isteminin esas dava niteliğinde olduğu, esas defterine kayıt edilmesi ile taraf teşkili tamamlandıktan sonra tarafların kanıtlarının toplanması ve sonucuna göre karar verilmesi gerektiği, yargılama aşamasında gerektiği takdirde HUMK'un 101 ve devamı maddeleri uyarınca ihtiyati tedbir karar verilebileceği uygulaması yerleşmiştir¹⁸⁸.

bulunmaktadır. Evlilik birliğinin nafakaya hüküm edilmek suretiyle korunması (m.198) mümkündür. Bu gibi durumlarda, diğer eş için ağır neticeler doğuran: onun tasarruf salâhiyetini sınırlandıran yahut "kısıtlı" durumuna sokan bir önleme başvurulmamalıdır...": Ziya Bülent Öner : "Aile Birliğinin Korunması için Alınabilecek Önlemler": (Çevrimiçi) <http://www.adalet.org/makale/xysbekran.php?idno-6784> (et. 19.4.2008).

¹⁸⁸ Öner, a.y. (Düzeltilme)

Madde gerekçesinde¹⁸⁹ de belirtildiği üzere; bu maddeyle hâkim, özel bir tedbir olarak eşlerden birinin tasarruf yetkisinin sınırlandırılmasına karar verebilmektedir. Çoğu olaylarda ayrılık veya boşanmaya kararlı olan koca, sırf kadına nafaka ya da tazminat ödememek için mevcut mallarını başkalanna devretme yoluna gitmekte, nafaka ya da tazminat hükmü alan kadın, kocadan icra yoluyla herhangi bir tahsilat yapamamaktadır. Bu hüküm sayesinde hâkim, eşlerin tasarruf yetkisinin sınırlandırılmasına yönelik tedbir niteliğinde olmak üzere, bu tür tasarrufların diğer eşin rızasına bağlı olduğuna karar verebilecektir. Ancak bu kararın verilmesi yeterli olmayıp, maddenin ikinci fıkrası bu durumda hâkime gerekli diğer tedbirleri de kararlaştırma yetkisini tanımaktadır. Maddenin üçüncü fıkrasında hâkimin, eşlerden birinin taşınmazlarıyla ilgili olarak tasarruf yetkisini sınırlandırması halinde, daha özel nitelikte bir tedbiri alabileceği de hükme bağlamıştır. Bu hükme göre, hâkimin tasarruf yetkisinin sınırlandırılmasına ilişkin tedbirin tapuya şerh edilmesine re'sen karar vermesi mümkün olmaktadır. Böylece eşlerin mal kaçırma yolu kapatılmıştır.

Madde metninden de anlaşılacağı gibi, eşlerden birisinin istemi üzerine, diğer eşin mal varlığı üzerindeki tasarruf hakkı iki nedenle sınırlandırılabilir:

- a) Ailenin ekonomik varlığının korunması,
- b) Evlilik birliğinden doğan mali bir yükümlülüğün yerine getirilmesinin gerektirdiği ölçüde diğer eşin mal varlığı üzerindeki tasarruf hakları sınırlandırılabilir. Bu iki sebep dışında eşlerin tasarruf yetkisinin sınırlandırılması hukuken mümkün değildir.

Bu davanın özelliği, tıpkı boşanma davasında olduğu gibi eşler arasında olan bir dava olmasıdır. Evlilik her hangi bir nedenle (örneğin; Boşanma) sona ermiş ise, kararın kesinleşmesi ile birlikte taraflar eş sıfatını kayıp edeceğinden, kararın kesinleşmesinden sonra (Bir eşin ölümü halinde ise ölüm tarihi itibari ile) tarafların,

¹⁸⁹ (Çevrimiçi) www.kgm.adalet.gov.tr/gg/turkmedenikanunu.pdf

bu davayı açma ehliyetleri bulunmamaktadır. "Aile Hukuku dışındaki" nedenlerle, lehine mali bir hak hükmedilen eşin de bu davayı açması hukuken mümkün değildir¹⁹⁰.

g. 4320 Sayılı Kanun ile Medeni Kanun Arasında İlişki

Türk Medeni Kanunu'nun 195. ve sonraki maddelerinde yer alan evlilik birliğini korumaya yönelik düzenlemeler, aynı zamanda eşlerin kişilik haklarını da korumaktadır. Ancak aile içi şiddet durumunda da uygulanabilecek olan bu tedbirler, yukarıda vurgulandığı üzere nitelikleri gereği şiddeti önlemede yetersiz kalmaktadır. Üstelik bu tedbirlerin alınması bazı hallerde uzun bir yargılamayı gerektirdiğinden aile içi şiddeti önleme konusunda doğrudan etkili olamamaktadır. Bu nedenle aile içi şiddete kısa zamanda ve etkin bir biçimde son verilmesi için, 14.01.1998 tarih ve 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun kabul edilmiştir. 4320 sayılı Kanun ile Medeni Kanun arasındaki ilişki şöyle özetlenebilir:

(1) TMK'daki tedbirler, genel anlamda ve geçerli bir evlenme sözleşmesine dayanan birlikteliklere uygulanır¹⁹¹. 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ise, en geniş anlamda aileyi (büyükanne, büyükbaba ve birlikte yaşayan diğer kişileri de) kapsar ve aile içi şiddeti önlemekte ve şiddete uğrayan aile bireylerini korumaktadır. Böylece; 4320 sayılı Kanunun uygulama alanı, TMK'dan daha geniştir. 4320 sayılı Kanun bakımından, aynı çatı altında yaşayan aile olarak nitelendirilebildiği ve özellikle şiddete karşı korunma bir insan hakkı olduğundan dolayı, (tartışmalı

¹⁹⁰ "... Davada, eşler arasında ½ paylı bulunan taşınmazın davalı koca tarafından tek başına tümüyle kullanımı nedeniyle ecrimisli istenilmiş; mahkemece, uyuşmazlığın aile konutuna ilişkin bulunduğu bu itibarla aile mahkemesinin görevli olduğu gerekçesiyle dosyanın aile mahkemesine gönderilmesine karar verilmiştir,...": Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin 03.05.2005 tarih ve 2005/3961-4894 sayılı karar:"... Aile Konutuna ait ecrimisli talebi üzerine, davanın TMY. nın ikinci kitabında düzenlenen Aile Hukukunu ilgilendirmemesi nedeni ile TMY nın 199. maddesi uyarınca, diğer eşin tasarruf hakkının kısıtlanması hatalı bulunmuştur" (bu konu ile ilgili diğer kararlar için bkz): Ziya Bülent Öner Aile Birliğinin Korunması için Alınabilecek Önlemler": (Çevrimiçi) <http://www.adalet.org/makale/xysbekran.php?ldno=6784> (e.t. 19.4.2008). (Düzeltilme)

¹⁹¹ Özdamar, s.225, Kahvacı, s.279, Karınca, s.115

olmakla birlikte)¹⁹² yok evlilik hükmündeki, imam nikâhı ilişkilerini de kapsadığı hususu genel kabul görmektedir.

(2) 4320 sayılı Kanun'un amacı, aile içi şiddeti önlemek ve şiddete uğrayan aile bireylerini korumaktır. Medeni Kanunda düzenlenen tedbirler ise genel anlamda aile birliğinin korunmasını amaçlamaktadır.

(3) Medeni Kanun ile öngörülen ve aile birliğinin korunmasını amaçlayan tedbirler, koruma talebinde bulunan eşin talebi ile olur. 4320 sayılı Kanun ile sağlanan koruma hükmü ise, 1. Maddenin 1. Fıkrası uyarınca aile içi şiddete uğrayan eşin yanı sıra cumhuriyet savcılığının talebi üzerine kararlaştırılmaktadır¹⁹³.

(4) Medeni Kanunda düzenlenen tedbirler, nedenlerin ortadan kalkması halinde karı ve kocadan birinin talebi ile kaldırılır.. 4320 sayılı Kanun ile hükmedilen tedbirler ise 6 ayı geçmemek üzere süreye bağlanır. Koruma kararının uygulanmasını savcılar zabıta marifetiyle izler. Bu nedenle, korunan eşin talebi kararın kaldırılması için zorunlu olmadığı gibi, ceza davası açılmasını da engellemez. Çünkü açılacak ceza davası kamu davası niteliğindedir¹⁹⁴.

(5) Medeni Kanun ile öngörülen koruyucu tedbirler eşlerin birbirlerine karşı olan aile görevlerini ihmal, onların sağlığını, şöhretini veya işinin gelişmesini tehlikeye sokan, onu utanca ve zarara uğratan hallerde alınabilir. 4320 sayılı Kanun ise, eşlerin yanı sıra aynı çatı altında yaşayan çocuklar ve anne, baba gibi diğer aile bireylerini de korumakla birlikte, açıkça ve sadece aile içi şiddeti hedeflemektedir. Kanun, eş, çocuk veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile üyelerini hakaret sövme gibi aktif bir fiille zarara uğratması hallerinin giderilmesini amaçlamaktadır. Hakkında tedbir

¹⁹² Bu konudaki görüşler ve ayrıntılı bilgi için bkz: Kahveci, s.279 vd; Karınca, s.115 vd.

¹⁹³ Güven, s.19

¹⁹⁴ Güven, s. 19. (Düzeltilme)

alınan fiiller, aile bireylerinin can ve mal varlığını tehlikeye veya zarara sokan şiddet eylemleridir¹⁹⁵.

(6) Medeni Kanun uyarınca alınacak tedbirler için alınacak tedbirler harca tabi olmasına rağmen, 4320 sayılı Kanuna dayanarak alınacak tedbir başvurularının harca tabi olmayacağı düzenlenmiştir.

(7) Medeni Kanunda alınacak tedbirler sınırlı olarak sayılmıştır. 4320 sayılı Kanun ile sayılan tedbirler ise örneksime yolu ile düzenlenmiş olup, hakim, uygun göreceği başka tedbirleri de alabilir¹⁹⁶.

(8) Medeni Kanunda düzenlenen tedbirler, hakimin ihtarının sonuçsuz kalması halinde alınır. 4320 sayılı Kanun ile alınacak tedbirlerde ise bir ihtara lüzum yoktur.

(9) TMK'daki tedbirler için, eşin kusuru aranmaz; diğerinde ise, eşin (en azından kanun lafzî yorumu sonucu) kusurlu olması aranmaktadır. Ancak; 4320 sayılı Kanun kapsamında verilecek kararlar tedbir niteliğinde olduğundan ve burada şiddete karşı korunma temel insan hakları arasında yer aldığı için, bu kararların alınmasında, aile içi şiddet uygulayan kişinin "kusuru" aranmamalıdır. Kusurlu eş veya diğer aile bireyi ifadesi, cezaî yaptırım açısından önem taşımaktadır¹⁹⁷.

(3) Türk Ceza Kanunu'nda Aile İçi Şiddet

2005 yılında yürürlüğe giren Türk Ceza Kanunu, kadının toplumsal ve sosyal statüsünü daha da güçlendiren düzenlemelere yer vermiştir. Bu değişikliklerden en önemlilerini şu şekilde sıralayabiliriz:

Yeni Türk Ceza Kanunu'nda kadına yönelik şiddete ilişkin suçlar geliştirilmiş, örneğin tecavüzün eşe karşı yapılması da suç sayılmıştır. Aynı biçimde

¹⁹⁵ Güven, s.19 ve 20.

¹⁹⁶ Zevkliler, Acabey, Gökyayla, s.768

¹⁹⁷ Kahveci, s. 283 vd. (Düzeltilme)

kadın örgütlerinin çabalarıyla töre cinayetlerinin cezayı indirici değil, ağırlaştırıcı neden sayılması sağlanmıştır¹⁹⁸. Düzenlemelerden en önemlisi, kadın ve kız ayrımının kaldırılmış olmasıdır. Kadının mağdur olduğu birçok suç topluma karşı işlenen suçlar olarak değil, bireye karşı işlenen suçlar kapsamına alınmıştır¹⁹⁹.

Yeni Türk Ceza Kanununun 3. maddesinde; "eşitlik ilkesi" vurgulanarak cinsiyet ayrımı yapılamayacağı açıkça belirtilmiştir²⁰⁰. Yeni Türk Ceza Kanununun 77. maddesi, "insanlığa karşı suçlar"²⁰¹ başlığı altında, "ayırımcılıkla toplumun bir kesimine karşı bir plan doğrultusunda suç işlenmesi insanlığı karşı suçtur", "cinsel saldırıda bulunma, zorla hamile bırakma ve zorla fuhuşa sevk etme insanlığa karşı suçtur" şeklinde düzenlenmiştir.

38. maddeye göre, töre saikiyle adam öldürme suçu, ceza ehliyeti dahi olmayan çocuklarca, üstsoy - altsoy ilişkisinden kaynaklanan nüfuz kullanımıyla azmettirilme suretiyle işlenebildiğinden, azmettirene verilecek ceza artırılabilecektir. Şiddetin en uç noktası olan namus ve töre cinayetleri Türk Ceza Kanunu'nda yapılan son değişikliklerle, 'kasten öldürme' kapsamına alınmış ve daha önce bu maddelerde bulunan indirimleri kaldırılmıştır. Ancak töre cinayetleri, namus cinayetleri tanımını içermediği için namus cinayetlerinde indirim uygulanmasının hâlâ söz konusu olduğu belirtilmektedir²⁰².

Yeni Türk Ceza Kanunu'nun 82. maddesinde, töre saikiyle kasten öldürme suçunun cezası, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasıdır. Aynı maddenin (d) bendine göre, kasten adam öldürme suçu, eşe karşı işlenmişse verilecek ceza ağırlaştırılmış

¹⁹⁸ Karınca, s.18

¹⁹⁹ Özdamar, s. 122

²⁰⁰ Erdener Yurtcan, **Yeni Türk Ceza Kanunu ve Yorumu**. (Kazancı), İstanbul 2004, s.34 vd.

²⁰¹ Durmuş Tezcan/ M.Ruhan Erdem/ Murat Önok, **5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'na Göre Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, (Seçkin), Ankara 2006. s.56 vd.

²⁰² (Çevrimiçi) www.ksgm.gov.tr/.../02%20KYAIS%20Hukuksal%20Durum%20 (Düzeltilme)

müebbet hapis cezasıdır. Kasten yaralama suçu e e karşı i lenmi se 86. maddeye göre ceza artmaktadır²⁰³.

Yeni Türk Ceza Kanunu'nun, 87. maddesinde, *gebe kadına* karşı i lenmi se,  ocuk erken do mu sa veya  ocuk d  m  se kasten yaralamanın a ırla tırıcı sebeplerinin olduğu d zenlenmi tir²⁰⁴. Ayrıca, 89. madde de taksirle yaralama gebe kadına karşı i lenmi se cezanın bir kat arttırılaca ı belirtilmiştir.

Yeni Türk Ceza Kanunumun, 94. maddesinde; işkence fiili *cinsel taciz*  eklinde ger ekle tirilirse, hapis cezası daha a ırla tırılaca ı; 95. maddede ise, gebe bir kadına işlenmesi halinde neticesi sebebiyle a ırla mı  işkence sayılacağı belirtilmiştir. Eziyetle ilgili 96. maddenin 2. fıkrasının b bendine göre; bu fiil, *e e karşı* işlenmesi halinde hapis cezası a ırla tırılmı tır²⁰⁵.

 ocuk düşürme ve kısırla tırma 99, 100 ve 101. maddede d zenlenmi tir²⁰⁶. Buradaki kürtaj sınırlaması 10 hafta olarak belirtilmiştir. 10 haftadan fazla hamile bir kadının çocuğunu d   rten kişi ve düşüren kadına karşı hapis cezası bulunmaktadır.

Yeni Türk Ceza Kanununun, 102. maddesinde; "*cinsel dokunulmazlı a karşı suçlar*" düzenlenmiştir. Maddede, cinsel saldırı suçunun temel şekli tanımlanmıştır. 102. maddeye göre; 'cinsel saldırıyı kamu görevlileri ve nüfusun kötüye kullanılarak' işlenmesi halinde verilen cezalar yarı oranında arttırılır²⁰⁷. Böylece yeni Kanun'da cinsel suçlar; kişilere karşı suçlar ba lı ı altında, cinsel dokunulmazlı a karşı suçlar olarak değerlendirilmiştir (TCK. m. 102 vd). Zorla ırza geçme ve zorla ırza tasaddi kavramları kaldırılarak, yerine cinsel saldırı ve çocukların cinsel istismarı kavramları kullanılmı tır²⁰⁸.

²⁰³  zdamar, s.122

²⁰⁴ Karınca, s.19

²⁰⁵  zdamar, s. 124

²⁰⁶ Tezcan/Erdem/ nok, s. 193

²⁰⁷  zdamar, age

²⁰⁸ Karınca, s. 19; ayrıca bkz.  zdamar, s. 124 (Düzeltme)

Cinsel saldırı suçunun; e e karşı işlenmesi durumunda, soruşturma ve kovuşturma yapılması, mağdurun  ikayetine ba lanmı tır. Bu düzenleme ile; e  üzerinde gerçekleştirilen ve cinsel saldırı suçunun nitelikli halini oluşturan davranışlara ceza yaptırımını getirilmiş, ancak bu durumda soruşturma ve kovuşturma yapılması, mağdur eşin  ikayetine ba lı tutulmuştur. Irza tecavüzün e e karşı işlenmesinin cezalandırılması (m.102), Türk Hukuku için bir yeniliktir. Bu suçun e e karşı işlenmesinin şikayete tabi tutulmuş olması, şikayet kavramının temeline uygundur²⁰⁹.

Cinsel saldırı suçunun a ırla mı  halleri düzenlenerek, cinsel saldırı suçunun işlenmesi suretiyle mağdurun beden veya ruh sa lı ının bozulmasına neden olunması, daha ağır ceza ile cezalandırılmı tır. Suç sonucu mağdurun bitkisel hayata girmesi veya ölümü halinde, a ırla tırılmı  müebbet hapis cezası getirilmiştir (TCK. m.102/b.5, b.6).

Cinsel saldırı suçunun düzenlendiği maddede; kamu görevinin veya hizmet ilişkisinin sağladığı, nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle suçun işlenmesi halinde daha ağır cezayı gerektiren nitelikli unsurlar tanımlanmıştır (m. 102/3)²¹⁰.

103. madde, * ocukların cinsel istismarını* düzenlemiştir. Çocukların cinsel istismarı fiilleri suç olarak tanımlanmıştır. Cinsel istismarın; üst soy, ikinci veya üçüncü derecede kan hı mı üvey baba, evlat edinen, vasi gibi kişilerce uygulanması halinde verilecek cezalar yarı oranında artırılmıştır.

104.madde, re it olmayan çocukla cinsel ilişkiyi düzenlemiştir. Böylece; re it kişiyle cinsel ilişkide bulunmak, bağımsız bir suç olarak tanımlanmı tır²¹¹.

105. madde ise; "hukukumuzda yeni giren bir kavram"²¹² olan, "*cinsel taciz*" suçu düzenlemiştir. Cinsel taciz suçunun nitelikli halleri belirlenmiş; buna göre,

²⁰⁹  zdamar, 124

²¹⁰ Yurtcan, s.214

²¹¹  zdamar, s. 125

hiyerarşi ve hizmet ilişkisinden kaynaklanan nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle ya da aynı işyerinde çalışmanın sağladığı kolaylıktan yararlanılarak kişiye karşı cinsel tacizde bulunulması, suçun temel şekline göre daha ağır ceza ile cezalandırılmış; hizmet ve hiyerarşi ilişkisinde bu suç işlenmişse, ceza yarı oranında arttırılmıştır. Bu düzenleme ile sadece üst değil, çalışanlar arasında da cinsel taciz suçu düzenlenmiştir.

109. maddedeki "*kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma*" suçu, cinsel amaçla işlenmişse ceza yarı oranında arttırılacaktır. "*Konut dokunulmazlığının ihlali*" ile 116. maddeye göre; bir kimsenin konutuna rızaya aykırı olarak giren veya rızayla girip çıkmayan hakkında ceza söz konusu olup, evlilik birliğinde ortak kullanımda birinin rızası varsa, konuyla ilgili uygulama olmaz. Ancak rıza meşru bir amaca yönelik olmalıdır²¹³.

Dava veya cezanın ertelenmesini gerektiren etkin pişmanlık hali olarak; kaçırılan veya alıkonulan ile sanık veya hükümlülerden biri evlendiği takdirde, cezalarında indirim veya erteleme yapılması ya da bu cezaların silinmesi, artık Yeni Türk Ceza Kanunu açısından mümkün değildir. 1926 tarihli eski Türk Ceza Kanununun, Genel Ahlak ve Aile Nizamına Aykırı Cürümler bölümünde tecavüz, tasaddi, sarkıntılık, kadın-erkek kaçırmak, fuhuşa tahrik, zina ve nesep suçları düzenlenmiştir. Bu bölümün en can alıcı noktası, tecavüz ve kaçırma ile ilgili bütün hükümleri kapsayıcı tecil düzenlemesidir: Tecavüz edilen, kaçırılan veya alıkonulan kız veya kadın ile sanık veya mahkumlardan biri arasında evlenme gerçekleştiğinde; koca hakkında süren kamu davası veya hüküm verilmiş ise, cezasının çektirilmesi beş yıl süre ile ertelenir. Beş yıl içinde boşanma olmadığı takdirde düşer. Fiile katılan diğer sanıkların cezası ise, evlenme ile ortadan kalkar. Tecavüze uğrayan kadınlar,

²¹² Yurtcan, s.220(Düzeltilme)

²¹³ Özdamar, s.125

hukukun erkeklere yarattığı bu olanak sayesinde, çevreleri tarafından saldırganla evlenmek ve hayat boyu tecavüzü yeniden yaşamak zorunda bırakılmaktaydılar²¹⁴.

"İnsanlığa karşı diğer suçlar" içerisinde işkence veya insanlık dışı işlemlere veya biyolojik deneylere tabi kılmak, cinsel saldırıda bulunmak, zorla hamile bırakma, zorla fuhuşa sevk etme fiillerini işleyenlere ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası verilmesi ve bu suçlardan dolayı zaman aşımının işlemeyeceği hükmüne bağlanmıştır²¹⁵. (TCK. m.77)

"Kasten öldürme" suçunun, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren nitelikli hallerinin düzenlendiği maddeye, "Töre saikiyle" ifadesi eklenerek töre cinayetleri faillerinin en yüksek ceza ile cezalandırılması kabul edilmiştir²¹⁶ (TCK. m.82/j).

"Haksız tahrik" maddesi düzenlenerek, bu maddeye göre haksız tahrikin ancak, *"haksız bir fiil"* sonucunda meydana gelmesi durumunda uygulanmasına imkan veren bir düzenleme yapılmış, cinsel saldırıya uğrayan kadını namus gerekçesiyle öldüren aile bireyleri ve akrabalar ve diğer akrabaların haksız tahrik indiriminden yararlanamayacağı, her haksız fiilin de haksız tahrik oluşturmayacağı madde gerekçesinde²¹⁷ açıklanmıştır (TCK. m.29).

"Çocuk düşürtme " başlığını taşıyan 99. maddede; "kadının mağdur olduğu bir suç sonucu gebe kalması halinde süresi, yirmi haftadan fazla olmamak ve kadının rızası olmak, koşuluyla gebeliği sona erdirene ceza verilmez. Ancak bunun için,

²¹⁴ İnsan Hakları Koordinatör Üst Kurulunun Çalışmaları (I) (Genel Olarak ve Çeşitli Yönleriyle insan Hakları, Türkiye'de ve Dünyada İnsan Hakları), Ankara, 25 Aralık 1998; İnsan Hakları Koordinatör Üst Kurulu'nun Çalışmaları (II) (Genel Bilgiler ve Basın Açıklamaları), Ankara, 25 Kasım 1998; İnsan Hakları Koordinatör Üst Kurulunun Çalışmaları (III) (insan Hakları Açısından Kadının Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri), Ankara, 25 Kasım 1998, Prof. Dr. Hikmet Sami Türk (Devlet Bakanı), (Kazancı Hukuk Mevzuatı), özellikle şu kısma bkz.: "İnsan Hakları Açısından Kadının Durumu, Sorunları ve Çözüm önerileriyle İlgili Hukuk, Eğitim ve Toplumsal Sorunlar Çalışma Gruplarının Raporları (Hukuk Çalışma Grubunun Raporu), Raporör: Av. Selçuk Ulusoy Ankara Barosu Hukuk Komisyonu Üyesi(Düzeltilme)

²¹⁵ Özdamar, s. 125

²¹⁶ Özdamar, s.126

²¹⁷ (Çevrimiçi) www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/maddegerekce.doc

gebeliğin uzman hekimler tarafından hastane ortamında sona erdirilmesi gerekir" hükmü getirilmiştir (TCK. m.99/6).

"*Kasten yaralama* " suçunun; üstsoy veya altsoydan birine ya da eş veya kardeşe karşı işlenmesi, suçun nitelikli hali olarak kabul edilmiştir²¹⁸ (TCK. m.86).

"*İşkence ve Eziyet*" başlığı altında işkence, eziyet suçları düzenlenmiştir (TCK. m.94 vd). Bu maddeler ile Türkiye'nin taraf olduğu milletler arasındaki sözleşmelerden doğan yükümlülükler göz önünde bulundurulmuştur²¹⁹. Bu yükümlülükler karşısında ve özellikle insan haysiyetinin tecavüzlerden korunması için, işkence teşkil eden fiillerin cezasız kalmaması düşüncesiyle, işkence fiilleri bağımsız bir suç olarak tanımlanmıştır²²⁰. Suçun; çocuğa, beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye ya da gebe kadına karşı işlenmesi halinde, sekiz yıldan on beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunmuştur. Neticesi sebebiyle ağırlaşmış işkence suçu düzenlenmiştir ve cezalarda artırım ve işkence sonucunda Ölüm meydana gelmesi halinde ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasının verileceği belirtilmiştir.

*Genel ahlaka karşı suçlar*²²¹; *Hayasızca hareketler, Müstehcenlik ve Fuhuş* başlıkları ile (225-226-227 maddelerde) düzenlenmiştir.

"*Aile Düzenine Karşı Suçlar*"; 230. maddede, '*birden çok evlilik, hileli evlenme, dinsel tören*' başlığı altında düzenlenmiştir. Bu maddeye göre; evlenmenin dinsel törenini önce yaptırılanlar ile evlenme akdinin kanuna göre yapılmış olduğunu görmeden dini töreni yapanlar cezalandırılır. Türk Ceza Kanunu'nun 232. maddesinde, *aile efradına karşı kötü muamele* suçu düzenlenmiştir. Kötü muamelede bulunan ve disiplin yetkisini kullanan kişiye hapis cezası verilir. Gerek "aile içi şiddete", gerekse "ailenin genel olarak korunması"na yönelik olarak; Türk Ceza

²¹⁸ Özdamar, s.126

²¹⁹ Özdamar, s.126

²²⁰ Özdamar, age

²²¹ Yurtcan, s.379

Kanunumun, "Sekizinci Bölümü'nde, **"Aile Düzenine Karşı Suçlar"** düzenlenmiştir. Bu suçlar şu şekilde sıralanabilir²²²

a. Birden Çok Evlilik, Hileli Evlenme, Dinsel Tören (TCK. m.230): Burada 'Birden Çok Evlilik ve Hileli Evlenme' (TCK. m.230/1-4) yanında, "dini nikah" suçu düzenlenmiştir (TCK. m.230/5-6). Bu maddeye göre; birden çok veya hileli evlilik yapanlar, yaptırımlar yanında; evlenmenin dinsel törenini önce yaptırımlar ile evlenme akdinin kanuna göre yapılmış olduğunu görmeden dini tören yapanlar cezalandırılmaktadır²²³. Ayrıca, resmi nikah yapılmadan gerçekleştirilen bu tür evlilikler, birçok açıdan (tazminat²²⁴, yoksulluk nafakası²²⁵ gibi birçok) hukukî korumadan da yararlanamamaktadır.

b. Çocuğun Soybağını Değiştirme (TCK. m.231): Bu madde ile; bir çocuğun soybağını değiştiren, gizleyen veya özen yükümlülüğüne aykırı davranarak sağlık

²²² Tezcan/Erdem/Önok, s.565 vd. ; Özdamar, s.126(Düzeltilme)

²²³ Yargıtay 4. Ceza Dairesi, E. 2008/11256, K. 2008/16085, T. 9.7.2008: Dini Nikah Yapma Suçu (Evlenme Olmaksızın - Türk Medeni Yasasının Medeni Nikah ile İlgili Hükmünün Korunması ve Bu Hükmü İhlal Eden Eylemleri Yaptırım Altına Alan TCY'nın Md. 230/5 ve CYY Md. 231/14'de Belirtilen Suçlardan Olduğu): "Evlenme olmaksızın dinsel tören yapma suçundan sanıklar hakkında. Anayasanın 174. maddesi ile koruma altına alınmış olan Türk Medeni Yasasının medeni nikah ile ilgili hükmünün korunması ve bu hükmü ihlal eden eylemleri yaptırım altına alan TCY'nın 230/5. maddesinin, TCY'nın 231/14. maddede belirtilen suçlardan olduğu anlaşılmakla, yasa yararına bozma isteğinin reddi gerekir..." (Kazancı Hukuk Mevzuatı).

²²⁴ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2006/2-558, K. 2006/568, T. 20.9.2006: İmam Nikahı İle Evlenen Kadının Manevi Tazminat Talebi (Çocuk İçin Açılan İştirak Nafakası Davasıyla Birlikte Aile Mahkemesinde Değil Genel Hukuk Mahkemesinde Görüleceği - Talep Haksız fiilden Kaynaklanmakta Olup BK. Md. 49'a Göre İstenildiği): "Davacı vekili, davalının bundan 5 yıl önce evli ve dört çocuklu olduğunu söylemeden davacı ile imam nikahıyla evlendiğini, 2001 yılında bir çocukları olduğunu, davalının davacıyı yıllarca kandırdığını, davacının ailesi ve aıkadaşlarının yanında küçük düştüğünü ve sosyal çöküntüye uğradığını, çocuk sahibi olması nedeniyle de evlenme şansının azaldığını bu nedenle manevi maddi tazminat ve müşterek çocuk için nafaka talep ve dava etmiştir. Görev kuralları kamu düzenine ilişkin olup, yargılamanın her aşamasında kendiliğinden (resen) dikkate alınması gerekir. Mahkemenin kendi kararında da belirtildiği gibi manevi tazminat talebi haksız fiilden kaynaklanmakta olup Borçlar Kanunu 49. maddeye göre istenilmiştir. O halde manevi tazminat talebi hakkında karar verecek mahkeme, Aile Mahkemesi değil genel hukuk mahkemeleridir" (Kazancı Hukuk Mevzuatı).

²²⁵ Yargıtay 3. HD., E. 2006/156, K. 2006/1830, T. 7.3.2006: "Yoksulluk nafakası istenebilmesi için öncelikle tarafların resmen evlenmiş ve daha sonra mahkeme kararı ile boşanmış olmaları ön koşuldur. Taraflar resmi evli olmadıklarına göre yoksulluk nafakası da söz konusu olamayacağından aile mahkemesi görevli bulunmamaktadır.... Böylece BK'n 41 ve devamı maddelerinde düzenlenen haksız fiil nedeniyle manevi tazminat talebinde de aile mahkemesi değil genel mahkemeler görevli bulunmaktadır" (Kazancı Hukuk Mevzuatı)

kurumundaki bir çocuğun başka bir çocukla karışmasına neden olan kişiler cezalandırılmaktadır.

c. Kötü Muamele (TCK. m.232), (aile içi şiddet de dahil): Bu maddede, "*aynı kotta yaşayanların birbirine kötü muamele etmesi*" (TCK. m.232/1) yanında, "*disiplin yetkisinin kötüye kullanılması*" suçu da (TCK. m.232 2) düzenlenmiştir²²⁶.

d. Aile Hukukundan Kaynaklanan Yükümlülüğün İhlali (TCK. m.233), (velayet hakkı da dahil olmak üzere).

e. Çocuğun Kaçırılması ve Alıkonulması (TCK. m.234) suçları olarak kanunda sayılmıştır.

"*Aile Hukukundan kaynaklanan yükümlülüğün ihlali*" başlığı altında; Aile Hukukundan doğan bakım, eğitim veya destek olma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suç olarak tanımlanmıştır (TCK. m.233). Bu suçun oluşması için, "terk" olgusunun gerçekleşmemesi gerekir. Aksi takdirde "*terk suçu*" (TCK. m.97) oluşmaktadır. Aile hukukundan kaynaklanan bakım, eğitim veya destek olma yükümlülüğünün kapsamını, Türk Medeni Kanunu'nu hükümlerine göre belirlemek gerekir. Bu suçtan dolayı soruşturma ve kovuşturma yapılması, "*şikayete*" tabi tutulmuştur. Maddede, evli olsun veya olmasın gebe olan eşini veya sürekli birlikte yaşadığı ve kendisinden gebe kalmış kadını çaresiz durumda terk eden, yani ona her türlü yardımı yapmaksızın, ortada bırakan kişi cezalandırılmaktadır. Velayet hakları kaldırılmış olsa da itiyadi sarhoşluk, uyuşturucu madde kullanma veya onur kırıcı yaşayış tarzı nedeniyle özen noksanı veya kusurundan dolayı çocuklarının ahlak, güvenlik ve sağlıklarının ağır şekilde tehlikeye sokan ana ve babaya üç aydan bir yıla

²²⁶ Y. 4. Ceza D., E.2003/908, K.2004/1216. T. 11.2.2004: "Aile bireylerine **kötü** davranma suçunda; mağdurenin yakınmadan vazgeçmesi üzerine sanığın vazgeçmeyi kabul edip etmediği sorularak sonucuna göre hüküm kurulması gerektiği gözetilmeden TCY'nin 99/son maddesine aykırı biçimde ve uygulama yeri olmadığı halde aynı yasanın 489. maddesine dayalı olarak kamu davasının ortadan kaldırılması yasaya aykırıdır" (Kazancı Hukuk Mevzuatı).

kadar hapis cezası hükmolunmaktadır. Bu madde, özellikle, *kız çocuklarının temel eğitime gönderilmemesi* konusunda önem taşımaktadır²²⁷.

Yeni Türk Ceza Kanununun 234. maddesi "*velayet*" ile ilgilidir. Çocuğun kaçırılması ve alıkonulması, velayet yetkisi olmayan anne baba tarafından gerçekleştirildiği takdirde, bu eylemin hapis cezası ile cezalandırılacağı düzenlenmiştir.

"*Fuhuş*" suçu düzenlenerek kişilerin ve özellikle çocukların fuhuşa teşviki, sürüklenmesi fiillerinin, hangi koşullarda suç oluşturduğu hususunda düzenlemeler yapılmıştır (TCK. m.227). Bu düzenlemeler yapılırken Türkiye'nin fuhuşla mücadele ile ilgili olarak milletlerarası sözleşmelerden kaynaklanan yükümlülükleri gözönünde bulundurulmuştur.

"Adliye karşı suçlar" bölümünde, "*Genital muayene*" başlığı altında, bu konu bağımsız bir madde olarak düzenlenmiş, yetkili hakim ve savcı kararı olmaksızın genital muayeneye gönderen veya bu muayeneyi yapan fail hakkında üç aydan bir yıla kadar hapis cezası getirilmiştir (TCK. m.287).

Kamuoyundaki tepki ve eleştiriler dikkate alınarak, *zina* suç olarak düzenlenmemiştir²²⁸.

²²⁷ Aydeniz Tuskan, "Kadın Bakış Açısı ile Yeni Türk Ceza Kanunu" (Çevrimiçi)

www.istanbulbarosu.org.tr (e.t. 03.03.2005) (Düzeltilme)

²²⁸ Basın Bülteni: (Çevrimiçi) www.istanbulbarosu.org.tr (a.t.3.3.20005): "Zina Suç kapsamından çıkarılmalıdır: Medeni Kanunun hükümlerine göre eşler birlikte yaşamak, birbirine sadık kalmak ve yardımcı olmak zorundadırlar. Zina mutlak boşanma nedeni olarak Medeni Kanunda düzenlenmiş olup, boşanma yüzünden kişilik hakları saldırıya uğrayan taraf, kusuru olan diğer taraftan manevi tazminat talebinde bulunabilmektedir. Medeni Kanundaki bu düzenlemelerin dışında, evlilik birliğinde zina nedeniyle ceza yargılaması yapılması ve hürriyeti kısıtlayıcı cezalar verilmesi, devletin kişilerin vücut bütünlüğüne ve özel hayatın dokunulmazlığına yönelik müdahalesine yol açacaktır". Ayrıca bu konuda bkz.: MOROĞLU, Nazan: www.milliyet.com.tr (e.t.3.3 2005).

(4) Aile Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun'da Aile İçi Şiddet

Türkiye'de uygulaması yeni olan aile mahkemelerinin batı toplumlarında biraz daha uzun bir geçmişi vardır. Örneğin Almanya'da 1977 yılında kurulmuştur. Sulh mahkemelerinin bir bölümü olarak kurulmalarına karşın, temyiz denetimi, en yüksek eyalet mahkemesi ya da federal yargıtaya tabidir: Bunun gerekçesi de aile hukuku ile ilgili davaların önemi ve bu alandaki sorunların en yüksek düzeydeki hakimler tarafından aydınlatılması isteği olarak belirtilmiştir²²⁹

Aile mahkemeleri, aile içi şiddeti önlemek ve başta Anayasa olmak üzere Medeni Kanunun da gerektirdiği, eşitliğe dayalı aile modelini oluşturmak ve güçlendirmek için uzman mahkemeler olmaları bakımından önemlidir. Tıpkı Medeni Kanun gibi Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun da aile içi şiddetin önlenmesi için hakime önemli yetkiler tanımıştır.

9.1.2003 tarih ve 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun'un 6. maddesinin 1. (a) bendine göre, aile mahkemesi hakimi, diğer kanunlardaki hükümler saklı kalmak üzere görev alanına giren konularda ve yetişkinler hakkında evlilik birliğinden doğan yükümlülükleri konusunda eşleri uyarak gerektiğinde uzlaştırır.

Bu kanunun 7. maddesi uyarınca aile mahkemeleri, önlerine gelen dava ve işlerin özelliklerine göre, esasa girmeden Önce, aile içindeki karşılıklı sevgi, saygı ve hoşgörünün korunması bakımından eşlerin ve çocukların karşı karşıya oldukları sorunları tespit ederek bunların sulh yoluyla çözümünü, gerektiğinde uzmanlardan da yararlanarak teşvik eder. Kanun'un 5. maddesine göre uzmanlar psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacıdır; atamaları Adalet Bakanlığınca yapılır. Bunların bir nedenle atanmamış olması halinde ya da hakim tarafından gerek görüldüğünde, bunlardan başka uzmanlardan da yararlanılacaktır. Eğer re'sen dışarıdan bir uzman atanmış ve

²²⁹ Baktır, s.31(Düzeltilme)

taraflar takdir edilen ücreti karşılamamışlarsa Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 415. maddesi uyarınca gider, hazineden karşılanacaktır. Bu bedel ileride haksız çıkacak olan taraftan Kanun'un 417. maddesi uyarınca alınacaktır. Kanun'da, mahkemede çalıştırılan uzmanlara ilişkin düzenlemeler ve görevleri çok genel olarak yer almıştır. Karardan sonra mahkemeler dosyadan el çektiğinden, hakim karar aşamasında olduğu gibi verilen kararların takibini uzmanlardan isteyememektedir. Bu durum yasal düzenleme gerektirmektedir²³⁰

3. İş Kanunu'nda Aile İçi Şiddet

Ekonomik özgürlüğün yeterince sağlanmamış olması ve kadının toplumumuzda gerekli statüye kavuşmamış olması, özellikle işyerlerinde gerçekleştirilen cinsel taciz ve şiddet eylemlerine zemin hazırlamakta ve devamına neden olmaktadır²³¹. Şüphesiz bu durum, bu konudaki bakış açılarını da olumsuz etkilemekte olup, özellikle eğitim, hukuk kurum ve kurallarıyla eşgüdümlü olarak giderilmedikçe kadın-erkek geleneksel rol dağılımının devamına ve bu da işini kaybetme korkusu içinde olan kadının bu eylemlere sessiz kalmasına neden olmaktadır.

Kadının çalışmasına engel olunması, çalışmayan kadına uygulanan ekonomik baskı (harçlık vermeme, evin masraflarının hiç ya da gereği gibi karşılanmaması) ya da işyerlerinde uygulanan taciz şiddetin ekonomik tarafını göstermektedir.

Çalışma hayatında kadının durumuna bakıldığında, 4857 sayılı İş Kanununda 2003 yılında yapılan düzenlemelerle kadın-erkek eşitliğine yönelik önemli adımlar atılmış ve “eşit davranma ilkesi” (m.5) kabul edilmiştir.

²³⁰ Karınca, s.18(Düzeltilme)

²³¹ Şule Özkuzukıran, “Çalışma Yaşamında Cinsel Taciz ve Şiddet” (Kadına Yönelik Şiddet ve Hekimlik Sempozyumu) Ankara 14.11.2002 s.35

İş Kanununun getirdiği en önemli ilerleme, işveren işçi ilişkisinde cinsiyet dahil hiçbir nedenle temel insan hakları bakımından ayırım yapılmayacağıdır²³². Bu bağlamda; iş sözleşmesinin yapılması sırasında, uygulanmasında ve sona erdirilmesinde, cinsiyet veya gebelik nedeniyle doğrudan veya dolaylı farklı işlem yapılamayacağı, cinsiyet nedeniyle eşit değerde iş için, daha düşük ücret verilmeyeceği; cinsiyet, medeni hal ve aile yükümlülükleri, hamilelik ve doğumun iş akdinin feshi için geçerli sebep oluşturamayacağı, Kanunda yer almıştır.

Ayrıca; yeni İş Kanununda, işyerinde cinsel tacize ilişkin hükümler de, ilk kez yer almıştır. İşyerinde işçinin, işveren, diğer bir işçi veya üçüncü kişiler tarafından tacize uğraması ve bu durumu işverene bildirmesine rağmen, gerekli önlemin alınmaması halinde, işçinin haklı nedenle işi derhal fesih hakkına sahip olduğuna ilişkin hüküm yanında, genel ekonomik kriz veya zorlayıcı nedenlerle, kısa çalışma ve kısa çalışma ödeneğine ilişkin hükümler kanunda yer almıştır²³³.

Ayrıca; kadın çalışanlara verilen *ücretli doğum izin süreleri de arttırılmıştır*. Böylece, İş Kanununun 5. maddesinde "*eşit davranma ilkesi*" yanında; "*doğum izni, iş yerinde cinsel tacizin iş akdinin feshinde haklı neden sayılması*" gibi kurallarla Avrupa Birliği Yönergelerine uyum sağlanmıştır. *Eşit işe eşit ücret ilkesi* Türk Hukukunda yerleşik bir ilke olup, 100 sayılı ILO Sözleşmesini de onaylamış olan ülkemizde, "eşit işe eşit ücret" kuralı AB Yönergesine uyumludur. İş Kanunun 5. maddesinin 4. fıkrasında açık bir ifadeyle "*aynı veya eşit değerde bir iş için niyet nedeniyle daha düşük bir ücret kararlaştırılamaz*" hükmüne ve 5. fıkrasında da "*işçinin cinsiyeti nedeniyle özel koruyucu hükümlerin uygulanması, daha düşük bir ücretin uygulanmasını haklı kılmaz*" hükmü yer almaktadır²³⁴.

4857 sayılı İş Kanununun 24. maddesinin II/b bendinde "*İşveren işçinin veya ailesi üyelerinden birinin şeref ve namusuna dokunacak şekilde sözler söyler, davranışlarda bulunursa veya işçiye cinsel tacizde bulunursa*" işçinin haklı nedenle

²³² Şükran Ertürk, **İş İlişkisinde Temel Haklar**, Ankara 2002 s. 125

²³³ Özdamar, s.135 (Düzeltilme)

²³⁴ Nazan Moroğlu, "Kadın Erkek Eşitliği" (Çevrimiçi) www.euturkey.org.tr (e.t 03.03.2005)

derhal fesih hakkı doğduğu kabul edilmiştir. 25. maddede de *"işverenin"* aynı durumda derhal fesih hakkı olduğu kabul edilmiştir. Söz konusu 24. ve 25. maddeler ile 23 Eylül 2002 tarih ve 2002/73/EC sayılı Yönergeye uyum sağlamıştır²³⁵.

4857 Sayılı yeni İş Kanunumuza göre; *"İrk, renk, cinsiyet, medeni hal, aile yükümlülükleri, hamilelik, doğum, din, siyasi görüş ve benzeri nedenler ile 74 'üncü maddede öngörülen ve kadın işçilerin çalıştırılmasının yasak olduğu sürelerde işe gelmemek"* fesih için geçerli bir sebep oluşturmamakta; iş akdi, sayılan bu sebeplerle haklı olarak feshedilememektedir (İş K. m. 18/d ve e).

İş mevzuatımızda, Anayasamızın 50. maddesi doğrultusunda ve pozitif ayrımcılık bağlamında; kadın işçiler için özel koruyucu hükümler öngörülmüştür: 2003 tarihli *İş Kanununda*, 2004 tarihli *Ağır ve Tehlikeli İşler Yönetmeliği'nde*, *Gebe ve Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik' de* ve *"Kadın İşçilerin Gece Postalarında Çalıştırılma Koşulları Hakkında Yönetmelik' de* kadın işçileri koruyucu ayrıntılı hükümler yer almaktadır.

4857 Sayılı yeni İş Kanunumuzun; *"Yer ve su altında çalıştırma yasağı"* başlığım taşıyan 72. maddesi ile; *"maden ocakları ile kablo döşemesi, kanalizasyon ve tünel inşaatı gibi yer altında veya su altında çalışılacak işlerde onsekiz yaşını doldurmamış erkek ve her yaştaki kadınların çalıştırılması yasağı"* yanında; *"Gece çalıştırma yasağı"* başlıklı 73. maddesi ile; *"Sanayiye ait işlerde onsekiz yaşını doldurmamış çocuk ve genç işçi/erin gece çalıştırılması yasaktır. Onsekiz yaşını doldurmuş kadın işçilerin gece postalarında çalıştırılmasına ilişkin usul ve esaslar Sağlık Bakanlığının görüşü alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca hazırlanacak bir yönetmelikte gösterilir "* hükmü getirilmiştir.

"Kadın İşçilerin Gece Postalarında Çalıştırılma Koşulları Hakkında Yönetmelik " 2004 tarihinde yürürlüğe girmiştir Bu hükümler ile; aynen çocuk ve

²³⁵ Moroğlu, ay (Düzeltilme)

genç işçilerde olduğu gibi, kadın işçilerin de, "*yer altında veya su altında*" yapılan tüm işlerde çalıştırılması yasaktır. Bunun gibi, kadınların hangi çeşit "ağır ve tehlikeli işlerde" çalıştırılabilecekleri, Ağır ve Tehlikeli İşler Yönetmeliğinde gösterilmiştir (İK 85/2, Yön.4/2, 9).

Bununla beraber, ihtisas ve meslek öğrenimi veren okulları bitirip bu işi meslek edinmiş kadınlar, ihtisas ve mesleklerine uygun ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılabilirler (Yön. 4/3)²³⁶. Ayrıca; İş Kanunu'nun "Ağır ve tehlikeli işler" başlıklı 85. maddesine göre; yaşını doldurmamış genç işçiler ve çocuklar" ile "çalıştığı işle ilgili eğitim almamış işçiler" ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılmaz. Hangi işlerin ağır ve tehlikeli işlerden sayılacağı, kadınlarla onaltı yaşını doldurmuş fakat 18 yaşını bitirmemiş genç işçilerin hangi çeşit ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılacakları Sağlık Bakanlığının görüşü alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca hazırlanacak bir yönetmelikte gösterilir.

4857 Sayılı İş Kanununda, özellikle, 74. maddesinde, kadın işçilerin "*gebelik ve analık*" halinde korunmasına ilişkin hükümler getirilmiştir. 2004 tarihli *Gebe ve Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik* çıkarılmıştır.

4. Belediye Kanunu'nda Aile İçi Şiddet

Şiddete maruz kalan ve gidecek yeri olmayan kadının evini terk etmesi kolay olmamaktadır. Bu nedenle; kadınlar ve çocuklar için "sığınma/konuk evleri" açmak, şiddet ile mücadelede önemli bir rol oynamak bu bağlamda; Belediye Kanunu ile şiddete uğrayan kadınlara hizmet vermek üzere Belediyelerde yetkili kılınmıştır.

²³⁶ Sarper Süzek, İş Hukuku, (Genel Esaslar- Bireysel İş Hukuku) Yenilenmiş 4. B. İstanbul 2008 s. 828 (Düzeltilme)

13 Temmuz 2005'de, Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 50.000'i geçen belediyelerin kadınlar ve çocuklar için "koruma evleri" açmalarının, belediyelerin görev ve sorumlulukları arasında olduğuna ilişkin (m. 14/a) düzenlemenin bulunduğu 5393 sayılı Belediye Kanunu yürürlüğe girmiştir. Böylece; özellikle, şiddete uğrayan kadınlara verilen hizmetlerde Devletin etkinliğini arttırmak amacıyla, yeni yürürlüğe giren Belediye Kanunu ile Belediyeler de yetkili kılınmış ve Büyükşehir Belediyeleri ile nüfusu 50.000'ni geçen belediyelere, kadınlar ve çocuklar için "koruma evleri" açmak yükümlülüğü getirilmiştir.

5. Aile İçi Şiddet ve 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun

a. Genel Olarak

Medeni Kanun'da düzenlenen evlilik birliğinin korunmasına ilişkin tedbirlerin alınması mahkemelerin iş yoğunluğu nedeniyle bazen uzun bir yargılamayı gerektirebilmektedir. Aile içi şiddetin günümüzde bile büyük bir sorun olduğu ve Medeni Kanun'daki evlilik birliğini koruyucu hükümlerin aile içi şiddeti önlemede yetersiz kaldığı da bilinen bir gerçektir²³⁷. Bu nedenle, kanunkoyucu, tedbir alınmasına ilişkin süreci hızlandırmak ve aile bireylerinin aile içi şiddete karşı korunmasını sağlamak için, 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunu kabul etmiştir²³⁸.

Evlilik birliğinde ortaya çıkan şiddet olayları, hem eşlere hem de evlilik birliğine, belki de artık onarılamayacak nitelikte zararlar vermektedir. Hem eşlerin ve aile bireylerinin şiddete maruz kalmalarını önlemek, hem de dolaylı olarak evlilik birliğini korumak amacına yönelmiş olan bu kanun, aynı zamanda, evlilik birliğinin dağılma tehlikesiyle karşılaşmasını da önlemeye çalışmaktadır.

²³⁷ Ayan, s.300 aynı görüş için bkz. Berktaş, s. 360

²³⁸ Ayan, s.298

4320 sayılı Kanun, sadece aile içi şiddet durumunda, evlilik birliğine müdahale olanağı vermektedir. Evlilik birliği, aile içi şiddet dışında bir tehlikeye girmişse, bu durumda alınabilecek önlemler, 4320 sayılı Kanun'a göre değil, Medeni Kanun'un 195. ve devamı hükümlerine dayanacaktır. Çünkü Medeni Kanun, evlilik birliğinin karşı karşıya kaldığı her tür tehlikede uygulama alanı bulduğu halde, 4320 sayılı Kanun, sadece aile bireylerinin aile içi şiddete maruz kalmaları durumunda uygulanabilir. Bu nedenle, 4320 sayılı Kanun, Medeni Kanun'un evlilik birliğini koruyucu hükümleri yanında, aile içi şiddet durumunda uygulanabilen özel bir kanundur²³⁹.

Daha önce de açıklandığı gibi, Medeni Kanun'un 195. maddesinin birinci fıkrasına göre, evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi veya evlilik birliğine ilişkin önemli bir konuda uyuşmazlığa düşülmesi halinde, eşler, birlikte ya da ayrı ayrı hâkimin müdahalesini isteyebilirler. 4320 sayılı Kanun bakımından önemli olan, Medeni Kanun'un 195. maddesinin birinci fıkrasında da öngörülen ilk sebep, yani, evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmemesidir. Evlilik birliğinin eşlere yüklediği yükümlülüklerin belki de en önemlisi ve evlilik birliğinin, bir birlik oluşturmasının temel dayanağı, eşler arasındaki karşılıklı sevgi, birbirlerinin kişilik değerlerine saygılı olma ve birbirini koruma yükümlülükleridir. Bu yükümlülükleri gereğince eşler, birbirlerinin kişilik değerlerine saygılı davranmak ve birbirlerine karşı şiddete başvurmamakla yükümlüdürler²⁴⁰.

Eşler arasında şiddet uygulanması, mesela, eşlerden birinin diğerini dövmesi durumunda; Medeni Kanunun 195. maddesinin birinci fıkrasında, evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi şeklinde ifade edilen ilk koşul gerçekleşmiş olur. Bu nedenle, Medeni Kanun'da öngörülen, hâkimin müdahalesine ilişkin tedbirlere de başvurulabilir. Ancak, aile içi şiddet uygulanan eşin, bunu

²³⁹ Ayan, s. 301 aynı görüş için bkz. Güven, s.17 (Düzeltilme)

²⁴⁰ Ayan, s.302 (Düzeltilme)

önlemek amacıyla kabul edilmiş olan 4320 sayılı Kanunla sağlanan hukuki korumadan yararlandırılmasına öncelik verilmelidir.

4320 sayılı Kanun'un birinci fıkrasının ilk cümlesinde kullanılan, "*Türk Kanunu Medenisinde öngörülen tedbirlerden ayrı olarak...*" şeklindeki ibare, 4320 sayılı Kanun ile Medeni Kanun'un evlilik birliğini koruyucu hükümleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır. Buna göre, Medeni Kanun'un evlilik birliğini koruyucu hükümleri, aynı kanunun 195. maddenin birinci fıkrasında belirtilen her iki koşulun gerçekleşmesi durumunda da uygulanabilir. Buna karşılık, 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'daki tedbirler, ancak aile içi şiddet söz konusu ise uygulanabilir.

4320 Sayılı Kanunun önemini belirtmek için ayrıca, şu alıntıya yer vermek istiyoruz: Anayasamızın 41. maddesinde, "devlet ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar" denilmektedir. Aile Mahkemelerinin kuruluşunu ve Ailenin Korunmasına Dair Kanunu Anayasamızın 41. maddesi kapsamında değerlendirmek zorunludur. Bu nedenle Ailenin Korunmasına Dair Kanunun esas amacının öncelikle kadınların ve sonra da çocukları şiddetten korumak olduğu düşünülmelidir.

Nitekim 1999/35 Esas 2002/104 Karar sayılı Anayasa Mahkemesinin²⁴¹ 4320 Sayılı Kanun ile ilgili iptal davasındaki şu gerekçeyi anımsatmak gerekmektedir: "Anayasa'nın Ailenin Korunması başlıklı 41. maddesinde, ailenin Türk toplumunun temeli olduğu vurgulandıktan sonra, Devletin ailenin huzur ve refahı, özellikle ananın ve çocukların korunması için gerekli tedbirleri alacağı öngörülmüş, Devlete aileye yönelik bazı görevler yükleyerek aile kurumuna Anayasal güvence sağlamak istemiştir. Devlete yüklenen tüm koruma görevlerinin aile içi koşulların düzeltilmesi, iyileştirilmesi ile ilgili olduğu açıktır. Amaç karı, koca ve çocuklardan oluşan ailenin birlik ve bütünlüğünü korumaktır. Bu nedenle 4320 Sayılı Kanunla kanun koyucu Anayasa'nın 41. maddesinin emrettiği düzenlemelerden birini yerine getirmiştir."

²⁴¹ Kazancı Hukuk Mevzuatı (Düzeltilme)

Bu kanunun düzenlenmesi sonucunda ülkemizde şiddete uğrayan kadın ve aile bireylerinin mahkemelere başvurarak koruma emri alabilmelerini sağlayacak hükümler Türk hukuk sistemine dahil edilmiştir.

b. 4320 sayılı Kanunda Koruma Tedbirlerinin Amacı

14 Ocak 1998 tarihinde aile içi şiddete uğrayanların korunması amacıyla kabul edilen ve kısaca 'Koruma Emri' olarak tanımlanan 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun, aile içi şiddetin önlenmesi açısından önemli bir adımdır. Ancak bu kanundan bilgi sahibi olanların ve yararlananların oranı hâlâ çok düşüktür. Bunun nedeni, şiddete uğrayan kadının ekonomik güçsüzlüğü nedeniyle cesaretinin olmayışı ve iddiasının ciddiye alınmayacağı korkusunu taşıması ya da saldırganın cezalandırılmayacağından ve şiddetin bu yüzden tekrarlanacağından çekinmesidir. Bunda polis merkezi, sağlık, savunma ve yargı mensuplarının kendi toplumsal değerleri nedeniyle ya da henüz yeterince bilmemeleri nedeniyle kanunu gerektiği gibi uygulamamalarının da etkisi vardır²⁴²

Genel gerekçesine göre kanunun amacı, aile içi şiddetten mağdur olan kadını koruyucu yasal tedbirlerin alınmasını ve ailenin korunmasını sağlamak ve aile içerisinde gerçekleşen şiddetin yol açtığı ve açacağı /zararların toplum bünyesinde derin ve kalıcı izler bırakmasına engel olmaktır. Bu amaç, 5636 sayılı Kanun'la yapılan değişiklik sırasında gerekçede²⁴³, 4320 sayılı Kanun'un temel amacı aile içinde şiddeti uygulayan bireyi, ortak yaşam alanından uzaklaştırarak ve diğer birtakım tedbirleri uygulamaya koyarak aile içi şiddeti önlemektir, biçiminde açıklanmıştır.

²⁴²Eray Karınca, "Aile İçi Şiddete Son" (Çevrimiçi) (<http://www.turkhukuksitesi.com>)

²⁴³ (Çevrimiçi) www.ksgm.gov.tr/Pdf/02_KY AIS_Hukuksal_Durum_Kitabi.pdf

c. Koruma Kararının Talep Edilmesi

Ailenin Korunmasına İlişkin Kanun'da 5636 sayılı Kanun'la yapılan değişikliğin gerekçesi "Ülkemizde aile içinde, eşler arasında veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireyleri arasında da şiddetin varlığı bilinen bir gerçektir. Bu durumda şiddet olgusunu geniş yorumlayarak aile içi şiddeti sadece eşler arası şiddet olarak algılamamak gereği ortaya çıkmıştır." şeklindedir. Ayrıca, aynı çatı altında yaşamayan; boşanma veya ayrılık nedeniyle ayrı konutlarda bulunan bireyler ve evli olmalarına rağmen fiilen ayrı yaşayan aile bireyleri ve çocuklar da aile içi şiddete maruz kalabildiklerinden aile içi şiddet mağduru kapsamına alınarak kanunun gerçeklere uygun olarak düzeltilmesi gerekmektedir denilerek, 5636 sayılı Kanun ile 1. maddeye, eşlerden biri ibaresinin yanına, çocukların veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinden biri de eklenmiştir. Böylece aile içi şiddet mağdurunun kapsamı, eşlerin yanında, çocukları ve birlikte yaşayan büyükanne, büyükbaba, kardeş veya diğer aile bireylerini de içerecek biçimde genişletilmiştir²⁴⁴.

Aynı maddede yer alan "...veya mahkemece ayrılık kararı verilen veya yasal olarak ayrı yaşama hakkı olan veya evli olmalarına rağmen fiilen ayrı yaşayan aile bireyleri" ifadesiyle, mağdurun kimliği yanında, şiddetin gerçekleştiği yer açısından da geniş yorumlara olanak sağlanmıştır. Böylece uygulamada kuşku yaratan ve daraltıcı yorumlara neden olan "aynı çatı altında oturmak" ifadesi aşılmıştır²⁴⁵.

Kanun bu kişileri açıkça saymıştır.

Buna göre kanun uyarınca:

1. Eşlerden biri,

2. Çocuklar,

²⁴⁴ Terazi Hukuk Dergisi Temmuz 2007, Sayı:11 (Düzeltilme)

²⁴⁵ Karınca, s. 21(Düzeltilme)

3. Aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinden biri,

4. Cumhuriyet başsavcılığı,

5. Yasal olarak ayrı yaşama hakkı olan veya evli olmalarına rağmen fiilen ayrı yaşayan aile bireylerinden biri, aile içi şiddetin mağduru olarak ya da onun adına koruma kararı isteyebilir.

Asıl sorun aile kapsamına kimlerin gireceği ve ailenin diğer bireylerinin kimler olduğuna ilişkindir. Bu konuda 4320 sayılı Kanun'da düzenleme olmadığı için öncelik Türk Medeni Kanunu'ndadır. Bu kanun uyarınca kurulmuş evliliklerdeki bireyler korunma isteyebilir. Ancak Medeni Kanun'da da ailenin tanımı verilmemiş ve kapsamına kimlerin gireceği belirtilmemiştir. Medeni Kanun'un 185, 186, 188. maddelerinde sadece eşler aile olarak belirtilirken, velayeti düzenleyen 335 ve sonraki maddelerde çocuklar da dahil edilmiştir.

Öyleyse her durumda eşler ve çocuklar kanunun korumasından yararlanabilir.

Geniş anlamda aile ise, TMK'nın 'Ev Düzeni" başlıklı 367. maddesinde belirlenmiştir. Madde şu şekildedir: "*Evi yönetme yetkisi, kan veya kayın hısımlığı, işçilik, çıraklık veya benzeri sebeplerle ya da koruma ve gözetme ilişkisi içinde ev halkı olarak bir arada yaşayanların hepsini kapsar.*"

Öğretide bu düzenlemeler ışığında şöyle bir saptama yapılmıştır: 4320 sayılı Kanun açısından aile geniş olarak ele alınmakla birlikte, TMK madde 367 de belirtilen kişilerin bu kapsamda değerlendirilmeleri, kanunun korumak istediği menfaatler dikkate alındığında mümkün değildir. Bu nedenle, 4320 sayılı Kanun'un dikkate aldığı ailenin kapsamı ve korumak istediği menfaatler gözetilerek belirlenmelidir. Buna göre, 4320 sayılı Kanun kapsamında ailenin içine eşler ve çocuklardan başka şu kimseler girmelidir:

- Eşlerin üst soyları,

- Eşlerin ortak olmayan çocukları,
- Eşlerin vesayeti altında olan ve ev içinde birlikte yaşayan kişiler,
- Eşlerden birinin vesayeti altında olmakla birlikte devamlı surette aile ile birlikte yaşayan ve eşlerin koruması altında olan kimseler,
- Eşlerin üst soyları veya ayrı çocukları olmamakla birlikte, ahlaki vazifenin ifası amacıyla devamlı surette ailenin koruması altında yaşayan uzak hısımlar²⁴⁶

Aslında kanundan yararlanabileceklerin sayısının sınırlanması yerine, aile içindeki ilişkinin niteliği değerlendirilerek inisiyatifin hakime bırakılması, amaca daha uygun olacaktır. Çünkü aile içi şiddetin temelinde, aile içindeki güç ve kontrol isteği yatmakta olup bu olguyu cesaretlendiren ise ataerkil yapıdır. Hakim bir aile halinde yaşanılıyor olmasının şiddete neden olduğu kanısına varırsa, TMK 367. maddesi oldukça geniş bir aile yapısı dile getirdiğinden, koruma kararı isleyebileceklerin belirlenmesinde maddedeki bu olanaktan yararlanmalıdır²⁴⁷.

Öte yandan uygulama ve öğretide tartışmalı konu, boşanmış olanlar ve aile gibi bir arada yaşayan, ancak resmi nikah kıyılmamış olan bireylere ilişkindir. Bu konu "Uygulamadaki Farklı Yaklaşımlar" başlığı altında incelenecektir.

d. Fail ve Mağdur

Kanun, eşlerden birinin, diğer eşe, çocuklara ya da aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinden birine yönelik şiddet içeren davranışlarda bulunması durumunda uygulanır ve aile içi şiddet eşler dışında biri tarafından gerçekleştirilirse bu kanun hükümleri uygulanmaz.

²⁴⁶ Mehmet Erdem, "Aile İçi şiddet ve 4320 sayılı Ailenin korunmasına Dair Kanun" Türkiye Barolar Birliği Dergisi 2007 s. 53-54.

²⁴⁷ Karınca, s. 23 (Düzeltilme)

Şiddete uğrayan eş veya çocuklar, şiddet uygulayan eşle aynı çatı altında yaşamasalar bile, bu kanun hükümleri uygulanabilir. Mesela, eşlerden birinin boşanma davası açması nedeniyle eşler fiilen ayrı yaşasalar bile, diğer eşe veya çocuklara yönelik şiddet uygulanması durumunda kanun uygulanabilir. Buna karşılık, söz konusu kanunun uygulanabilmesi için, eş veya çocuklar dışındaki diğer aile bireylerinin, şiddet uygulayan kişiyle aynı çatı altında birlikte yaşamaları zorunlu tutulmuştur. Yine, eşlerden birinin, kardeşine yönelik şiddet uygulaması durumunda kanunun uygulanabilmesi için, şiddet uygulayan kişiyle kardeşinin aynı çatı altında birlikte yaşaması gerekmektedir. Aynı çatı altında birlikte yaşama, niteliği gereği süreklilik taşınmalıdır²⁴⁸. Diğer eş veya çocuklar dışındaki aile bireylerine yönelik şiddet uygulanması durumunda, şiddeti uygulayan kişiyle mağdur aynı çatı altında birlikte yaşamıyorlarsa, kanunun uygulanması mümkün olamaz.

Korunma kararını isteyebilecek aile bireylerinin aleyhine karar verilmesi de olanaklıdır²⁴⁹. O dönemde bu tedbirlerin eşler dışındaki aile bireylerine karşı uygulanmamasının Anayasa'nın 10. maddesine aykırılık oluşturduğu ileri sürülmüşse de Anayasa Mahkemesi "... aile birliğinin korunmasında ve devamı yönünden eşlerle diğer aile bireylerinin görev ve sorumlulukları aynı olmadığından bunların arasında eşitlik karşılaştırması yapılamayacağı, kaldı ki kanun koyucunun diğer aile bireylerinin şiddet eylemlerine karşı aileyi koruyucu kimi tedbirleri her zaman alabileceği" gerekçesiyle iptal istemini reddetmiştir²⁵⁰. Oysa günlük yaşamda aile içi şiddetin eş dışında kayınvalide, kayınpeder, kayınbirader, enişte, görümce, yenge gibi kişiler tarafından da gerçekleştirildiğinden bu ifade yoğun biçimde eleştirilmiş, nitekim 5636 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle de "kusurlu eş veya diğer aile bireyi" olarak değiştirilmiştir. Böylece kanundaki tedbirlerin kusurlu eşin yanı sıra

²⁴⁸ Ayan, s. 312, Aynı görüş için bkz. Peker, s.650

²⁴⁹ 5636 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikten önce yasadaki "kusurlu eş" ifadesi nedeniyle aile içi şiddet, eş tarafından gerçekleştirilmişse, yalnız ona karşı korunma istenmesi gerekliydi.

²⁵⁰ Anayasa Mahkemesinin 12.11.2002 tarih ve 199-35, 2002-104 sayılı Kararı, 2002 (Düzeltilme)

şiddet uygulayan diğer aile bireyleri hakkında da uygulanmasına olanak tanınmıştır²⁵¹.

e. Kanunun Uygulanma Aşamaları

(1) Polis Merkezine Başvuru

İçişleri Bakanlığının 2007/8 sayılı aile içi şiddetle ilgili genelgesinde, "aile içi şiddet nedeniyle kolluk kuvvetlerine başvuruda bulunulması durumunda kanunlar çerçevesinde gerekli tüm işlemlerin yapılması, bu hususta mağdurların mağduriyetlerinin devamına veya artmasına sebebiyet verecek inisiyatif kullanılmaması gerektiği" belirtilmiştir.

Mağdur odaklı bu yaklaşımla suç, artık aile içinde kadına karşı şiddet olarak belirlenecek ve öncelik değerlendirilmesi buna göre yapılacaktır. Aile içi şiddet, kimi zaman cinsel içerikli de olabileceğinden, başvuruyu yapan kadın ve çocukla empatik ilişki kurulması, mahremiyetlerine saygı gösterilmesi, gizliliğe önem verilmesi, mağdura karşı sakin ve sabırlı davranılması önemlidir²⁵².

Görevli memur, mağdurun tehlikede olup olmadığını veya acil tıbbi yardıma ihtiyacı olup olmadığını belirlemek, varsa gerekli hizmeti sağlamak ve ihtiyaç varsa ambulans temin etmekle yükümlüdür. Mağdur konuşabilecek durumdaysa, mağdurdan kendisi ve zanlı hakkında isim, adres, telefon numarası, zanlının kullandığı araçlar, zanlının olay yerinde halen bulunup bulunmadığı ve mevcut değilse, zanlının betimlenmesi ve eşkaline ilişkin bilgi alınarak gerekliyse takviye ekip istenmesi gerekmektedir. Eğer ihbar telefonla yapılmışsa, görevli memur olay yerine varıncaya kadar mağdur telefonda tutularak yukarıdaki bilgiler alınmalıdır. Cinsel saldırı mağduru, yıkanmaması ve kıyafetlerini değiştirmemesi için uyarılmalıdır. Polis merkezinde ya da olay yerinde mağdur ve şüpheli asla aynı

²⁵¹ Karınca, s.23(Düzeltilme)

²⁵² Bahar Özvarış ve diğerleri, Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadelede Sağlık Hizmetleri, Başbakanlık KSGM Yayınları Ankara, 2008 s. 29

ortamda bulundurulmamalıdır. Mağdurun şikayetleri hızla, bir kerede ve onun anlattığı ayrıntılara önem verilerek saptanmalı, bu yapılırken gereksiz ayrıntılardan kaçınılmalı ve mağdurun kişiliği örselenmemelidir. Olanaklıysa bu işlemler kadın polis aracılığıyla yapılmalıdır²⁵³

Mağdura isteği halinde avukat görevlendirilmesini isteme hakkı olduğu anlatılmalı ve (CMK.m.234) ifade tutanağının bir örneği verilmelidir. Polis merkezine yapılan başvuru üzerine polis, yaralanma veya korunma ve sığınma gerektiren bir durum varsa, bunları saptayarak derhal Cumhuriyet savcılığını bilgilendirmekle yükümlüdür (CMK. m.161 /2). Polis merkezinde her durumda mağdurun şikayetinin kayda geçirilmesi sağlanmalıdır²⁵⁴.

(2) Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna Bildirim

Kolluk tarafından Cumhuriyet savcılığı yanında ikinci olarak bilgilendirilecek birim Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK)'dur. Aile içi şiddetin önlenmesinde en fazla sorumluluğu olan kurum SHÇEK'tir. 2828 sayılı Kanun'un 9. maddesinin (I) bendine göre aile bütünlüğünü korumak, parçalanmış ailenin korumaya, yardıma ve bakıma muhtaç fertleriyle çocuklarına her türlü maddi, manevi ve sosyal destek sağlamak; bu amaçla gerekli planlamaları yapmak, eğitim faaliyetlerinde bulunmak, kurumun asli görevidir. Bu nedenle SHÇEK uzmanlarının özellikle tehlikenin yoğun olarak hissedildiği durumlarda devreye girmesi, mağdurun can güvenliği açısından son derece önemlidir. Çünkü İçişleri Bakanlığı'nın 2007/8 sayılı genelgesiyle SHÇEK'in aile içi şiddet halleri için 7 gün 24 saat ilişki kurulabilecek bir personel görevlendirilmesi emredilmiştir.

(3) Adli Tıbbı Sevk

Bedende herhangi bir yara bere izi var ise polis merkezinden adli tıbbı sevk isteminde bulunulmalı ve vücutta meydana gelen doktor tarafından raporla tespit

²⁵³ Bahar Özvarış ve diğerleri, s. 28

²⁵⁴ Bahar Özvarış ve diğerleri,; age (Düzeltilme)

edilmelidir. Ancak kanıtların kaybolmaması açısından tecavüz ve benzeri bir zarar söz konusuysa yıkanılmamak, giysiler değiştirilmemek ve bu tür izler silinip kaybolmadan en geç 24 saat içerisinde polis merkezine ya da Cumhuriyet Savcılığına şikâyetçi olunup rapor alınmalıdır²⁵⁵.

(4) Cumhuriyet Başsavcılığına Başvuru

Polis merkezi yerine doğrudan Cumhuriyet Başsavcılığına başvurma olanağı mevcut olup şikâyet dilekçesinde şiddetin kim tarafından kime yöneltildiği, şiddetin ne olduğu, yapanın adı ve adresi, zamanı ve devam edip etmediği, silah ve benzeri araç kullanılıp kullanılmadığı belirtilmeli; yine vücutta bir zarar var ise adli tıptan rapor alınması sağlanmalıdır. Cumhuriyet başsavcılığı, eylemin başka bir suçu oluşturması halinde dahî, o suç için yapılacak araştırmayla zaman yitirmeden, evrakı ayırarak en kısa zamanda aile mahkemesine ulaştırmalıdır. Şüphelinin ifadesinin alınamaması gibi çeşitli nedenlerle evrak bekletilmemeli, aile içi şiddetin acele niteliği gereği evrakın hemen aynı gün ulaştırılması sağlanmalıdır²⁵⁶.

Uygulamada gereken özenin gösterilmediği durumlara rastlandığından, Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğünün 01.01.2006 tarihli Genelgesi'nde:

1. Ailenin Türk toplumunun temeli olduğu ve eşler arasındaki eşitliğe dayandığına ilişkin Anayasa ve Türk Ceza Kanunu'nun ilgili hükümleri de göz önünde bulundurularak, Ailenin Korunmasına Dair Kanun kapsamında, Cumhuriyet Savcıları tarafından aile içi şiddete maruz kalındığının öğrenilmesi halinde, bu konuda herhangi bir şikâyet de gerekmediğinden derhal soruşturmaya geçilmesi, ayrıca koruma kararı alınması için ivedilikle aile mahkemesi hakimine bildirimde bulunulması,

²⁵⁵ Bahar Özvarış ve diğerleri, s. 30

²⁵⁶ Karınca, s. 25 Düzeltme)

2. Mahkeme tarafından tedbirleri içeren koruma kararının verilmesi durumunda, kararın kanunun amacına uygun olarak infazının sağlanabilmesi için kolluk birimleri ile sıkı iş birliği kurulması,

3. Mahkemece verilen koruma kararına uymayanlar hakkında kanuni işlemlerin yerine getirilmesi konularında gereken özen ve dikkatin gösterilmesi gerektiği belirtilmiştir.

(5) Doğrudan Aile Mahkemesine Başvuru

Ailenin Korunmasına Dair 4320 sayılı Kanunun 1. maddesi gereğince; şiddete maruz kalan eş, çocuklar ya da aile bireylerinin bizzat başvurusu ya da durumdan herhangi bir şekilde haberdar olan Cumhuriyet Başsavcılığının istemi üzerine aile mahkemesince, re'sen somut olayın nitelikleri gözetilerek gereken tedbirler alınır²⁵⁷.

Mahkeme tarafından kanunda belirlenen tedbirlere hükmedilebilmesi için aile içi şiddet olayının yukarıda sayılanlar tarafından bildirilmesi gerekir; aksi halde mahkemenin kendiliğinden şiddet içeren olaydan haberdar olması, tedbir kararı alınması yetkisini vermez²⁵⁸.

Bu başvuruda şiddet belgelenmek zorunda olunmamasına karşın belge varsa eklenmesinde fayda vardır. Başvuru üzerine harç alınmadan ve duruşma yapılmaksızın karar verilir. Başvuruda mağdur o anda nerede ise, o yerdeki aile mahkemesine gidip koruma kararı isteyebilir.

²⁵⁷ 4320 sayılı Kanun 1. madde; "Türk Kanunu Medenisinde öngörülen tedbirlerden ayrı olarak, eşlerden birinin veya çocukların veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinden birinin aile içi şiddete maruz kaldığını kendilerinin veya Cumhuriyet Başsavcılığının bildirmesi halinde, Sulh (Aile Mahkemesi) Hakimi re'sen meselenin mahiyetini göz önünde bulundurarak aşağıda sayılan tedbirlerden bir ya da birkaçına birlikte veya uygun göreceği benzeri başkaca tedbirlere de hükmedebilir."

²⁵⁸ Uçar., s. 160; Öztürk, s. 26; Hacıoğlu, s. 40; Balo, s. 24; Zevkliler / Havutçu, s. 250; Moroğlu, Kadına Yönelik Şiddet ve Ailenin Korunmasına Dair Kanun, (Çevrimiçi) <http://www.istanbulbarosu.org.tr>, 11.09.2005. (Düzeltilme)

Boşanma davasının açıldığı dönemde şiddet mağduru olan birey, o davaya bakan mahkemeden de koruma kararı istenebilir. Uygulamada ise boşanma davasının açıldığı mahkemeden başka mahkemeden korunma kararı istenmişse, boşanma davası açıldığı belirtilerek isteme ilişkin karar verilmeksizin dosyaların birleştirilmesi yoluna gidilmektedir. Oysa bu durum 4320 sayılı Kanunun ivedilikle uygulanması amacına uygun düşmemektedir. Öte yandan Batı toplumlarında yapılmak istendiği üzere, belirli bir aileyle tek bir hakimin ilgilenmesinin sağlanması, fikir olarak alışmamız gereken bir olgudur. Aile içi şiddet ve kadın özgürlüğü hareketinin dinamik yapısı, toplumsal yapıdaki gelişmeler, hatta uluslararası ilişkiler pek uzak olmayan bir gelecekte bu uygulamayı Türkiye'nin de gündemine yerleştirecektir. Gelecekteki planlamaların buna uygun yapılması, şimdiden hazır olunması kuşkusuz yararlı olacaktır. Böylelikle hakim aile ve durum hakkında daha bilgili olacak ve daha uygun karar verebilecektir. Aile hakkında önceden ayrıntılı bilgi edinilmesi, aile içi şiddet mağduru kadın ve çocuklara ilişkin davalarda büyük önem taşımaktadır. Mahkemelere sosyal hizmetler konusunda eğitim almış çalışanların atanmış olması önemli bir adımdır. Bu çalışanların yetki ve sorumluluklarının artırılarak karardan sonra da aileye ilişkin sosyal hizmet konusundaki tüm işlemleri gerçekleştirmekten sorumlu tutulmaları kanunun korumak istediği yararlarla uyumlu olacaktır²⁵⁹.

(6) Koruma Kararında Verilebilecek Tedbirler

Kanun'da eşine ya da çocuklarına yönelik şiddet uygulayan kişiye karşı alınacak tedbirler örnek olarak sayılmış olup, Numerus Clauseus, yani sınırlı sayı ilkesi geçerli değildir. Hakim, bu tedbirlerin tamamının mı yoksa bazılarının mı uygulanacağına karar verebileceği gibi, somut olayın gerektirmesi durumunda bunların dışında başka tedbirlere de karar verebilir. Bu tedbirler en çok altı ay için verilir ve karara uyulmaması halinde kişinin tutuklanacağı ve hürriyeti bağlayıcı cezaya çarptırılacağı hususu ihtar edilir. Buna göre, koşullar gerektiriyorsa kusurlu eş

²⁵⁹ Karınca, s.26

veya diğ er aile bireyi hakkında aşağıda belirtil enler dışında da tedbir uygulanabilir. Kanunda yer alan tedbirler yedi ana başlıkta toplanmıştır:

i. şiddete veya Korkuya Yönelik Davranışlarda Bulunmama Uyarısı

Diğ er eşe veya çocuklara veya aynı çatı altında yaşayan diğ er aile bireylerine karşı şiddete veya korkuya yönelik davranışlarda bulunulmamasına ilişkin olarak yapılan bu uyarı, 4320 sayılı Kanun'un çıkarılış felsefesine en uygun olanıdır. Hakim, aile içinde yaşayan bireylere, diğ er eşe ya da çocuklara karşı şiddet uygulayan ya da korkuya yönelik davranışlarda bulunan kusurlu eşi bu davranışlarına son vermesi konusunda uyarabilir²⁶⁰. Psikolojik şiddet halinde de, kişi üzerinde travmatik sonuçlara yol a tığından uygulanabilecek en uygun yaptırımdır. Ancak psikolojik şiddetin eyleme d n şebileceğı endişesiyle hakimlerin bu durumda da evden uzaklaştırma kararı verdikleri görülmektedir.

şiddet ya da korkudan kasıt; kişiye maddi veya manevi eziyet veren fiziksel, sözel ve duygusal icrai ya da ihmal her türlü kötü davranıştır.  rneğिन; d vm , fiziksel ya da ruhsal işkenceye maruz bırakma, bir yere kapatma, a  bırakma, tehdit etme, sövme, cinsel ilişkiye zorlama içeren davranışlar nedeniyle kusurlu eşi, bu davranışlarına son vermesi konusunda hakim tarafından uyarılır²⁶¹.

Nitekim Radikal Gazetesi'nin²⁶² 29 Kasım 2006 g nl  sayısındaki bir haber şöyledir: "Gaziantep Aile Mahkemesince, boşanacağını söyleyen eşini, çocuklarını kaçırmakla tehdit eden A.C'ye psikolojik şiddet uyguladığı gerekçesiyle evden uzaklaştırma cezası verildi" Sonuçta, kabul edilen her başvuruda bu tedbire h kmedilmeli, diğ er tedbirler amaca uygunluk kriterine göre eklenmelidir²⁶³.

²⁶⁰  zdamar, s. 78; Zevkliler / Havutçu, s. 250; Balo, s. 28; Güven, s. 22. (Düzeltme)

²⁶¹ Zevkliler / Havutçu, s. 250; Güven, s. 22; Balo, s. 28; Uçar, s. 156; Zevkliler / Acabey / Gökyayla, s. 769; Hacıoğlu, s. 42;  zbey, 39.

²⁶² Radikal Gazetesi 29 Kasım 2006

²⁶³ Karınca, s. 28

ii. Konuttan Uzaklaştırma

Müşterek evden uzaklaştırılarak bu evin diğer eşe ve varsa çocuklara tahsisi ile diğer eş ve çocukların oturmakta olduğu eve veya işyerlerine yaklaşılmamasına ilişkin olarak yapılan bu uyarı taraflar açısından önemli sonuçlar doğurmaktadır.

Somut olayın özellikleri göz önüne alındığında, kusurlu eşin ortak konuttan ya da işyerinden uzaklaştırılmasının aile içi şiddetin önlenmesinde etkili olacağı kanaatine varılırsa, kusurlu eş ortak konuta ve diğer eş ile çocukların okul ya da iş yerlerine yaklaşmaması konusunda uyarılabilir²⁶⁴.

Bu tedbire karar verilebilmesi için konutun mutlaka aile konutu olması gerekmez. Yazlık veya dağ evi için de bu tedbir verilebilir²⁶⁵.

Koruma tedbiri denince akla ilk gelen 'konuttan uzaklaştırma' tedbirinin verilmesinde hakimın çok titiz davranması, diğer tedbirlerle sonuç alınabilecek olaylarda bunu kullanmaması kanunun amacına uygun olur. Çünkü bu tedbirle şiddet uyguladığı iddia edilen eş, yaşadığı doğal ortamından koparılmaktadır. Bunun o kişide bir yara açacağı, ekonomik, sosyal ve ruhsal açıdan onu zor duruma düşüreceği ortadadır. Öte yandan fiziki birliğin kopması ailenin tümüyle dağılmasına da yol açabilecektir. Mağdur açısından ise, tarafların bir arada olması şiddet uygulanması tehlikesini içinde barındırıyorsa öncelikli olan güven içinde yaşama hakkı olduğu için bu tedbirin hızla uygulanmasında tereddüt edilmemeli, gerekiyorsa

²⁶⁴ Ayan, s. 325; Uçar, s. 157; Balo, s. 28; Zevkliler / Havutçu s. 250. Konuya ilişkin bir Yargıtay kararına örnek vermek gerekirse; Y.7.C.D., 23.10.2003 tarih ve 2003 / 3566 E., 2003 / 9107 K.; *"Tebdir kararını tebellüğ eden sanığın daha sonra müşterek konuta girmek suretiyle atılı suçu işlediği ve suçun tamamlandığı bundan sonra karısının müşterek konuta ait kapı kilidini değiştirmek istemesinin ve buna yönelik olarak eve çilingir getirmesinin sanığın işlediği suç yönünden haksız tahrik unsuru olamayacağı ayrıca müştekinin eylemi koruma kararının uygulanmasının doğal bir sonucu olduğu düşünülmeden sanığa verilen cezadan TCK .nun 51/1 maddesi gereğince indirim yapılması yasaya aykırıdır. "*, Y.K.D., C. 30, S. 4, Nisan 2004, s. 629 - 630. (Düzeltilme)

²⁶⁵ Zevkliler / Havutçu s. 251; Uçar, s. 157; Güven, s. 22; Peker s. 650. Örnek vermek gerekirse; yaz tatilini geçirmek için ailece gidilen yazlıkta gerçekleşen şiddet olayı nedeni ile şiddete maruz kalan mağdur aile mahkemesine başvurduğunda, yazlık evin aile konutu niteliğini taşımamasına karşın, mahkeme yazlıktan kusurlu eşin uzaklaştırılmasına ve yazlık evin şiddete maruz kalan eşe tahsisine karar verebilir. Bakınız; Zevkliler / Acabey / Gökyayla, s. 769.

itiraz üzerine gözden geçirilerek, diğer tedbirlerin yeterli olup olmayacağı değerlendirilmelidir.

Bu tedbirle fiziki saldırıdan korumadan öte, mağdurun izlenerek, önüne çıkılarak korkutulmasının da önüne geçilmiş olmaktadır. Yani psikolojik şiddetten de korunma söz konusudur. Konutun kime ait olduğunun bir önemi yoktur²⁶⁶. Konut kira ise sözleşmede kimin taraf olduğu tedbirin uygulanmasında etkili olmayacaktır.

Öte yandan uzaklaştırmanın ortak konut yanında, işyerine yaklaşmamayı da içermiş olması yerindedir²⁶⁷.

Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un Uygulanmasına Dair Yönetmelik'in 8. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, bu tedbirin uygulanması, kusurlu eş veya şiddet uygulayan diğer aile bireyinin, uzaklaştırıldığı konutun kira, elektrik, su, telefon, doğalgaz ve benzeri giderlerini karşılamaya devam etmesine engel değildir. Hakim uzaklaştırılan kişinin bu tür yükümlülüklerinin devamına karar verebilir.

iii. Eşyalara Zarar Vermeme

Kanun şiddete maruz kalan eş, çocuk ya da diğer aile bireylerinin can varlıklarının yanı sıra aynı zamanda malvarlıklarını da korumayı amaçlamaktadır. Kusurlu eşin, eşinin, çocuklarının ya da aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinin eşyalarına yönelik olarak bu eşyaları kırarak, bozarak, yok ederek zarar vermesi durumunda, hakimin, bu davranışı yapmaması konusunda kusurlu eşin uyarılması gerekir²⁶⁸.

Diğer eşin, çocukların veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinin eşyalarına zarar verilmemesine ilişkin olarak yapılan bu uyarı, kişilerin özel eşyaları

²⁶⁶ Zevkliler / Acabey / Gökyayla, s. 769; Güven, s. 21; Özbey, s. 39. Örneğin; tedbir kararına konu olan evin, kusurlu eşin, tek başına ya da birlikte mülkiyetinde olması ya da kusurlu eşin bu konuta ilişkin kira sözleşmesinin tarafı olması önlem (koruma) kararı alınmasına engel teşkil etmez. Bakınız; Zevkliler / Havutçu, s. 251.

²⁶⁷ Balo, s. 28; Ayan, s. 325; Özbey, s. 39; Zevkliler / Havutçu s. 251.

²⁶⁸ Hacıoğlu s. 43; Ayan, s. 327; Uçar, s. 157; Güven, s. 23. (Düzeltilme)

yanında mülkiyeti kusurlu kişiye ait olmakla birlikte ortak kullanıma ait eşyaları da içermektedir. Alma, satma, devretme gibi işlemler de bu kapsamdadır. Ancak kişiye ait olmakla birlikte ortak kullanıma bırakılmış olan eşyalar için gerçek niyet araştırılmalı, yarar zarar hesabı, özellikle itiraz aşamasında hakim tarafından yapılmalıdır. Kuşkusuz eşyanın değeri ya da niteliği önemli değildir²⁶⁹.

iv. İletişim Vasıtalarıyla Rahatsız Etmeme

Kusurlu eşin ortak konuttan uzaklaştırılması tedbirine karar verildiğinde, aynı zamanda aile bireylerini iletişim araçlarıyla rahatsız etmemesi konusunda uyarılmasına da karar verilir. Ortak konuttan uzaklaştırılan eşin, kitle iletişim araçları ile mağdur aile bireylerini rahatsız etmesinin önüne geçilmek istenmiştir.

Diğer eşin, çocukların veya aynı çatı altında yaşayan aile bireylerinin iletişim araçlarıyla rahatsız edilmemesine ilişkin olarak yapılan uyarıda, iletişim aracının cinsi ve özelliği önemli değildir. Birisiyle haber göndermek de bu uyarıya aykırılık oluşturur²⁷⁰. Ne var ki, bu uyarıda önemli olan husus, her aramanın karara aykırılık teşkil etmeyeceğidir. Rahatsız etme olgusuna dikkat edilmelidir²⁷¹. Yani, bir babanın çocuğunun doğum gününü kutlamak için ya da ekonomik bir soruna ilişkin olarak hane halkını telefonla araması ya da herhangi bir yolla haber göndermesi karar aykırılık oluşturmaz. Burada korunmak istenen değer, mağdurun korkudan uzaklaştırılarak tinsel varlığının korunması ve bu süre içinde korkusuz yaşayarak mevcut yaralarını onarmasıdır.

v. Silah ve Benzeri Araçları Kolluğa Teslim Etme

Kusurlu eşin, ileride aile bireylerine zarar verme ihtimali göz önünde tutularak aile içi şiddet olaylarında kullandığı ateşli silahlar ile kesici, delici,

²⁶⁹ Hacıoğlu s. 43; Ayan, s. 327; Balo, s. 28.

²⁷⁰ Uçar, s. 158; Ayan, s. 328; Hacıoğlu, s. 43;

²⁷¹ Hacıoğlu, s. 44; Uçar, s. 158; Ayan, s. 328; Güven, s. 23. (Düzeltilme)

berkeleyici aletleri zabıtaya (kırsal kesimde jandarmaya, meskun mahalde polis merkezine) teslim etmesi konusunda uyarabilir²⁷².

Varsa silah vb. araçların zabıtaya teslim edilmesi konusunda yapılan uyarıda, şiddet uygulayanın daha önce bu yolla şiddet uygulayıp uygulamasının bir önemi yoktur. Ancak şiddetin daha önce silahla gerçekleşmiş olması veya böyle bir tehlikenin varlığı durumunda tereddütsüz uygulanmalıdır.

Bu tedbir, önemli, etkili ancak silah sahibinin kamu görevlisi olup silahının resmi görevi nedeniyle kendisine verilmiş olması durumunda uygulanması sorunlu bir uyarıdır edilmiştir²⁷³. Yönetmelikten önce mahkemece görevi gereği silah taşıyanlar için silahın zabıtaya teslimine karar verilmişse, kusurlu eşin üst sicil amirine bildirim yapılarak koruma koruma kararının yerine getirilmesi olanağı vardı. Yönetmelikle beraber bu sorun aşılıp çalışılmıştır. Yönetmeliğin 11. maddesi uyarınca, silah veya benzeri araçların teslimi tedbiri; hakim tarafından, aile içi şiddete maruz kalun aile bireylerinden birinin korunması amacıyla kusurlu eşe veya şiddet uygulayan diğer aile bireyine ait olan silah veya benzeri araçların genel kolluk kuvvetlerine teslimi ve tedbir süresinin sonuna kadar adli emanete alınması amacıyla hükmedilen tedbirdir²⁷⁴.

Şiddetin önlenmesi için karar derhal uygulanmalı; mağdurun güvenliği açısından şiddet uygulayan aile bireyine silahını teslim etmesi için süre tanınmalıdır.

²⁷² Hacıoğlu, s. 44; Zevkliler / Havutçu s. 252; Güven, s. 23; Uçar., s. 158; Ayan, s. 329; Balı, s. 29; Zevkliler / Acabey / Gökyayla, s. 770.

²⁷³ Erdoğan, s. 96.

²⁷⁴ Ayan tarafından, bu tür durumlarda polis memuru olan ve silahıyla aile içi şiddet eyleminde bulunan eşin ortak konuttan uzaklaştırılmasına karar verilerek kanunun amacının yerine getirilebileceği ifade edilmiştir. Bakınız; Ayan, s. 329. Erdoğan ise; başvuruda bilgi varsa koruma kararının bir örneğinin hakkında koruma kararı alınan kişinin çalıştığı yerdeki üst sicil amirine bildirilerek gereğinin yapılmasının istenebileceği ifade edilmiştir. Erdoğan, s. 96. (Düzeltilme)

vi. Ortak Konutta Sarhoşluk veya Uyuşturucu Kullanımı Halinde Gelmemeye Uyarısı

Kusurlu eş; devamlı olarak alkol ya da uyuşturucu maddeleri kullanıyor ve aile içinde huzursuzluk çıkararak aile bireylerine sözel ve fiziksel zarar veriyor ise, hakim eşin bu maddeleri ortak konutta kullanmaması ya da bu maddeleri kullanmış olarak ortak konuta gelmemesi konusunda uyarılmasına karar verebilir²⁷⁵.

Kişilerin alkol veya uyuşturucu herhangi bir madde kullanmış olarak ortak konula gelmemesi veya ortak konutta bu maddeleri kullanmaması için yapılan bu uyarı, sarhoşluk veya uyuşturucu madde kullanımının şiddeti tetiklediği yolundaki kabule dayanmaktadır. Bu uyarıya aykırılık için bu maddeleri kullanmış olarak ya da sarhoş biçimde konuta veya işyerine gelinmiş olunması ya da orada kullanılması yeterlidir²⁷⁶. Ayrıca şiddet uygulanmış olması aranmaz. Ancak bu tedbirle kişinin belli bir süre bile olsa alkol kullanması tümden yasaklanamaz. Çünkü kanunun amacı alkol kullanımını yasaklamak değildir.

vii. Bir Sağlık Kuruluşuna Muayene veya Tedavi İçin Başvurma

Bu fıkra Kanun'a, 5636 sayılı Kanun ile eklenmiştir. Gerekçede²⁷⁷ bu gereksinim, şiddet uygulayan bireyin herhangi bir rahatsızlığının bulunup bulunmadığı hususunun tespiti ve tedavisi ile uyguladığı veya uygulayacağı şiddetin ortadan kaldırılması amaçlanmıştır, biçiminde dile getirilmiştir. Ancak, yukarıda belirtildiği gibi kanunda şiddet uygulayan kişiye uygulanacak tedbirler örnek olarak sayılmıştır. Yani sınırlı sayı ilkesi geçerli değildir. Aile mahkemesi hakiminin, meselenin mahiyetini göz önünde bulundurarak re'sen maddede belirtilen tedbirlerden bir ya da birkaçına birlikte veya uygun göreceği benzeri başka tedbirlere hükmedebileceği biçimindeki düzenleme yeni kanunda da aynen korunmuş olup

²⁷⁵ Hacıoğlu, s. 44; Balo, s. 29; Peker, s. 650; Öztürk, s. 28; Zevkliler/ Havuççus. 252; Özdamar, s. 78; Güven, s. 23.

²⁷⁶ Uçar, s. 159; Güven, s. 23. (Düzeltilme)

²⁷⁷ (Çevrimiçi) www.ksgm.gov.tr/Pdf/02_KY AIS_Hukuksal_Durum_Kitabi.pdf

maddedeki tedbirlerin uygulanıp uygulanmayacağı, uygulanacaksa hangilerinin uygulanacağı hakimın takdirine bırakılmıştır. Öyleyse, aleyhine tedbir kararı verilen kişinin, örneğin, korkutmaya yönelik söz ve davranışlarda bulunmaması, müşterek evin diğer aile bireylerine tahsisiyle, o eve veya işyerine yaklaşmaması, aile bireylerinin eşyalarına zarar vermemesi, vb. tedbirlerin yanında, bir sağlık kuruluşuna başvurması biçimindeki 1. maddenin (f) fıkrasıyla eklenen değişiklik, hakime zaten kullanabileceği bir olanağı anımsatmasından öte bir yararı yoktur. Gerekçede belirtildiği üzere şiddet, uygulayan kişinin herhangi bir rahatsızlığının bulunup bulunmadığının araştırılması kanun koyucu tarafından öngörülse bile, bu tedbirin nasıl işleyeceği, giderlerini kimin karşılayacağı, sağlık kuruluşuna başvurma ve gerektiğinde tedavinin sürdürülmesinin nasıl sağlanacağı gibi sorular ve olası yanıtları uygulamada ciddi sıkıntılar yaşatmaya adaydır²⁷⁸.

Nitekim bu sıkıntılar öngörülmüş ve Yönetmelik'in 13. maddesinin 2. ve 3. fıkralarında uygulamanın nasıl olacağı düzenlenmiştir: Hakim, muayene ve tedavinin sağlanması için şiddet uygulayan kişilerin illerde il sağlık müdürlüğüne, ilçelerde sağlık grup başkanlığına başvurmasını kararında belirtir.

Bu kişiler il sağlık müdürlükleri ruh sağlığı ve şubelerince veya sağlık grup başkanlıklarınca resmi veya kendi istekleri üzerine özel sağlık kurumlarına sevk edilir. İlginin tedaviyi sürdürüp sürdürmediği ve yapılan işlemin sonucu il sağlık müdürlüğü veya sağlık grup başkanlığı tarafından Cumhuriyet başsavcılığına bildirilir.

²⁷⁸ Uygur, s. 71 (Düzeltilme)

(7) Arabuluculuk ve Danışmanlık Tedbirleriyle Diğer Tedbirler

Aile mahkemesi hakimi, kendisine yapılan başvuru üzerine, kanunda yer alan tedbirlerden birine, birkaçına ya da uygun göreceği benzeri başkaca tedbirlere de hükmetme serbestisine sahiptir²⁷⁹.

Bu tedbirler, kanunda yer almamakla birlikte süreç içinde uygulamada çokça başvurulabilecek tedbirlerdir. Kanunda belirtilen bir veya birden fazla tedbire birlikte karar verilebileceği gibi, gerektiğinde benzer tedbirlere tedbirlere de karar verilebilir. Şiddet uygulayan kişinin psikolojik kontrol altına alınması, alkol tedavisi yaptırılması veya küçük çocukların yurtlara veya güvenilir akrabalarının yanına gönderilmesi buna örnektir. Bunun dışında oturan ev kusurlu eşe ait ise ve bu eş tarafından satılması ihtimali varsa evin satılmasını önleyici tedbirlerde hakim tarafından alınabilir²⁸⁰.

Arabuluculuk taraflar arasında müzakerelerin yapılmasına yardımcı, ancak resmi olmayan bir süreçtir. Arabuluculukta mahkemenin re'sen arabulucuya gidilmesi kararını vermesi olanaklıdır. "Aile mahkemesindeki bir dosyanın tarafları anlaşarak uyuşmazlıkların çözümünde arabulucuya gidebilecekleri gibi taraflardan biri mahkemeden arabulucu talep ettiğinde mahkemede arabulucuya gidilmesini emredebilir²⁸¹. Arabulucunun hukukçu, hatta fiilen görev yapan bir avukat olması amaca uygun düşer. Sonuçta bir anlaşmaya varılması halinde durum bir raporla mahkemeye bildirilir. Aile hukukuna ilişkin konularda ticari veya adi borçlara ilişkin olarak öngörülen hakem yoluna gidilemez.

²⁷⁹ Özbey, s. 40; Özdamar, s. 78; Güven, s. 24; Uçar, s. 159; 4320 sayılı Kanunun 1. maddesinin gerekçesinde de sayılan önlemlerin sınırlı olmadığını belirten ifadeler yer verilmiştir; "Tasarının birinci maddesiyle, aile bireylerinin aile içi şiddete maruz kaldığını bizzat kendisinin veya Cumhuriyet Başsavcılığının bildirmesi halinde, sulh (aile) mahkemesince Türk Medeni Kanununda öngörülen tedbirlerden ayrı olarak bu maddede sayılan koruyucu tedbirlerden biri veya birkaçına birden hükmedilecektir. Örneğin; Kocanın eve içkili gelerek kadın ve çocuklara karşı şiddet eylemlerinde bulunduğu hallerde mahkemece sadece "alkollü vaziyette eve gelmeme" tedbirine hükmedebileceği gibi kocanın evden uzaklaşmasının gerektiği durumlarda ise, "kadının oturduğu eve ve işyerine yaklaşmama", "kadın eşyalarına zarar vermeme", "kusurlu eşin işyerindeki amirine veya işverenine durumu haber verme", "kusurlu eşin müşterek konuta gelmesini yasaklama" gibi birden fazla tedbire de karar verebilecektir. Bu sayılanlar tadadı olmayıp, hayatın olağan akışına göre mahkemece sayılanlar dışında da benzer tedbirlere hükmolunabilecektir." .

²⁸⁰ Karınca, s. 31 (Düzeltilme)

²⁸¹ Baktır, s.73

Öte yandan aile içi şiddetin durdurulması, en önemlisi azaltılması için alınabilecek tedbirlerden en etkilisi danışmanlık tedbirinin uygulanmasıdır. Böylece kusurlu eş ya da aile bireyi, yaşadıklarını, yaptıklarını, eylemlerinin neden ve sonuçlarını anlama ve anlamlandırma, şiddet duygusunu dizginleyebilmek için güçlü ve zayıf yanlarını keşfetme konusunda aydınlatılacaktır²⁸².

Danışmanlık tedbirine hükmedilmesi halinde, bu tedbirin uygulanması için oluşturulacak karar örneğine ilişkin bir öneri yapılmıştır. Öneri şu şekildedir:

"4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunun 1. maddesinin 1. fıkrası gereğince, ... Sosyal Hizmetler Müdürlüğünce görevlendirilecek bir sosyal hizmet uzmanı yardımıyla ve uygun bir mekanda aile içi şiddetin nedeni, zararları ve çözümüne yönelik tedbirler konusunda kusurlu eşe (veya aile bireyi) şiddetin nedeni, zararları ve çözümüne yönelik tedbirler konusunda kusurlu eşe (veya aile bireyi) danışmanlık tedbiri uygulanmasına;

-Sosyal hizmet uzmanının, ilgili müdürlük tarafından görevlendirilmesinden itibaren 10 gün içinde danışmanlık tedbirinin uygulanmasıyla ilgili planını hakim onayına sunmasına, hakim onay verdiği tarihten itibaren danışmanlık tedbirinin 6 ay süreyle devamına,

-Danışmanlık tedbirinin amaca hizmet edip etmediği konusunda 2 ayda bir uzman tarafından özet inceleme raporu sunulmasına,

-Her eğitim çalışmasının tamamlanmasından sonra hangi konularda eğitim verildiğinin ve ayrıca eğitim çalışmasının aksatılması halinde davalı aleyhine tutuklama ve hürriyeti bağlayıcı cezaya hükmedilebileceğinin davalıya tebliğiyle,

²⁸² Karınca, s.32(Düzeltilme)

tebliğ tebellüğ tutanaklarının her çalışmadan sonra düzenli olarak mahkememize gönderilmesine... karar verildi"²⁸³.

Yazara göre, danışmanlık tedbirinin infazı konusunda yer, zaman ve danışmanlığın kapsamı ile danışmanlık hizmeti verecek kişinin isim ve sıfatı konusunda kararda esnek hareket edilmeli, denetlenme koşuluyla uzmana geniş hareket imkânı sağlanmalıdır. Danışmanlık tedbirine kanunda belirtilen veya belirtilmeyen tedbirlerden bir veya birkaçı veya tamamının eklenmesi de olanaklıdır.

f. Tedbir Nafakası

Kanunun 1. maddesinin dördüncü fıkrası ile; *"Hakim bu konuda mağdurların yaşam düzeyleri gözönünde bulundurularak tedbir nafakasına hükmeder."* şeklinde düzenleme getirilmiştir.

Ortak hayata ara verilmesi sonucunu doğuracak tedbirlerin alınması durumunda, Kanunun emredici hükmü gereğince, hakimin, mağdurların yaşam düzeylerini göz önüne alarak ve koruma önlemi için belirlenen süre (en fazla altı ay) ile sınırlı olmak şartıyla nafakaya hükmetmesi gerekir²⁸⁴. Şöyle ki; kusurlu eşin ortak konuttan uzaklaştırılması ve konutun eş ve çocuklara tahsis edilmesi durumunda nafakaya hükmedilmesi gerekirken, diğer sayılan tedbirlerde nafakaya hükmedilmesine gerek görülmebilir²⁸⁵.

Tedbir nafakasına en çok kusurlu eşin ortak konuttan uzaklaştırılması halinde gereksinme duyulmaktadır. Anayasa'nın 5. maddesinde devlete, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleri ile bağdaşmayacak surette sınırlayan ekonomik engelleri kaldırmak görevi verilmiştir. Bu görevin, aile bireyleri

²⁸³ Akın, s. 101

²⁸⁴ Uçar, s. 159; Özdamar, s. 78; Öztürk, s. 28; Güven, s. 24; 4320 sayılı Kanunun gerekçesinde; *"....Hakim, mağdurların yoksulluğa düşmelerini önlemek amacıyla nafakaya hükmedecek, nafakanın tespiti için gerekiyor ise bilirkişi incelemesi yaptıracak böylece davacı ile davalının yaşam düzeylerin tespit edecektir."* şeklinde açıklama getirilmiştir. Erdoğan tarafından; uygulamada talep edilmemesi halinde nafakaya hükmedilmediğini, istem olduğunda ise tarafların ekonomik ve sosyal durumlarının araştırılması sonucunun beklenmesi nedeniyle mağduriyetin arttığı ifade edilmiş ve bu durum eleştirilmiştir. Bakınız; Erdoğan, s. 96; Özbey, s. 43.

²⁸⁵ Güven, s. 24; Ayan, s. 331; Uçar, s. 159.

arasındaki uyuşmazlıklarda da dikkate alınması zorunludur. Nitekim bu husus 5636 sayılı Kanun'un gerekçesinde²⁸⁶ de yer almıştır. Özellikle şiddet uygulayan bireyin, ailenin geçimini birinci derecede sağlayan kişi olması halinde, bu kişinin eve ve aile bireylerine yaklaştırılmaması halinde ailenin geçim sıkıntısı içine düşeceği bir gerçektir. Değişiklikle, mükerrer nafaka almanın önüne geçilmesi için şiddet mağdurlarının Medeni Kanun kapsamında nafaka almaları halinde, nafakaya hükmedilmeyeceği belirtilmiştir. Hakimin ve tarafların bu hususu gözetmeleri, böyle bir düzenleme olmasa da mükerrer nafakaya hükmedilmemesi gerekmektedir.

Öyleyse, hakim, mağdurların yaşam düzeylerini göz önünde bulundurarak tedbir nafakasına hükmedecektir²⁸⁷. Bu emredici bir düzenlemedir. Ne var ki uygulamada göz ardı edildiği olmaktadır.

İstekte bulunulurken nafaka takdiri için gerekli veri ve belgeler dilekçeye eklenmelidir. Başvuruda harç alınmamaktadır. Bunun yanı sıra 5636 sayılı Kanun ile getirilen önemli bir değişiklik, kararların infazı için icraya konulması aşamasında da

²⁸⁶ (Çevrimiçi) www.ksgm.gov.tr/Pdf/02_KYAIS_Hukuksal_Durum_Kitabi.pdf

²⁸⁷ Ankara 8. Aile Mahkemesi 02.06.2009 t, 2009/66 D.İş,2009/26084 K “:Kusurlu eş B.Y.’nin takdiren 6 ay süreyle olmak üzere; Eşi ve aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinin oturmakta oldukları eve ve çalışıyorsa istekte bulunanın işyerine, çalıştığı okula yaklaşmamasına, Eşi ile aynı çatı altında yaşadığı diğer aile bireylerine, çocuklarına karşı şiddete ve korkuya yönelik davranışlarda bulunmamasına, Eşi ile aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerini, çocuklarını iletişim vasıtalarıyla rahatsız etmemesine, Aleyhine karar verilen B.Y.’nin evin ve ailenin giderlerini ve ortak konutun kira, su, aydınlatma, doğalgaz ya da ısınmaya ilişkin faturaları karşılıyor ise bu yükümlülüğünün devam etmesine, çocuklar için ayrı ayrı aylık 150’şer TL nafaka takdiri ile eşi N.Y.’ye ödemesine, B.Y.’nin psikolojik sorunları olduğu ileri sürüldüğünden, Ailenin Korunmasına Dair Kanunun uygulanması hakkındaki Yönetmeliğin 13.md uyarınca Niğde İl Sağlık Müdürlüğüne başvurarak, Ruh Sağlığı Şubesinde resmi veya özel sağlık kurumuna sevk edilip, muayene ve tedavisinin sağlanmasına, Yaz tatilinde ailenin Gerede’de babaanne ve büyükbabayla kalma süresinin 15 günü aşmamasına, Kusurlu eş B.Y.’nin ev içerisinde sigara içmemesine, dış, beden temizlik ve sağlığına özen göstermesine, Kusurlu eş B.Y.’nin, çocuklarına ve eşine karşı ilgili ve sevecen davranmasına, onlara yeterli zaman ayırmasına, Kararın ilgili kolluk gücü (mahalli karakol) aracılığıyla infazına, Kusurlu eş B.Y.’ye hükmolunan tedbirlere aykırı davranmaması halinde tutuklanacağı ve hürriyeti bağlayıcı cezaya çarptırılacağı hususunun ilgili kolluk birimi (mahalli karakol) aracılığıyla tebliğine, Kararın infazının izlenmesi için 2 adet karar örneğinin Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesine, Yasa gereği harç alınmasına yer olmadığına, Yasada itiraz için bir düzenleme olmadığından Anayasanın 40.maddesindeki zorunluluk gözetilerek HUMK’nun 1085/2 md. kıyasen uygulanarak kararın tebliğinden itibaren 10 gün içerisinde tarafların mahkememize verecekleri dilekçeleriyle karara itiraz edebileceklerine ilişkin olarak dosya üzerinde yapılan inceleme sonucunda karar verildi.” (Düzeltilme)

harç alınmayacağıının düzenlenmesidir. Değişiklik Kanunun amaç ve ruhuna uygundur.

g. Koruma Kararına İtiraz ve Duruşma Yapılması

Koruma kararına itiraz ve temyiz olanağı hususunda Kanun'da bir düzenlenme yoktur. Koruma kararı nihai karar olmadığı için Yargıtay kararlarında da temyiz olanağı bulunmadığı açıklanmıştır. Bu konuda az sayıdaki içtihattan biri olan aşağıdaki karar, Yargıtay'ın ve dolaylı bile olsa kanun koyucunun kanuna bakış açısını yansıtmaktadır:

“Mahkemelerden verilen nihai kararlara karşı temyiz yoluna başvurulabilir (Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu, md 327)”. Şu halde incelenen kararın niteliği ortaya konularak, öncelikle kararın temyizinin kabil olup olmadığının çözülmesi gerekmektedir.

4320 sayılı Kanun ile aileyi koruyucu tedbirlerin sulh hukuk hakimi (halen aile mahkemesi hakimi) tarafından re'sen alınması hükme bağlanmıştır. Bu kanunun amacının, aile içi şiddeti durdurma, özellikle kadın ve çocukları koruma olduğu, sevk gerekçesinde açıklanmıştır. Hatta sulh hukuk mahkemesi (halen aile mahkemesi) mağdurların tekrar şiddete uğrama ihtimalini göz önüne alarak başvurusunun hemen ardından tanık ya da karşı tarafın dinlenmesine gerek olmadan bu kararı verebilecektir. Şiddete uğrayanların, mahkemede şiddete uğrama ihtimallerini kanıtlama yükümlülüğü de bulunmamaktadır. Mahkeme kararında 6 ayı geçmemek üzere²⁸⁸,

²⁸⁸ Y. 2. H.D. 13.6.2002 T. 2002/6474 E. 2002/7945 K. “4320 sayılı kanun ile aileyi koruyucu tedbirlerin Sulh Hukuk Hakimi tarafından resen alınması hükme bağlanmıştır. Bu kanunun amacı aile içi şiddeti durdurma, özellikle kadını ve çocukları koruma olduğu sevk gerekçesinde açıklanmıştır. Hatta " Sulh Hukuk Mahkemesi mağdurların tekrar şiddete uğrama ihtimalini gözönüne alarak başvurusunun hemen ardından tanık ya da karşı tarafın dinlenmesine gerek olmadan bu kararı verebilecektir. Şiddete uğrayanların mahkemede şiddete uğrama ihtimallerini kanıtlama yükümlülüğü de bulunmamaktadır. Mahkeme kararında 6 ayı geçmemek üzere tedbirin uygulama süresi belirtilecek ve tedbire aykırı davranışta bulunulması halinde tutuklanacağı ve hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkum edileceği kusurlu eşe ihtar olacaktır ” (Düzeltilme)

tedbirin uygulama süresi belirtilecek ve tedbire aykırı davranışta bulunulması halinde tutuklanacağı ve hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkum edileceği kusurlu eşe (halen şiddet uygulayan eş veya diğer aile bireyine) ihbar edilecektir.

Görüldüğü üzere bu karar, kusurlu eşin saldırılarına son vermesinin kendisine ihtarından ibaret kısa süreli bir tedbir niteliğindedir. Bu açıklamalar, kararın nihai nitelikte olmadığını, sürekli sonuç doğurmayacağını göstermektedir.

Öte yandan kanunun Türkiye Büyük Millet Meclisi Adalet Komisyonu'nda müzakeresi sırasında 1/2. maddeye "Bu karara karşı, tefhim veya tebliğinden itibaren üç gün içinde aynı yer asliye hukuk mahkemesine itiraz edebilir. Asliye hukuk mahkemesi itirazı üç gün içinde sonuçlandırır. Bu karar kesindir. İtirazlar verilen tedbir kararının uygulanmasını tehir etmez." biçimindeki eklemeye, genel kurul müzakerelerinde karşı çıkmış ve bu ekleme, kanun metninden çıkarılmıştır. Bu konunun müzakereleri sırasında konuşmacılar, kanunun öngördüğü kararın tedbir niteliğinde olduğunu, hemen uygulanarak aile içi şiddetin bıçakla keser gibi kesilmesi ve ortadan kaldırılması gereğine işaretler, sulh hukuk mahkemesi kararının kesin olması gerektiğini öne sürmüşlerdir. Bu görüşlere cevap veren ilgili Bakan "Adalet Komisyonu'nda yapılan değişiklik ve ilavelerin taslaktan çıkarılmasını talep ediyoruz, çünkü bunlar taslakta yer aldığı müddetçe kanunun ruhuna aykırı olacaktır... Kusurlu eşin genel hükme göre itiraz hakkı vardır; yani sulh hukuk mahkemesine itiraz edebilir. Asliye hukuk mahkemesine itiraz hakkı sağlamak, kusurlu eşe ek bir itiraz hakkı sağlamak anlamını taşımakta, zaten şiddet mağduru olan kadın ve çocukların, bu süre zarfında daha çok mağdur olmalarına sebep olmaktadır." demiştir. Bu açıklamalardan sonra tasarıya Adalet Komisyonu'nda yapılan, itiraza ilişkin eklemeler çıkarılmış, kanun bu hali ile kesinleşmiştir.

4320 sayılı Kanun uyarınca oluşturulan kararları, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun (HUMK) 105,106,107 ve 108. maddelerinde belirlenen prosedür uyarınca ittihaz olunan ve bu kanunun 109. maddesi uyarınca 10 gün içinde dava açılması şartıyla değil, hakimin tayin ettiği süre ile geçerli ve temyiz incelenmesine

tâbi bulunmayan geçici tedbir niteliğinde kabul etmek, kanunun tedvin amacına uygun düşecektir. Temyiz isteğinin bu sebeplerle reddi gerekmiştir²⁸⁹

Temel kanunlarda ihtiyati tedbir kararlarına itiraz yolunun düzenlenmiş olmasının nedeni, hukuki dinlenme hakkının en azından sonradan sağlanmasıdır. Yukarıdaki Yargıtay kararında da vurgulandığı üzere kanunda itiraz süresine ilişkin bir düzenleme yer almamaktadır. Bu doğrultuda şiddet uygulayan eşe, koruma kararını öğrenmesinden itibaren 10 gün içerisinde itiraz edebilme olanağının tanınması HUMK 108. maddeyle uyumlu olacaktır. 10 günlük itiraz süresinin burada uygulanamayacağı, tedbir kararı süresince itirazın olanaklı olduğu ileri sürülmüşse de²⁹⁰, hiçbir itirazın süresiz olmayacağı düşünüldüğünde, burada HUMK 108/2'deki 10 günlük sürenin kıyasen uygulanması olanaklıdır. Kuşkusuz Yargıtay kararında belirtildiği üzere hakim tarafından farklı bir süre de verilebilir.

İtiraz, kararın uygulanmasını durdurmaz. İtiraz üzerine mahkeme taraflara duruşma gününü bildiren bir davetiye göndererek bildirdiği tarihte duruşma yapar. Artık raflar iddia ve savunmalarını her türlü ilte kanıtlayabilirler.

Duruşma sırasında hakim, mağdur ve ailelerini korumalı, saygı gösterilmeli ve suçlu bulunan kimseye etkili ve yeterli yaptırım uygulamalıdır. Uygulanan tedbir, aile içinde kadına karşı şiddete yönelik herhangi bir toleransın gösterilmediği inancını toplumda ve taraflarda yerleştirecek etkililikte olmalıdır. Öncelik mağdur güvenliğinin korunmasına yönelik olmalı, zanlının mağdura o sırada tekrar zarar verebilme potansiyeli değerlendirilmelidir.

Yargılama süresince istenmeyen olayların meydana gelmemesi ve mağdurun tekrar travma yaşamasını önlemek için duruşma süresince gerekli önlemler alınmalıdır.

²⁸⁹ Nazif Kaçak, Açıklamalı – İçtihatlı Boşanma, Nafaka. Mal Rejimleri, Velayet, İstanbul 2004, s. 462-463).

²⁹⁰ Erdem, s. .68(Düzeltilme)

İtiraz üzerine hakim itirazı kabul edebilir: Bu durumda koruma kararında itiraz edilen tedbirler kalkar. Hakimin itirazı reddi halinde ise tedbirler devam eder ve bu karar kesindir.

Sonuç olarak koruma kararı, kusurlu eşin saldırılarına son verilmesinin kendisine ihtarından ibaret kısa süreli bir tedbir niteliğindedir²⁹¹ Nihai karar olmadığı için temyiz edilemez.

h. Koruma Kararının Uygulanması

Koruma kararının uygulanması en çetrefilli konuların başında gelir. İşleyiş şu şekildedir: Mahkemece verilen koruma kararının bir örneği Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir²⁹². Cumhuriyet başsavcılığı kayıtlarına işlediği kararı²⁹³, uygulanması için ilgili mahalli polis merkezine gönderir ve uygulamayı polis merkezi aracılığıyla izler²⁹⁴. Uygulamada, mahkemelerin, karan isteyen tarafa elden vererek doğrudan ilgili kolluk birimine gönderdiği de görülmektedir.

Cumhuriyet başsavcılığından kayıt süreci zaman alabildiğinden mağdurun, korunma kararını polis merkezine bizzat götürmesinde yarar vardır. Ancak bu tutum kararın uygulanmasının takibinde sorun çıkarabileceğinden, savcılıkça kanunun emredici düzenlemesi doğrultusunda kararın izlenmesi için özel bir birim oluşturulmuştur.

²⁹¹ Anayasa Mahkemesi'nin 12.11.2002 tarih ve 1999-35,2002-104 Sayılı Kararı

²⁹² Koruma kararının infazının başlaması, kusurlu eşin kararı tefhim ya da tebliğ sonucu öğrenmesi ile başlayacaktır. Bakınız; Peker, s. 655; Balo, s. 30; Ayan, s. 321. Kararın kusurlu eşin bilgisine sunulması gerektiğine dair Yargıtay kararına örnek vermek gerekirse; *"Tedbir kararının sanığa tebliğ edilip edilmediği ya da sanığın tedbirden haberdar olup olmadığı araştırılmaksızın karar verilmesi"* uygun bulunmamıştır. Y.7.C.D., E. 2001 / 8757, K. 2001 / 9614 sayılı kararı. Bakınız; Balo, s. 30,

²⁹³ Cumhuriyet Başsavcılıkları İle Adli Yargı Ceza Mahkemeleri Kalem Hizmetleri Yönetmeliğinin 20.12.2005 tarih ve 26029 Sayılı Resmi Gazete İle değişik 13. maddesi; *"...işin yoğun olduğu yerlerde....4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanuna.....tedbir niteliğindeki kararlar hakkında da müstakil bir defter tutulabilir."*

²⁹⁴ Peker, s. 655; Balo, s. 30; Öztürk, s. 28; Özbey, s. 46 (Düzeltilme)

Kanunda açıkça yazmamasına karşın koruma kararının uygulanabilmesi için kararın bir örneği polis merkezi tarafından aile içi şiddet uygulayan eşe de bildirilmelidir.

Koruma kararı ile verilmiş olan tedbirleri uygulayacak birim kolluk gücüdür. Kolluk, kararda var ise şiddet uygulayanın evden uzaklaşmasını sağlar; varsa silahını alır²⁹⁵.

Ancak bunu yaparken kişiye, özel eşyalarını alması için gerekli fırsat ve zaman tanınmalıdır. Bu bildirimin bir tutanakla saptanmasında, tedbirlere aykırı davranıldığında yaptırım uygulanabilmesi için yarar vardır. Aksi durumda koruma kararma aykırılık suçu gerçekleşmemiş ve aile içi şiddetin tekrarlanmasına fırsat tanınmış olur.

Koruma kararına aykırılık olup olmadığını ilgili kolluk kendiliğinden takip edip Cumhuriyet başsavcılığına gönderebileceği gibi mağdurun kendisinin bildirimini veya başka bir kişinin ihbarı da işlem yapılmasına yeterlidir.

4320 sayılı Kanunun 1. maddesi gereğince hükmedilen önlemlerin icrası ile ilgili olarak Kanunun 2. maddesinde özel düzenleme yapılmamış olsa idi, İcra İflas Kanununun 30. maddesinde belirlenen, bir şeyin yapılması ya da yapılmamasına dair ilamların icrasına ilişkin hükümlerin uygulanması gerekecekti²⁹⁶. Ancak Kanunda yapılan kendine has düzenleme ile Cumhuriyet Başsavcılığı'nca resen koruma kararının uygulanması izlenecek, kusurlu eş kararı ihlal ettiği takdirde şikayet şartı aranmaksızın Cumhuriyet Başsavcılığı re'sen harekete geçerek koruma kararını ihlal eden eşin cezalandırılması için gerekli soruşturmayı yapacaktır²⁹⁷.

²⁹⁵ Özbey, s. 47; Öztürk, s. 28; Peker, s. 655. (Düzeltilme)

²⁹⁶ Bir şeyin yapılmasına ya da yapılmamasına ilişkin ilamların icrası hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız; Baki Kuru, İcra ve İflas Hukuku, Ankara 1983, s. 497 vd. 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun gereğince nafaka ödenmesine ilişkin bir koruma kararı alınmış ise, ilamın kesinleşmesi beklenmeksizin İcra ve İflas Kanunu hükümlerine göre ilamlı icra yoluna başvurmak gerekmektedir. Ayrıntılı bilgi için bakınız; Peker, s. 655 vd.

²⁹⁷ Ailenin Korunmasına Dair Kanuna göre verilen kararların icrası ve İcra ve İflas Kanunu hükümleri karşısındaki durumu hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız; Peker, s. 655 vd.

i. Koruma Kararına Aykırı Hareketin Yaptırımı

4320 Sayılı Kanunun 2. maddesinin son fıkrasında; *"Fiil başka bir suç oluştursa bile, koruma kararına aykırı davranan e e ayrıca    aydan altı aya kadar hapis cezası h  kmolunur."*   eklinde d  zenleme yapılmı tır²⁹⁸.

Ailenin Korunmasına Dair Kanun'a aykırılık suçuyla korunmak istenen değer, e  veya çocuklar ya da aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinin yaşama, vücut tamlı ı, haysiyet ve hürriyet gibi kişilik hakları ile mal varlığına ilişkin haklarının herhangi bir zarar veya tehlikeden korunmasıdır. Eğer koruma kararına aykırı hareket aynı zamanda başka bir suç oluşturuyorsa, sanık o suçtan ayrıca yargılanacaktır.

İlgili kolluk g  c  tarafından koruma kararına uyulmadı ının saptanması veya öğrenilmesi sonucunda, mağdurun  ik yet dilekçesi vermesine gerek kalmaksızın kendiliğinden soruşturma yapılarak evrak Cumhuriyet Ba savcılı ına gönderilir. Cumhuriyet savcısı, evrakla birlikte getirilen koruma kararına aykırı davranan kişiyi sorguya çektikten sonra kamu davası a ar²⁹⁹.

Koruma kararının usulüne uygun biçimde tebliğ edilmesi yaptırım uygulanması açısından önemlidir. Nitekim bu husus ara tırılmadan verilen bir mahk miyet kararı Yargıtay tarafından bozulmuştur: "Tedbir kararının sanı a tebliğ edilip edilmediği ya da sanığın tedbirden haberdar olup olmadığı araştırılıp tespit edilmeden eksik soruşturmaya dayalı olarak karar verilmesi kanuna aykırı" bulunmu tur³⁰⁰.   yleyse polis merkezi tarafından yapılan bildirimin açıklamalı biçimde tutanağa ba lanarak aleyhine karar verilene imzalatılması zorunludur.

²⁹⁸ Doktrinde, Kanunun aynı zamanda hem medeni hem de cezai h  k mler içermesi kanun yapma tekniği bakımından yeni bir sistem olarak nitelendirilmiştir. Medeni Hukuka ilişkin bir kurum olarak h  kmedilen önlem içeren kararlara uyulmaması durumunda suç oluşacaktır. Bu durumda, Borçlar Kanununun 53 üncü maddesinde belirlenen ceza mahkemelerinin kararı ile hukuk mahkemelerinin ba lı olmadığı kabul edilmesine karşın bu kanun ile ceza hakimi, hukuk hakiminin kararı ile bağlı duruma getirildiği ifade edilmiştir. Bilgi için bakınız; Güven, , s. 18; Uçar, s. 151.

²⁹⁹   zbey, s. 48; Uçar, s. 162; Balo, s. 30; Hacı  lu, s. 46. (Düzeltme)

³⁰⁰ Y.7. CD. 2001/8757 E ve 2001/9614 K ve 25.05.2001 s.k.

Yargılama neticesinde, kusurlu eşin, koruma kararını ihlal ettiği sabit görüldüğünde, üç aydan altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılmasına hükmolunur³⁰¹.

Kusurlu eşin, 4320 sayılı Kanuna göre verilen koruma kararını ihlal etmesi durumunda hapis cezası ile cezalandırılacağına ilişkin düzenleme, aile içi şiddetin etkin bir şekilde önlenmesi nedeniyle alınan kararların uygulanırlığını arttıracaktır³⁰².

j. Uygulamadaki Farklı Yaklaşımlar

4320 sayılı Kanun'daki önemli boşluklar ve bu kanun uyarınca verilen koruma kararlarına ilişkin olarak temyiz olanağının bulunmaması nedeniyle uygulamada içtihat birliği oluşmamıştır. Uygulamada bazı hatalı kararlar verildiği görülmekle birlikte, kanundaki boşlukları dolduran, kanunun çıkarılış amacına uygun biçimde yorumlayıp geliştiren nitelikli kararlar da verilmektedir. Uygulama birliği, adalete olan güvenin sağlanması için son derece önemli olduğundan, bunu sağlayabilecek tek araç olan bu kanun uyarınca verilen kararlara yönelik farklı yaklaşımların irdelenmesi bir gerekliliktir.

(1)Koruma Kararının Verilmesi İçin Şiddet En Az Bir Kere Gerçekleşmeli midir?

Her ne kadar kanunun sözünden, bu kanun kapsamında koruma istenebilmesi için şiddetin en az bir kere gerçekleşmesinin gerekeceği gibi bir anlam çıkarılabilirse de bu sonuç doğru ve yerinde değildir. Gerekçede açıkça belirtildiği üzere, şiddetin gerçekleşme olasılığının bulunması, tedbir kararının verilmesi için yeterlidir. Aksi düşünce mağdura, "hele bir kere şiddete uğra da öyle gel." demek olur ki bu,

³⁰¹ Suçun faili, kusurlu olan eş, mağduru ise, aile içi şiddete maruz kalan diğer eş, çocuklar ya da diğer aile bireyleridir. Suçun maddi unsuru, hukuk mahkemesince hükmolunan koruma kararına aykırı harekettir. Suçun manevi unsuru, genel kastın varlığı suçun oluşması için yeterli kabul edilir. Kanunun 2. maddesinde, "*fiil başka bir suç oluştursa bile.*" ibaresi belirtilmiş olduğundan Kanun gereğince verilen kararın ihlali söz konusu olduğunda failin fiili başka bir suçu da oluştursa her suç bağımsızlığını koruyacak ve gerçek içtima (cezaların içtiması) kuralları uygulanacaktır. Ayrıntılı bilgi için bakınız; Hacıoğlu, s. 39 - 47; Balo, s. 23 - 32.

³⁰² Zevkililer / Acabey/ Gökyayla, s. 772; Güven, s. 17. (Düzeltilme)

kanunun çıkarılış amacı ve korumak istediği hukuki yarar ile bağdaşmaz. Ancak, özellikle evden uzaklaştırma önleminin uygulanması durumunda titiz davranılması, tehlikenin ciddi olup olmadığına, en azından itiraz aşamasında bakılması yerinde olur.

(2)Hakimin Re'sen Koruma Kararı Vermesi

4320 sayılı Kanun'da başvuru koşulu olduğu için hakim tarafından re'sen koruma kararı verilemeyeceği savunulmaktadır³⁰³. Oysa görülmekte olan bir boşanma davası sırasında, taraflardan birinin şiddete uğrama tehlikesi içinde bulunduğunu ve bir türlü korunma isteminde bulunmadığını gören hakimin, gerek Medeni Kanun, gerekse 4320 sayılı Kanun uyarınca gerekli tedbirlere hükmedebileceğini kabul etmek, aile hukukunun dinamik yapısına ve kanunun özüne uygun düşer. Buna karşın mağdurun şikayetinden kendi özgür iradesiyle vazgeçmesi halinde tedbirlerin kaldırılması, yine kararın şiddeti önleme amacı yanında, aile birliğini koruma yolundaki niteliğine de uygun olacaktır.

k. Koruma Kararı Verilmesi İçin Duruşma Yapılması ve Delil Toplanması

Uygulamada zaman zaman aile içi şiddetin belgelendirilmesinin istendiği görülmekte ise de, kanunun amacı ve kapsamı düşünüldüğünde belgeleme aranmamalıdır. Kanunun 1. Maddesinin gerekçesinde³⁰⁴ de belirtildiği üzere, başvurunun hemen ardından tanık ya da karşı tarafı dinlemeye gerek olmadan tedbirlere karar verilebileceğinden, duruşma yapılmaksızın ve delil toplanmaksızın koruma kararlarına hükmetmek gerekir. İtiraz halinde ise olabildiğince hızlı biçimde deliller incelenmeli, duruşma gerekiyorsa taraf teşkili hızla yapıp tüm kanıtlar irdelenmelidir. Dolayısıyla koruma kararı esasa ilişkin bir inceleme yapılmadan, kusur araştırılmadan verildiğinden, kusur açısından taraflar lehine veya aleyhine bir

³⁰³ Kahveci, s. 286 (Düzeltilme)

³⁰⁴ (Çevrimiçi) www.ksgm.gov.tr/Pdf/02_KY AIS_Hukuksal_Durum_Kitabi.pdf

karine oluşturmaz. Kusur, koruma kararının verilmesi için değil, koruma kararına aykırı davranılması durumunda, yani yaptırım uygulanması aşamasında araştırılacaktır.

I.Görevli ve Yetkili Mahkeme

4320 sayılı Kanun'da görev, başlangıçta sulh hukuk hakimlerine verilmişken Aile mahkemelerinin kuruluşuyla bu görev, yerinde bir değişiklikle aile mahkemelerine devredilmiştir. Aile mahkemesi bulunmayan yerlerde 4787 sayılı Kanun'un 2/II. maddesi uyarınca görevli mahkeme, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nca belirlenen asliye hukuk mahkemesidir.

Yetki konusunda ise herhangi bir kısıtlama söz konusu değildir³⁰⁵. Mağdurun bulunduğu, ulaşabildiği her hangi bir yer mahkemesinden istekte bulunması olanaklıdır. Yargıtay 20. Hukuk Dairesinin 24.04.2006 tarihli 2000/ 3637 sayılı kararında, 4320 sayılı Kanun'daki bu boşluk, "bu kanuna göre alınacak tedbirlerin (evden uzaklaştırma gibi) asıl uygulanabilme yerinin daimi yerleşim yerinde mümkün olacağı, denetimin de aynı yerde yapılması" yönünde karar verilerek doldurulmuştur. Bu uygulamaya göre daimi yerleşim yeri dışında (örneğin yazlıkta veya okuyan çocuğun bulunduğu kentte) şiddet gören mağdurlar, ancak daimi yerleşim yeri mahkemelerinin verebileceği kararla korunabilecekler, şiddete uğradıkları yer mahkemeleri ise aile içi şiddeti önleme konusunda bir karar veremeyecektir.

07.6.1935 tarihli 92/16 sayılı İhtihadı Birleştirme Kararı'nın³⁰⁶ gerekçesine göre aile birliğinin korunmasına ilişkin davalarda yetki aranılması, kanunun aradığı çabukluk ve kolaylık amacına aykırı olacağından, bu İhtihadı Birleştirme Kararı doğrultusunda "aile içi şiddet gören mağdurların Türkiye'nin her yerinde görevli mahkemelere başvurabilmesi, hatta koruma kararı verildikten sonra mağdurun yer

³⁰⁵ Y.20.HD. 2008/5130 E. ve 2008/7126 K. " Tedbir Talebinin En Az Masrafla ve En Çabuk Nerede İfası Mümkünse O Yer Mahkemesinden İsteneceği " belirtilmiştir.

³⁰⁶ Kazancı Hukuk Mevzuatı (Düzeltilme)

değiştirmesi halinde kararın uygulanmasının yeni yerleşim yerinde de isteyebilmesini sağlayacak bir düzenleme zorunludur"³⁰⁷. Ancak uygulama daha çok yetki kısıtlamasının aranmaması yolundadır.

Yukarıda da açıklandığı üzere, boşanma davası açılmışsa, koruma isteğinin o davayla birleştirilmesi yoluna gidildiğine ilişkin örnekler varsa da her ikisi arasındaki nitelik farkı ve şiddetin önlenmesinin acele işlerden olması nedeniyle davaları birleştirme kararı verilmesi doğru değildir ³⁰⁸.

Türk toplumunda aile içi şiddete en çok kadınlar uğradığından uygulamada çoğunlukla kadınlar tedbir isteminde bulunmaktadırlar. 1998 yılından itibaren Kanunun uygulanmasına başlanılmışsa da kadınların ve aile içi şiddete maruz kalan diğer bireylerin kanundan ve anayasal haklarından haberleri olmayıp toplumun örf ve adeti sonucu oluşan değer yargıları nedeni ile evre baskısından dolayı bu şiddetin dozu artmadığı sürece talepte bulunmadıkları mahkemelere gelen taleplerin istatistiksel incelemesinden anlaşılmıştır. Örneğin, K.ekmece Sulh Hukuk Mahkemesine 1998 yılında 9, 1999 yılında 18, 2000 yılında 15, 2001 yılında 17, 2002 yılında 30 adet tedbir istemi içeren talep olmuştur. Bu taleplerden 56'sı tedbir isteminin kabulü ile, 23' tedbir isteminin vazgeçme ya da sabit olmadığından reddi ile sonuçlanmıştır. Mahkemenin verdiği red kararlarının çoğunda, tedbir isteminde bulunan eşin kimi kez dilekçeyi verdikten kısa bir süre sonra eşi ile barışması ya da eşinin şiddette bulunmadığını bildirerek tedbir isteminden vazgeçtiği anlaşılmıştır³⁰⁹.

1. Koruma Kararının Hukuki Niteliği

Koruma kararının hukuki niteliğinin doğru saptanması, karşılaşılan sorunların çözümü açısından önemlidir.

³⁰⁷ Doğan, s, 2

³⁰⁸ Karınca, s. 39

³⁰⁹ Fatma Akyüz ztrk, 4320 sayılı Kanun (Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Yeni Medeni Kanuna İlişkin Uygulama Sorunları_s.27 (Düzeltme)

"Burada nitelik ve kararın alınma tarzı açısından bir mahkeme kararından çok, bir idari karar benzeri durumun var olduğu görülmektedir. Ancak kişi özgürlükleri ile doğrudan bağlantılı olması nedeniyle böyle bir kararın herhangi bir idari makam tarafından alınmasını uygun görmeyen kanun koyucu, bu kararın alınmasını yerinde bir davranışla hakime bırakmıştır. Ancak, bu niteliği ile karar, etkileri bakımından diğer mahkeme kararlarından ayrı değerlendirilmelidir. Belki tedbire ilişkin hakim karar bağımsız bir kazai sonucu olmayan bir işlem olarak değerlendirilebilir³¹⁰

Bunun yanında 4320 sayılı Kanun'da yer alan koruma önlemlerinin ihtiyati tedbire benzeyen geçici hukuki koruma niteliğinde olduğu da ileri sürülmüştür³¹¹. Her iki görüşe de katılmakla birlikte, asıl olan kanunda düzenleme olmaması durumunda genel düzenleme olan HUMK'nun uygulanmasının gerekeceğidir. Kuşkusuz HUMK'daki düzenleme, 4320 sayılı Kanun'un amaç ve ruhuna aykırı ise uygulanmayacaktır. Örneğin, ihtiyati tedbir kararının alınmasından sonraki 10 gün içinde esasa ilişkin dava açılmasını öngören HUMK 109. maddenin burada uygulanması söz konusu olamaz. Çünkü koruma kararı, uyuşmazlığın çözümü için nihai bir sonucu hedeflememektedir.

(1) Kusurlu Eşe veya Aile Bireylerine Tebligat Zorunluluğu

Koruma kararının başlaması için kusurlu eşe tebliği aranmaz. Buna karşın koruma kararının başlaması için kusurlu eşe tebliği gerektiği de savunulmaktadır³¹². Oysa asıl olan kararların verildiği anda sonuç doğurmasıdır. Taraflara tebliği ve onlar açısından sonuç ve yükümlülük doğurması, genel ilkeden ayrılmayı gerektirmez. Kararın başlangıcı için kusurlu kişiye tebliğini aramak, kararın süresine ilişkin olarak da karışıklık yaratır. Ayrıca kanunda açıkça yer almasa da karardan kolluk güçlerinin haberdar olması, mağdurun korunmasına ilişkin olarak bilgi sahibi olmalarını ve duyarlı davranmalarını sağlayacaktır. Karar kusurlu kişiye tebliğ edilemeden kararda

³¹⁰ Erdem, s. 69

³¹¹ Kahveci, s. 289

³¹² Erdem, s 74 (Düzeltilme)

belirtilen süre sona ermişse, kararda belirtilen süre sona ermiş sayılmalı ve koşulları varsa yeni istekte bulunulmalıdır. Öte yandan, kusurlu kişinin cezalandırılması için mutlaka usulüne uygun biçimde tebliğ aramak, yaptırımın ve kanunun etkililiğini azaltır. Ancak Yargıtay'a göre, "Tedbir kararının sanığa tebliğ edilip edilmediği ya da sanığın tedbirden haberdar olup olmadığı araştırılıp tespit edilmeden eksik soruşturmaya³¹³ dayalı olarak karar verilmesi kanuna aykırıdır.

Kanatımızca, tedbir kararının tebliğinin beklenmesi 4320 sayılı Kanun ile korunmak istenen amaca aykırı bir durum oluşturmaktadır.

(2) Tedbirlerin Niteliği

4320 sayılı Kanun uyarınca verilen karar sonucu oluşacak suçun maddi unsuru, aile mahkemesince verilen karara uyulmamasıdır. Mahkeme kararında, kanunda öngörülen tedbirlerden başkasına hükmedilmiş olmasının, bu anlamda bir değeri yoktur. Bu suç ile eski TCK'nun 526. maddesindeki Emirlere Muhalefet Suçu ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 32. maddesindeki "Emre Aykırı Davranış" başlıklı suç arasında benzerlik kurulmuştur³¹⁴. Bu suçlarda idari makamlarca verilmiş olan emre aykırılık halinde bile suç oluşur; kararın mutlaka mahkeme kararı olması zorunlu değildir.

Öte yandan çeşitli Yargıtay kararlarında da vurgulandığı üzere, 4320 sayılı Kanun uyarınca verilen tedbirler, hukuki nitelik itibarıyla ihtiyati tedbir niteliğindedir³¹⁵. Ancak özel kanun olması itibarıyla, 4320 sayılı Kanun'da düzenleme olmaması durumunda genel kanun olan Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nda bu konuda düzenleme olup olmadığına bakılır.

³¹³ Bakınız yukarıda dipnot 239 civarı

³¹⁴ Erdem, s. 69.

³¹⁵ Y 2. H.D 1998/9364 – 1998/10828 14.10.1998 (Düzeltilme)

m. Tedbir Nafakası Yükümlülüğüne Aykırı Davranışın Yaptırımı

Koruma kararına aykırı davranılması halinde yaptırımın ne olacağı 4320 sayılı Kanun'da belirtilmiştir. Ancak kanunda emredilen tedbir nafakası yükümlülüğü, şiddeti önleme amaçlı tedbirlerden değildir. Kusurlu eş ya da aile bireyinin kanunda öngörülen tedbirlere uymasına karşın tedbir nafakası yükümlülüğünü yerine getirmemiş olması durumunda eyleminin bu kanuna aykırılık oluşturacağı kabul edilemez. Öğretide, bu durumda uygulanacak yaptırımın 4787 sayılı Kanun'un 6. maddesinin son fıkrası uyarınca Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 113/A maddesi olacağı belirtilmiştir³¹⁶

4320 sayılı Kanun çerçevesindeki koruma kararları, ihtiyati tedbire benzer nitelikte olduğu için, bu tedbirlerle birlikte verilen tedbir nafakası ilamsız icra yoluyla yerine getirilir³¹⁷. Ancak borçlunun itirazı takibi durduracağından ve bu da koruma kararının niteliğiyle bağdaşmayacağından, kanunda itirazın icrayı durdurmayacağı yolunda bir düzenleme yapılması yerinde olur. Buna karşın ortada bir mahkeme kararı mevcut olduğu için takibin ilamlı olarak yapılmasına da engel yoktur.

n. Boşanma Halinde veya Yakın Yaşam Arkadaşlıklarında 4320 Sayılı Kanun'un Uygulanması Olanağı

Boşanma halinde veya yakın yaşam arkadaşlıklarında 4320 sayılı Kanun'un uygulanması olanağına ilişkin olarak mahkemelerce aynı kişiler arasındaki aynı olay için dahi zıt kararlar verildiği görülmektedir. Ancak bu kararların tartışılmasından önce Medeni Kanun'daki aile kavramını irdelemek, uygulamadaki ve öğretideki tartışmaların anlaşılması açısından yerinde olacaktır.

³¹⁶ Kahveci, s. 304

³¹⁷ Karınca, s. 42. (Düzeltilme)

Medeni Kanun'da aile kavramı üç değişik içerikte kullanılmıştır. Kanun genel olarak evlilik hukuku kısmında aileyi eşler olarak algılamak, velayete ilişkin düzenlemelerinde ise ailenin ana baba ve çocuklardan oluştuğunu kabul etmiştir. Buna karşın Ev Düzeni başlığı altındaki 367. maddesinde, aile kavramını çok geniş olarak belirlemiştir. Madde şu şekildedir; Aile halinde yaşayan birden çok kimsenin oluşturduğu topluluğun kanuna, sözleşmeye veya örfе göre belirlenen bir ev başkanı varsa, evi yönetme yetkisi ona ait olur. Evi yönetme yetkisi, kan veya kayın hısımlığı, işçilik, çıraklık veya benzeri sebeplerle ya da koruma ve gözetme ilişkisi içinde ev halkı olarak bir arada yaşayan herkesi kapsar.

Öyleyse, ana baba ve çocuklar dışında kan bağıyla veya evlilik bağıyla bağlı olan akrabaların yanı sıra işçi, bahçıvan, hizmetçi gibi kişiler, bir sözleşme ilişkisi içinde bunlarla bir arada yaşıyorlarsa aile kavramına dahil edilecektir. Maddenin bu haliyle 4320 sayılı Kanun açısından amacı aştığı, özel hukuk ilişkisi içindeki kişileride içerdiği görülmektedir.

Sonuç olarak Medeni Kanun net bir aile tanımı vermemekte, ele alınan konuya göre aile ilişkisini dar veya geniş olarak belirlemekte ve aileyi resmi evlilikle sınırlamamaktadır. Bunu, ailenin süreç içindeki değişimini sezen kanunkoyucunun uzak görüşlülüğü olarak değerlendirmek gerekir. Öğreti de “..... aile sanki yaşayan bir canlıdır ve kavram zaman ile zemine göre değişiklik göstermektedir³¹⁸” denilerek bu doğrultuda bir değerlendirme yapılmıştır.

Buna karşın, TMK'nun 134. maddesi ve devamında evlenmenin şekil şartları düzenlenmiştir. “Evlenme, yetkili evlendirme memuru önünde yapılmamışsa, evlenme yoktur.”³¹⁹ Medeni Kanun kapsamında tartışmasız doğru olmakla birlikte, kadını ya da bir nedenle güçsüz olan eşi, bir arada yaşadığı erkeğin ya da güçlü olanın şiddetinden korumayı amaçlayan 4320 sayılı Kanun'un amacını gerçekleştirmede kısıtladığı ve kanunun kendine özgü niteliğiyle bağdaşmadığı

³¹⁸ Koçhisarlıoğlu, s.57

³¹⁹ Öztan, s.389

ortadadır. Öyleyse, 4320 sayılı Kanun açısından aile kavramını, evlilikten bağımsız değerlendirmek gerekir.

o. 4320 sayılı Kanunun Cezai Sonuçları

(1) Genel Olarak

Ailenin Korunmasına Dair Kanuna aykırılık Suçu, birden fazla hukuki çıkarı korumaktadır: Eş veya çocuklar ya da aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinin yaşama, vücut tamlığı, haysiyet ve hürriyet gibi kişilik haklarını ve malvarlığına ilişkin haklarını herhangi bir zarar veya tehlikeden korumaktır³²⁰.

Suçun faili, 4320 sayılı Kanun ile hakkında tedbire hükmedilen; diğer eş veya çocuklar ya da aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinden birine veya hepsine karşı aile içi şiddete yönelik davranışlarda bulunan “kusurlu eş”tir. Kanun koyucu, aile içinde şiddet uygulayan hangi birey ise, ona karşı tedbir uygulanmasını istemektedir. Bu nedenle, kanunda “kusurlu eş” deyimi ile şiddeti uygulayan “aile bireyi ” kastedilmektedir. Aksi halde şiddet uygulayan, eşlerden biri değil de, çocuklar ya da diğer aile bireyleri olursa, tedbire hükmedilmeyecektir³²¹. Suçun mağduru ise, ale içi şiddete uğrayan diğer eş, çocuklar veya aynı çatı altında birlikte yaşayan diğer aile bireyleridir.

(2)Şartları

Ailenin Korunmasına Dair Kanuna Aykırılık Suçu’nun oluşması için gerekli önşartlar şunlardır³²²:

³²⁰ Burhan Caner Hacıoğlu; “4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunla İhdas Edinilen ‘Ailenin Korunmasına Dair Kanuna Muhalefet Suçu’ Üzerine bir İnceleme s.40

³²¹ Nur Centel, “Mağdurun Korunmasında Yeni Bir Yaklaşım” s.120

³²² Hacıoğlu, age(Düzeltilme)

- 1- Suçun fail ve mağdurunun Kanunda öngörülen kişilerden biri ve suç failinin mutlaka kusurlu eş olması,
- 2- Aile içi şiddete uğrayan suç mağdurlarının kendilerinin veya cumhuriyet savcılığının talebi üzerine 4320 sayılı Kanunun 1. Maddesinde sayılan tedbirlere hükmedilmiş olması,
- 3-Bu kararın yetkili ve görevli yargı mercii tarafından verilmesi,
- 4-Kararda, 4320 sayılı Kanun gereğince hükmedilen tedbirlere aykırı davranılması halinde tutuklanacağı ve hürriyeti bağlayıcı cezaya hükmedileceği hususunun kusurlu eşe ihtar olunması,
- 5-Kararın usule uygun şekilde tebliğ edilmiş olması,
- 6-Tedbir kararının suç tarihinde geçerliliğini koruması,
- 7- Tedbir kararının infazına başlanmış olması gerekir.

Usule uygun olarak tebliğ edilmeyen tedbir kararından dolayı kusurlu eşe ceza verilemez. Yargıtay, sulh hukuk mahkemesince verilen tedbir kararının usule uygun olarak tebliğ edilip edilmediğini araştırmadan sanığa ceza veren yerel mahkeme kararını bozmuştur³²³. Ayrıca, verilen tedbir kararının kesinleşmesi gerekir. Kesinleşmeyen bir tedbir kararına aykırı davranan sanık hakkında verilen

mahkumiyet kararı, Yargıtay tarafından bozulmuştur³²⁴. Tedbir kararından haberdar olduğu halde usule uygun tebligat yapılamadığından failin cezalandırılmaması,

³²³ Yargıtay 7. CD. 2001/12141 E., 2001/13554 K.

³²⁴ Yargıtay 7. CD. 2001/11017 E., 2001/12763 K

Kanunun amacı ile bağdaşmaz. Bu nedenle, kararın infazı için failin kararı öğrenmesi yeterli sayılmalı, Tebligat Kanunu hükümlerine göre tebliğ şartı aranmamalıdır³²⁵.

(3) Maddi Unsur

i. Genel Olarak

Suçun maddi unsuru, sulh hakimince hükmedilen tedbirlere aykırı hareket etmektir. Kanuna göre cezalandırılacak hareket, aile bireylerine karşı fiziksel şiddet içermeyen bir harekette olabilir. Önemli olan bu hareketin hakim tedbir kararıyla yasaklanmış olmasıdır³²⁶. Bu durum, suçta ve cezada yasallık ilkesinin ihlal edildiği gerekçesiyle eleştirilmektedir³²⁷. Şöyle ki; 4320 sayılı Kanun'un 1. Maddesinde sayılan tedbirlerden bir ya da birkaçına birlikte veya uygun göreceği benzer başka tedbirlere de hükmetme yetkisi konusunda sulh hukuk hakimine geniş takdir yetkisi verilmiştir. Bu tedbirleri içeren sulh hukuk mahkemesi kararı, 4320 sayılı Kanuna Aykırılık Suçunun maddi unsurunu oluşturduğundan, ceza hukukunun en önemli ilkelerinden biri olan “ Suçta ve Cezada Yasallık İlkesi” ve bu ilkenin sonucu olan “Kıyas Yasağı”nın ihlali sonucu doğmaktadır.

Suç, neticesi bakımından tehlike suçlarından soyut tehlike suçudur. Kanun koyucu, belirtilen hareketlerin yapılmasıyla bir tehlikenin ortaya çıkacağından hareketle düzenleme yapmıştır. Bu nedenle, suç tipinde tarif edilen hareketin yapılması suçun oluşması için yeterlidir.³²⁸ Aşağıda suçun farklı hareket ve sonuçları incelenmiştir.

³²⁵ Meral Erdoğan, “Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Uygulaması”, a.y.

³²⁶ Centel, s. 121

³²⁷ Centel, s.41

³²⁸ Centel, s.42(Düzeltilme)

ii. Diğer Eşe veya Çocuklara veya Aynı Çatı altında Yaşayan Diğer Aile Bireylerine Karşı Şiddete veya Korkuya Yönelik Davranışlarda Bulunmak

4320 sayılı Kanunda şiddete veya korkuya yönelik davranışlarla ilgili herhangi bir açıklama bulunmamaktadır. Kanunun Genel Gereğesinde³²⁹ ise aile içi şiddet, aile içinde bir bireyin diğer bir bireye yönelik fiziki, sözel ve duygusal kötü davranışı olarak tanımlanmıştır. Bu tanım dikkate alındığında suçun kapsamına, Türk Ceza Kanunundaki kötü davranış suçlarının yanı sıra mağdura maddi ve manevi bakımdan eziyet veren, bedeni ve ruhsal yapısında zarar veya tehlikeye neden olan ihmali ve icrai her türlü hareket girecektir³³⁰

iii. Uzaklaştırıldığı ve Diğer Eş ve çocuklara Tahsis Edilen Ortak Konut veya İşyerlerine Girmek veya Yaklaşmak

Sulh hukuk mahkemesi hakimi tarafından kusurlu eşin ortak konuttan uzaklaştırılarak bu evin diğer eş ve varsa çocuklara tahsisine veya kusurlu eşin, diğer eş ve çocukların oturmakta olduğu eve veya işyerlerine yaklaşmamasına karar verilmiş ise, bu tedbire aykırı hareket eden fail, 4320 sayılı Kanuna Aykırılık Suçunu işlemiş olacaktır. Orta konuta girilmeme kararının ihlali, TCK: m. 116'da düzenlenen konut dokunulmazlığının ihlal suçunu da doğuracaktır. Ancak, işyerleri konut olarak kabul edilmediğinden, işyerlerine girmek bu suçu oluşturmayacak; sadece 4320 sayılı Kanuna Aykırılık Suçunu işlemiş olacaktır³³¹.

³²⁹ (Çevrimiçi) www.ksgm.gov.tr/Pdf/02_KY AIS_Hukuksal_Durum_Kitabi.pdf

³³⁰ Hacıoğlu, s.42

³³¹ Hacıoğlu, s.43(Düzeltilme)

iv. Diğer eşin, Çocukların veya Aynı Çatı Altında Yaşayan diğer Aile Bireylerinin Eşyalarına zarar Vermek

Kusurlu eş, diğer eş, çocuklar ve aynı çatı altında yaşayan aile bireylerinin malvarlığına zarar vermeme konusunda sulh hukuk mahkemesince verilen tedbir kararına aykırı davranarak mağdurlara ait eşyaya veya mülkiyeti kendisine ait olsa da ortak kullanıma sunulmuş eşyaya zarar vermesi, 4320 sayılı Kanuna Aykırılık Suçunu oluşturur. Failin eylemi aynı zamanda TCK. m. 151. Maddede düzenlenen mala zarar verme suçunu da oluşturmaktadır. Bununla birlikte, TCK. m. 273 maddede düzenlenen cezasızlık halleri nedeniyle eş, çocuklar ve birlikte yaşayan akrabaların malına zarar veren eş hakkında bu suç nedeniyle verilecek cezada indirim yapılabileceği gibi, ceza vermekten de vazgeçilebilir.

v. Diğer Eşi, Çocukları veya Aynı çatı Altında Yaşyan Diğer Aile Bireylerini İletişim Araçlarıyla Rahatsız Etmek

Suç, aleyhine tedbir kararı verilen failin, iletişim araçlarıyla mağdurların rahatlarını ihlal edici hareketler yapmasıyla oluşur. Rahatlığı ihlal edici hareketler, aile bireylerinin huzurunu bozucu, kişide üzüntü, sıkıntı, tedirginliğe sebep olacak hareketlerdir³³². Mağdurlar, radyo, televizyon, video bantları, telefon, cep telefonu, telgraf, telefax, mektup, kart, elektronik mektup gibi iletişim araçlarıyla failin hareket, tehdit ve şantajlarına maruz kalabilirler. Hakaret, sövme, tehdit, şantaj derecesine varmasa da; telefonla sürekli evi arayarak rahatsızlık vermek, müzik dinletmek, hergün mektup veya kartla eş ve çocuklarını rahatsız edici resim, afiş, korku verici figür ve semboller göndermek, radya ve televizyon programlarında eşi ve çocuklarına sataşmak, internet ve faks aracılığıyla eş ve çocukların çalıştığı kurumlara sürekli mesajlar göndermek de suçun oluşması için yeterlidir³³³.

³³² Hacıoğlu, s.43

³³³ Hacıoğlu, s.44(Düzeltilme)

vi. Silah ve Benzeri Araçları Kolluğa Teslim Etmemek

Aleyhine tedbir kararı verilen eş, silahlarını zabıtaya teslim etmelidir, silahları teslim etmeyerek taşıma ve bulundurmaya devam etmesi halinde tedbir kararına aykırı hareket etmiş olacaktır. “Silah” kelimesi ile taşınması ve bulundurulması suç sayılan kesici, delici, bereleyici aletler anlaşılmalıdır. Bununla birlikte, taşınması ve bulundurulması suç olmayan, fakat bir saldırı veya savunmada kullanılabilen delici, kesici, bereleyici aletler, suç işleme amacıyla kullanılmış ise bu aletler hakkında da tedbir kararı verilebilir³³⁴.

vii. Alkollü veya Uyuşturucu Herhangi Bir Madde Kullanarak Ortak Konuta Gelmek veya Ortak Konutta Bu Maddeleri Kullanmak

Failin, alkol ve uyuşturucu madde kullanarak ortak konuta gelmesi veya ortak konutta bu maddeleri kullanması, 4320 sayılı Kanun gereği alınan tedbire aykırı hareket olarak değerlendirilmiştir. Bunun dışında, TCK.m.191 uyuşturucu madde kullanma, TCK. m.233 aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüğün ihlali suçları ayrı suçlar olarak düzenlenmiştir.

(4) İçtima, İştirak, Yaptırım ve Ceza Usulü

4320 sayılı Kanuna aykırılık, bağımsız bir suç olarak düzenlenmiştir. Failin hareketi, bir başka suçun unsurlarını da içeriyorsa suçların içtimaı hükümleri uygulanmayacak ve iki ayrı suçtan ceza görecektir.

4320 sayılı Kanuna aykırılık suçu, re’sen kovuşturulan suçlardan olup, şikayete bağlı değildir. Tedbir kararına uylmaması halinde zabıta tarafından re’sen soruşturma yapılacak ve gerekli evrak en kısa zamanda Cumhuriyet Başsavcılığına

³³⁴ Hacıoğlu, s.44(Düzeltilme)

gönderilecektir. Cumhuriyet başsavcılığında tedbir kararına aykırı davranan eş hakkında sulh ceza mahkemesinde kamu davası açacaktır. Kanun'un 2. Maddesi gereği bu davanın duruşması, yer ve zaman kaybına bakılmaksızın 3005 sayılı Meşhut Suçların Muhakeme Usulü Kanunu hükümlerine göre yapılacaktır.

Meşhut suç (suçüstü) yargılaması, suçüstü yakalanan sanıkların yargılanmasıdır. Suçüstü hallerinde suçun unsurları açık bir şekilde ortada olup, uzun bir hazırlık ve araştırmaya gerek bulunmamaktadır. Bu nedenle, suç üstü halleri özel bir yargılama usulüne göre yapılmaktadır. Suç üstü yargılamasının en önemli özelliği, yargılamanın çabuk bir biçimde yapılmasıdır. Bunda amaç, suçla bozulan toplumsal dengeyi yeniden kurmaktır. Yapılan hazırlık soruşturmasından sonra, savcı kamu davasını açtığında, iş doğrudan doğruya duruşmada ele alınmakta ve duruşmanın bir oturumda bitirilmesi amaçlanmaktadır. Savcı, iddianamesiyle davayı mahkemeye aktarmakta ve böylece duruşma hazırlığı dönemi de atlanmaktadır³³⁵.

Suçüstü yargılaması için suçun suçüstü durumunu göstermesinden başka, failin yakalanması, suçun belirli yerlerde işlenmiş olması ve 3005 sayılı Kanun kapsamına giren suçların işlenmiş olması gereklidir. Bütün cürümler Kanun kapsamına girerken, kabahatlerden bazıları 3005 sayılı kanuna tabidir. Ayrıca, siyasal, özel yargılamaya tabi, izin ya da karar alınmasına bağlı suçlar da Kanun kapsamı dışında tutulmuştur³³⁶.

3005 sayılı Kanun, ağır cezalı olan ve olmayan suçlar konusunda farklı yargılama usulleri getirmiştir. 4320 sayılı Kanuna aykırılık suçu³³⁷ ağır cezalı bir suç olmadığından, sanığın güvenlik kuvvetleri tarafından yakalanmasından sonra, deliller toplanır ve tanıklar ile birlikte cumhuriyet savcısına getirilir. Sanık, savcı tarafından sorguya çekilir, deliller değerlendirildikten sonra mahkeme önüne

³³⁵ Erdener Yurtcan, Ceza Yargılaması Hukuku, 5. Bs. İstanbul 1996 sh. 628

³³⁶ Yurtcan, s.628

³³⁷ Y.7. CD. 2000/9477 E. ve 2000/12100 K. 02.10.2000 T. “ 4320 sayılı yasanın 1/b maddesi gereğince Sulh Hukuk Mahkemesinin kusurlu eş olan sanığı müşterek şekilde oturdukları evden 3 ay süreyle uzaklaştırma biçiminde verdiği tedbir kararına, dörder gün arayla iki defa uymayan sanığın eylemi bir suç işlemek kararının icrası cümlesinden olduğundan TCK. m. 80 uyarınca cezanın arttırılması gerekir” (Kazancı Hukuk Mevzuatı) (Düzeltilme)

çıkartılır. Mahkeme, bu yargılamaya öncelik vererek duruşmaya başlar. Kanun duruşmanın bir celsede bitirilmesini düzenlemiştir. Bu nedenle de bir yerdeki asliye ceza mahkemesi herhangi bir nedenle çalışmadığı zaman yargılamayı asliye hukuk mahkemesi yapabilecektir. Bunun amacı, sanığın bir an önce cezalandırılıp bozulan kamu düzenini yeniden kurmaktır³³⁸.

4320 sayılı Kanunda yargılamanın değil de, davanın duruşmasının 3005 sayılı Kanun hükümlerine göre yapılması öngörülmüştür. 3005 sayılı Kanunun duruşma açısından özelliği, mahkemenin duruşmayı kural olarak bir celsede bitirmesinin gerekmesidir. Ancak, Kanun'da duruşmanın 3005 sayılı Kanun hükümlerine göre yapılacağı ifadesinin kullanılması, davanın hazırlık aşamasının genel hükümlere göre yapılacağı sonucunu doğurmaktadır. Bu durumda da kanunda kusurlu eşe, kararda hükmedilen tedbirlere aykırı davranılması halinde tutuklanacağının ihtar edilmesinin öngörülmesi bir anlam taşımamaktadır³³⁹.

4320 sayılı Kanunun ceza usulüne ilişkin hükümleri, Ceza Usul Hukukunun genel ilkeleri ile bağdaşmadığı gerekçesiyle eleştirilmektedir. Failin birden fazla suç işlemesi halinde subjektif bağlantı nedeniyle murtaııt suç uyuşmazlıklarının yüksek görevli mahkemede yargılanması ve yüksek görevli mahkemenin tabi olduğu yargılama usulüne tabi olması gerekir. Buna karşın 4320 sayılı Kanunun getirdiği düzenleme nedeniyle, hazırlık soruşturması genel hükümlere göre, son soruşturma ise meşhut suç yargılama usulüne göre yürütülecektir. Bu durumda da Ceza Usul Hukukuna aykırılık oluşmaktadır³⁴⁰.

³³⁸ Doğan Soyaslan, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu, Ankara 2000 s. 380

³³⁹ Centel, s.123

³⁴⁰ Hacıoğlu, s.47(Düzeltilme)

(5) 4320 sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin İstatiksel Sonuçlar

2002-2009 yılları arası kadınlara yönelik şiddet ve cinayet vakalarına ilişkin olarak adalet bakanlığı tarafından açıklanan bir istatistikte, 2002 den Temmuz 2009 a kadar kadına yönelik şiddet ve cinayetler nedeniyle toplam 12.678 davanın açıldığı, bu davalarda 15.564 kişi yargılanırken, bunlardan 5.736 kişinin mahkum olduğu, 1859 kişinin beraat ettiği, 794 kişi içinde denetimli serbestlik kararı verildiği belirtilmiştir. Açılan davalardaki dosyalardan 11216 dosya karara bağlanırken, 6074 dosyanın yargılamasının ise devam etmektedir denilmektedir.³⁴¹

³⁴¹ Milliyet Gazetesi 08.11.2009 (Çevrimiçi)
www.adalet.gov.tr/duyurular/genelgeler/genelge_pdf/35.pdf (Düzeltilme)

C. Sonuç:

Kadına yönelik şiddet, geniş kitleleri doğrudan veya dolaylı olarak etkileyen toplumsal bir sorundur. Yapılan araştırmalar, kadına yönelik şiddet türleri içinde en yaygın olanının, aile içi şiddet olduğunu ortaya koymaktadır.

Hukuk sistemlerinde aile içi şiddete uğrayan kadınlarla ilgili kuralların yer alması, tarihsel olarak oldukça yenidir. Hukuk alanında kadına yönelik aile içi şiddetin görünmez olmasının nedenlerinden başlıcası, kamusal-özel alan ayrımıyla ilişkili olup, aile içi şiddetin özel alan konusu olarak görülmesine dayanmaktadır. Bu anlayışa dayanan hukuk kuralları, aile içi şiddetin başlıca destekleyicisi olmuştur. Başta uluslararası belgeler olmak üzere, iç hukukta yapılan değişikliklerle bu manzara ve bunun içerisinde de hukuk ve devletin rolü değişmeye başlamıştır. Böylece aile içi şiddet, özel alan konusu olarak değil, kamusal nitelikte bir sorun olarak da görülmeye başlanmıştır. İç hukukumuzda da yapılan hukuksal düzenlemelerle, MK, TCK, Ailenin Korunmasına Dair Kanun, Aile Mahkemeleri Kanunu vb. ile, aile içi şiddet sorunu görünür hale gelmiştir. Ancak hukuksal düzenlemeler tek başına aile içi şiddeti önlemek için yeterli değildir. Yasama yanında yürütme ve yargı organları, idare makamları ve diğer kuruluşlar da aile içi şiddeti önlemekle yükümlüdür.

Türkiye'nin de taraf olduğu, yukarıda ayrıntıları ile anlatılan uluslararası belgeler uyarınca, ülkemiz hazırladığı raporlarda, kadınlara yönelik şiddetle ilgili bilgileri ve şiddetle ilgili BM belgelerinin uygulanmasıyla ilgili önlemleri de dahil etmekle yükümlüdür. Kadınlara yönelik şiddetin sürmesinde, kadınlara yönelik şiddeti etkin bir biçimde önleyecek kanunların olmaması veya hali hazırdaki kanunların reformunda başarısızlık önemli rol oynayabilir. Türkiye'de bugünkü durumda sorunlar önemli ölçüde uygulamadan kaynaklanmaktadır. Nitekim Avrupa

Komisyonu'nun 2006 Yılı Türkiye İlerleme Raporu'nda da³⁴², sorunların daha çok uygulamadan kaynaklandığına vurgu yapılmaktadır.

Ancak mevzuatta da sorunlar tam olarak giderilmiş değildir. AY'daki düzenlemeler ve Türkiye'nin uluslararası ve AB karşısındaki yükümlülükleri uyarınca, 2000 yılından bu yana iç hukukumuzda devrim niteliğinde yasal düzenlemeler yapılmış, MK, TCK, Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Aile Mahkemeleri Kanunu ile hukuk sistemimiz içerisinde aile içi şiddet sorunu görünür hale gelmiştir. Ancak sürmekte olan yasal reform çalışmalarına rağmen, mevzuattan kaynaklanan sorunlar tam olarak giderilmiş değildir ve eksiklik ve aksaklıklar mevcuttur.

Aile içi şiddetle doğrudan ilgili bu yasalardaki sorunlar yanında, kadın-erkek eşitliğinin sağlanması ve kadınların ailedeki ve toplumdaki statülerinin iyileştirilmesi önünde engel oluşturan kadınların siyasi olarak temsil edilememesine, eğitim düzeylerinin düşüklüğüne, istihdama katılamamalarına, kadın-erkek eşitliğine ilişkin uygulamaları izleyecek ve denetleyecek kurum ve kuruluşların yokluğuna ve toplumsal cinsiyet konularının tüm kamu politikalarına yerleştirilmemesine ilişkin sorunlar da mevcuttur. Bu sorunların giderilmemiş olması da, Türkiye'nin uluslararası yükümlülüklerine aykırılık oluşturmaktadır. Dolayısıyla aile içi şiddetle doğrudan bağlantılı olmayan mevzuatta da yapılması gereken değişiklikler vardır.

Ayrıca, birkez daha belirtmek gerekir ise, toplumumuzda halen bu Kanunun varlığından ve uygulamasından haberi olmayan kadın, çocuk ve aile bireylerinin olduğu yapılan çalışmalar sonucunda anlaşılmaktadır.

Kanunun öngördüğü tedbirler geçici niteliktedir, süreler bitince aile ortamında benzer olaylar yeniden gerçekleşebilir. Dünyadaki değişime neredeyse eş zamanlı olarak kabul edilen 4320 sayılı Kanun kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve şiddet uygulayanın yasal yaptırımlarla karşılaşmasında oldukça olumlu bir role

³⁴² (Çevrimiçi) digm.meb.gov.tr/uaorgutler/AB/.../ilerleme_raporu_2006_TUR.pdf (Düzeltilme)

sahiptir. Fakat kadına yönelik şiddetin önlenmesi için sadece kanun çıkarmak yeterli değildir. Genel olarak bakıldığında, konuyla ilgili ulusal ve uluslararası alanda gerekli yasal düzenlemeler, yapısında eksiklikler barındırmasına rağmen yapılmıştır. Artık bundan sonra yapılması gereken en önemli şey, kadına karşı şiddeti üreten toplumsal kavram ve düşünceleri ortadan kaldırmaktır. Başarıya ancak; toplumun zihniyetinde olumlu bir dönüşümün, pratikte yaşam bulduğu takdirde ulaşılabacaktır.

Bu nedenle, önce toplumsal alanda yapılacak iyileştirmeler daha sonra mevcut yasada yapılması gereken değişikliklerle sözlerimizi bitireceğiz.

1. Toplumsal Alanda Yapılması Gerekenler

1- Şiddetin varlığını kabul etmek ve önlenmesine ilişkin ulusal eylem programı oluşturmak gerekmektedir. Şiddetin önlenmesi, şiddet uygulayanın cezalandırılması, şiddet mağdurunun ve çocukların korunması ve rehabilitasyonu, sığınma evlerinin acilen çoğaltılması ve tüm aşamalarda birimler arasında tam bir koordinasyon sağlanması zorunluluktur.

2- Diğer yandan kadının her yönü ile statüsünün yükseltilmesi ve güçlendirilmesi, geleneksel rollerin insan haklarına uygun biçimde değiştirilmesinin sürekli bir eylem planı olarak kabulü gerekmektedir.

3- Danışmanlık hizmetlerinin sağlanması, İlgili bireylerin psikiyatrik tedavilerinin yapılması

Tedbir kararının verilmesi ile birlikte failin psikolojik bakımdan da denetiminin yapılması uygun olur. Psikolojik bakımdan hasta ise Türk Ceza Kanununda nasıl belirli sürelerle akıl hastalarının tedavisi görülüyor ise bu kişiler içinde bu yönden yasal düzenleme yapılması gerekir. Kaldı ki, bu kanunun birinci maddesinde hakimnin uygun göreceği benzeri başka tedbirlerin uygulanabileceği belirtilmiştir. Bu nedenle şiddet uygulayan eşin psikolojik kontrolü yaptırılabilir, alkol bağımlısı olan aile

bireyinin bu yönde kontrolü yaptırılıp, tedavisi için hastaneye gönderilebilir. Yine tacize uğrayan çocukların bakım ve güvencesi için tedbirler alınabilir.

Şiddete eğilimli bireylere danışmanlık yapmak, bu kişilerin psikolojik olarak tedavi edilmelerini sağlamak da önleyici bir girişimdir. Ancak bu da, kişilerin bilinçli bir biçimde böyle bir desteği aramaları ve istemeleriyle ve konu ile ilgili olarak toplumsal örgütlerin varlığı ve etkin çalışmasıyla gerçekleşebilir.

4- Yasal uygulama daha çok şiddet eylemine yönelik olarak gerçekleşmekte ise de aile bireylerinin aç bırakılması, soğukta kapının önüne atılması, tuvalet ya da banyoya kilitlenmesi gibi durumların doktor raporu ile teyidi zor olmakla birlikte bunların da diğer delillerin toplanması ile birlikte uygulama kapsamında düşünülmesi yerinde olur. Diğer taraftan şiddete uğrayan aile bireyinin de ruhsal yönden raporunun alınarak gerekirse devlet eli ile tedavisi sağlanmalıdır. Çünkü ruh sağlığı bozulmuş birinin ekonomik yapısı da uygun değil ise tedavisiz bırakılması yasal uygulamayı yetersiz kılar. Amaç şiddet uygulayanın da şiddete uğrayanın da topluma kazandırılması olmalıdır.

5- Toplumsal ve bireysel eğitimlerle, şiddetin ne olduğunun anlatılması

Aile içi şiddet ve çocuk istismarını önlemek için, konu hakkında bireyleri, aileleri ve toplumu eğitim yolu ile bilgilendirip bilinçlendirmek gerekir. Kişiler, aileler ve sonuçta toplum, bu gibi olayları, aile meselesi ve olağan olarak görmekten vazgeçerse, aile içi şiddetin önüne geçilmiş olur. Genel olarak toplumun eğitim düzeyinin yükseltilmesi de aile içi şiddetin azalmasında etkili olur. Ancak bu uzun soluklu bir girişimdir ve zamanı gerektirir.

6- Toplumsal örgütlerin aktif çalışması

Aile içi şiddete veya istismara uğramış kişileri destekleyen ve güvence altına alan bir sosyal güvenlik ve hizmet şemsiyesi kurulmuş olmalıdır. Türkiye'deki sosyal güvenlik ve hizmet kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar aile içi şiddet ve çocuk

istismarının önlenmesi konusunda “Mor Çatı Sığınma Evleri” ve benzeri çalışmalar yapıyorlarsa da bu çalışmalar, gerek nitelik gerekse nicelik açısından son derecede yetersizdir.

7- Yazılı ve görsel medyada şiddeti öğretici yayınların engellenmesi

Şiddet öğrenilen bir davranıştır. Bu nedenle, kitle iletişim araçlarının, özellikle de en yaygın olarak kullanılan ve toplumu en etkileyici araç olan televizyonun şiddeti öğretici yayınları önlenmelidir. Televizyon, aile içi şiddetin ve çocuk istismarının zararlı etkilerini gösteren, bu konularda toplumu bilinçlendiren yayınlar ile, şiddeti önleyici bir yayın aracı olarak kullanılmalıdır.

8- Yasal düzenlemeler (şiddet uygulayana uygulanacak cezaların caydırıcı olması vb.)

Konu ile ilgili olarak kesin, açık ve caydırıcı cezaları öngören özel yasal düzenlemeler gerçekleştirilmelidir.

Aile içi şiddet ve çocuk istismarı ile ilgili başlıca yasal yaptırımlar Türk Ceza Kanunu ve Medeni Kanun hükümlerine dayalıdır. Bu yasaların hükümleri ise genel anlamlıdır. Oysa ki, caydırıcı ve daha etkili olabilmesi bakımından bu konunun, özel yasalarla ele alınıp, yeniden düzenlenmesi gerekir.

9- Teknolojiden Faydalanma

Bir zamanlar sadece askeri birliklerin ve gemicilerin kullandığı teknoloji olan GPS destekli navigasyon sistemleri ile hiç bilmediğimiz bir ülkede kaybolmadan gitmek istediğimiz yeri bulabileceğimiz gibi, bu teknoloji sayesinde, araçlar insansız olarak yol alabilmeye başladı. GPS'in insanların hayatını nasıl etkileyebileceğine dair enteresan bir örnek olarak da, İspanya hükümeti, eşlerine veya eski eşlerine kötü muamele sonrası uzaklaştırma cezası alan erkekleri izlemek için GPS cihazlı bilezik

kullanımı için gerekli finansmanı sağlayacağını açıkladı³⁴³. Böyle bir teknolojinin aile içi şiddetin sık yaşandığı ülkemizde de uygulanabileceği görüşündeyim.

2. 4320 sayılı Kanun İle İlgili Olarak Yapılması Gerekenler

1- 4320 sayılı Kanunun şiddet uygulayan eş tabiri, şiddet uygulayan kişi ve mağdur da, kendisine şiddet uygulanan kişi olarak değiştirilmelidir. Koruma emri aynı çatı altında yaşamakla sınırlı tutulmamalı, aynı çatı altında yaşayanlara ek olarak, daha önce aralarında bir birliktelik olmuş kişileri de içerecek biçimde değiştirmelidir. Bu kişiler eşcinsel bir beraberlik de yaşamış ve ayrılmış olabilirler. İnsanlar aynı evde yaşamamakla birlikte ortak bir çocukları olabilir. Aynı evde yaşamamakla birlikte zaman zaman bir araya gelen sevgililer olabilirler. Kanunları yaparken veya yorumlarken amaçlarını asla gözden uzak tutmamalıyız. Resmi veya dini nikahlı olmanın veya hiç nikahlı olmamanın önemi yoktur. Önemli olan insan yaşamıdır.

(2) Başvuru durumunda hemen ve herhangi bir araştırma yapmadan uygulanmalıdır. Duruşma açmak kanıt toplamak mağdure veya mağdurun zarar görme oranını arttıracaktır.

(3) Kanun, “Yargıç, mağdurların yaşam düzeylerini göz önünde bulundurarak nafakaya hükmeder” demekte ve devamla birinci fıkranın harçtan muaf olacağı bildirilmektedir. Oysa bu yasanın amacı şiddete maruz kalan kadın ve çocukların yaşamlarını güvence altına almak olduğuna göre kanunun uygulanmasından doğan her türlü hukuki işlem harçtan muaf olmalıdır.

(4) Önce bu kanunun adı dünyadaki bütün örneklerine koşut olarak "Koruma Emri" veya "Geri Durma Emri" biçiminde değiştirilmelidir. Kadına yönelik aile içi şiddeti önlemenin en önemli ilk adımı, ilgili hukuk kurallarının oluşturulmasıdır. Kadına yönelik aile içi şiddetle hukuksal mücadelede, genellikle alınması gerekli olan üç önlemden söz edilmektedir. Bunlar, engel olma-önleme, koruma ve desteklemedir.

³⁴³ Hürriyet Gazetesi 02.11.2009

Aile içi şiddetle mücadelede bu üç önlemin birlikte olması zorunlu olup, tek başlarına yeterli değildir. Bu üç önlemin bir arada olması gerekliliği, kadına yönelik aile içi şiddetle ilgili özel hukuksal düzenlemeleri gerektirmektedir.

(5) "b" fıkrası " Müşterek evde oturuluyorsa, bu evden uzaklaştırılarak, bu evin şiddete maruz kalanlara tahsisi" biçimde düzeltilmesi gerekmektedir.

(6) Diğer eşin (burada "eş" deyiminin evlilik birliği içinde veya dışında "eş" olan herkesi kapsadığının unutulmaması gerekmektedir)

(7) Nafakanın başvuru ile birlikte, "mağdurun yaşam düzeyini gözönünde bulundurarak talep edilmese bile hüküm altına alınacağının açıkça belirtilmesi gereklidir.

(8) Birinci maddenin ikinci fıkrası "Bu kanun kapsamındaki başvurular ve infazı için gerekli icra işlemleri harca tabi değildir" olmalıdır.

(9) İkinci maddenin birinci fıkrası şöyle değiştirilmelidir: "Koruma kararının bir örneği mahkeme tarafından Cumhuriyet Savcılığı'na gönderilir. Cumhuriyet Savcılığı, kararın tebliğ veya tefhim yolu ile uygulanmasını zabıta aracılığı ile izler".

(10) İkinci maddenin üçüncü fıkrasında kullanılan "koruma kararına uymayan eş" tabiri "birey" olarak değiştirilmelidir.

(11) Kanuna üçüncü madde olarak "Bu kanun uyarınca hükmedilen ceza tecil edilemez. Hürriyeti bağlayıcı ceza 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun'un 4. maddesinde yazılı para cezasına ve tedbirlere çevrilemez" eklenmelidir.

BİBLİYOGRAFYA

- **ACAR, Feride;** “CEDAW Sözleşmesi”, Ankara 1998
- **AKIN, Ayşe;** 1. Kadın Sağlığı Kongresi “ Kadına Yönelik Şiddet” 20-22 Mart 2008 Ankara
www.medimagazin.com.tr/mm_kadina_yonelik_siddet_ve_hekimler_8211i_ky_51030.html
- **AKINTÜRK, Turgut;** Aile Hukuku, 2. Cilt İstanbul 2002
- **AKYÜZ ÖZTÜRK, Fatma ;** "4320 Sayılı Ailenin Korunması Kanunu", Yargıtay Dergisi, C. 29, S. 3, Ankara 2003
- **ARICI, Selçuk;**” Aile İçi Şiddet Ve Nedenleri Nelerdir”
www.selcukarici.com/psikoloji_psikiyatri_yazilari/aile_ici_siddet.txt
27.05.2009
- **ARIN, Canan;** Yönelik Şiddet Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı Yayınları, İstanbul, 1996
- **ARTUK, Mehmet/ GÖKCEN Ahmet/ YENİDÜNYA, Caner;** Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara, 2000
- **AYAN, Serkan;** Evlilik Birliğinin Korunması, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara 2004
- **BAKTIR, Selma;**”Aile Mahkemeleri” Ankara, Yetkin Yayınları, 2003
- **BALCIOĞLU İbrahim,**“Şiddetin Doğal ve Toplumsal Kaynakları” Biyolojik, Sosyolojik, Psikolojik Açından Şiddet, İstanbul, Sökmen Matbaacılık, 2000
- **BALO, Yusuf SOLMAZ:** Uluslararası İlkeler Işığında Çocuk Koruma Kanunu ve Uygulaması, (Seçkin Yayınevi), Ankara 2005
- **BERKTAY, Fatmagül:** “Kadınların İnsan Hakları; İnsan Hakları Hukukunda Yeni Bir Açılım” Tarihin cinsiyeti, Metis Yay. İstanbul 2003

- **BİLGEL, Nazan;**”Bursa İl Merkezinde Kadınlara Yönelik Şiddetle İlgili Durum Saptaması Araştırması” 2001
<http://www20.uludag.edu.tr/~nazan/ders5.html> 16.10.2006
- **BİLİR Şule, ARI Meziyet., DÖNMEZ Necati., GÜNEYSU Sibel.;** “4-12 Yaşları Arasında 16100 Çocukta, Örselenme Durumları ile İlgili Bir İnceleme.” Çocuk İstismarı ve İhmali, Çocukların Kötü Muameleden Korunması I. Ulusal Kongresi 12-14 Haziran 1989 Kitabı, Ankara, 1991
- **CENTEL, Nur;** ; “Mağdurun Korunmasında Yeni Bir Yaklaşım” Prof. Dr. Sahir ERMAN’a armağan, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Eğitim, Öğretim ve Yardımlaşma Vakfı, İstanbul, 1999
- **DURAL, Mustafa-OĞUZMAN, Kemal;** "Aile Hukuku",B.2 İstanbul 1998
- **DOĞAN, İzzet;** "Kadına Yönelik Şiddet Uluslararası Belgeler 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına İlişkin Yasa Ve bu yasada yapılan değişiklikler üzerine bir inceleme" İstanbul Barosu dergisi Cilt: 82 Sayı:3 Yıl 2008
- **DOĞAN, Murat:** “Medeni Kanun'un Getirdiği Yeni Bir Müessese: Aile Konutu”, AÜEHFD, C. VI, S. 1-4, Erzincan, 2004
- **DOMANIÇ, Hayri;** “Yaratılıştan Bu Yana Kadın Haklarının Gelişimi” Ocak 2007 İstanbul
- **DURAL, Mustafa- GÜMÜŞ, M. Alper-ÖĞÜZ, Tufan;** Türk Özel Hukuku Cilt II İstanbul 2008
- **ERDEM, Mehmet,** “Aile İçi Şiddet ve 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun” Türkiye Barolar Birliği Dergisi Sayı 73 Kasım-Aralık 2007
- **ERDOĞAN, Meral;** “Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Uygulaması” Hukukta Kadın Sempozyumu, Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Ankara, 2000

- **ERGİN, Ahmet;** "Aile İçi Şiddet" www.ailehekimince.com/aileicisid.htm 2006
- **ERTÜRK, Şükran;** "İş İlişkisinde Temel Haklar", Ankara 2002
- **GÜNERİ, Feride ;** "Aile İçinde Kadına Yöneltilen Şiddet" Evdeki Terör: Kadına Yönelik Şiddet, İstanbul, Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, 1996
- **GÜVEN, Kudret;** "4320 sayılı Aile'nin Korunmasına Dair Kanun'un Getirdiği hukuki Tedbirler" Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (Prof. Dr. İhsan TARAKÇIOĞLU'na Armağan), 1998
- **HACIOĞLU, Burhan Caner;** "4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunla İhdas Edinilen 'Ailenin Korunmasına Dair Kanuna Muhalefet Suçu' Üzerine bir İnceleme
- **İÇLİ, Tülin Günşen;** Ailede Kadına Karşı Şiddet ve Kadın Suçluluğu, Devlet Bakanlığı Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Ankara, 1995
- **İÇLİ Tülin Günşen ,** "Türkiye'de Kadın Suçluluğunun Aile İçi İlişkiler ve Aile Yapısı Açısından İncelenmesi " 20. Yüzyılın sonunda Kadınlar ve Gelecek Konferansı, Ankara, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, 19-21 Kasım 1997
- **İLKARACAN Pınar, GÜLÇÜR Leyla;** "Aile İçinde Kadına Karşı Şiddet" Sıcak Yuva Masalı: Aile İçi Şiddet ve Cinsel Taciz, İstanbul Metis Yayınları 1996
- **KAÇAK, Nazif;** "Açıklamalı – İhtihatlı Boşanma, Nafaka. Mal Rejimleri, Velayet" İstanbul 2004
- **KAHVECİ, Nalan;** 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunda 5636 sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikler İzmir Barosu Dergisi 2007
- **KALAN, İlknur;** "Ailede Kadına Yönelik Şiddet ve Hukuk Düzeni" Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1997
- **KARADENİZ, ÖZCAN;** "Roma Hukuku" Ankara, 2. Bası, 1986,

- **KARINCA, Eray**, “Kadına Yönelik Aile İçi Şiddete İlişkin Hukuksal Durum ve Uygulama Örnekleri” TC. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları Ankara, 2008
- **KARINCA Eray**; “Aile İçi Şiddete Son” makale Türk Hukuk Sitesi (<http://www.turkhukuksitesi.com>)
- **KAYIR, Gülser Öztunalı**; “Kadınlar ve Psikolojik Şiddet Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı Yayınları”, İstanbul, 1996
- **KEMERLİ, Nurhayat**: “Aile İçinde Kadın Yöneltilen Şiddet” Kadına Yönelik Şiddet ve Yaşamda Kadın Sempozyum 22-23 Kasım 2003
- **KOCACIK, Faruk**; “Aile İçi İlişkilerde Kadına Yönelik Şiddet” Sivas, Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, 2004
- **KOÇHİSARLIOĞLU, Cengiz**; Aile ve Aile Yararı, Türk Meden Kanunun’un Yürürlüğe girişinin 80.yılı münasebetiyle Düzenlenen Sempozyum 4-5 Ekim 2006 Ankara Üniversitesi Yayını
- **KOÇHİSARLIOĞLU, Cengiz**; "İsviçre'de Evlilik Birliği Hukuku'ndaki Son Gelişmeler", Prof. Dr. Jale G. Akipek'e Armağan, Konya 1991, (Son Gelişmeler
- **KOLBURAN Güliz**;" Şiddet ve Okul Ortamına Etkileri" (Kadın Sağlığı Kongresi) Ankara, 2008
- **KONGAR, Emre**; www.kongar.org. Kasım 9, 2008 “Nazan MOROĞLU’ndan Haber Var” medya notu. 10.10.2008 tarihli Cumhuriyet Gazetesi
- **KURU, Baki**; İcra ve İflas Hukuku, Ankara 1983
- **MOROĞLU, Nazan**; “Kadına Yönelik Şiddet ve Ailenin Korunmasına Dair Kanun” makale (www.hukukcu.com/bilimse/kitaplar/kadina_siddet.htm)
- **MOROĞLU, Nazan**;"Kadın Erkek Eşitliği" www.euturkey.org.tr (e.t 03.03.2005)
- **NUROĞLU, Ayşe Betül**; “Aile İçi Şiddet Araştırması” (Çevrimiçi) www.ucansupurge.org/arsiv_14.07.2003

- **ÖNER, Ziya Bülent** (Küçükçekmece 1. Aile Mahkemesi Hakimi) “Aile Birliğinin Korunması İçin Alınacak Önlemler”
<http://www.adalet.org/makale/xysbekran.php?idno=6784> (e.t. 19.04.2008)
- **ÖZBEK Dolunay**, “Kadınlara Yönelik Şiddete Uluslar Arası Hukukun Yaklaşımı ve İç Hukuka Yansıması”, s. 164 (Kadına Yönelik Cinsel Şiddete Karşılaştırmalı Hukukun Yaklaşımı, İstanbul Barosu, 2000)
- **ÖZDAMAR, Demet**; “Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine Dair Sözleşme ve Ek İhtiyari Protokolün İç Hukukumuzda, Özellikle Yeni Aile Hukukuna Etkisi ” Ankara 2009
- **ÖZKUZUKIRAN, Şule**; “Çalışma Yaşamında Cinsel Taciz ve Şiddet” Kadına Yönelik Şiddet ve Hekimlik Sempozyumu Ankara 14.11.2002
- **ÖZTAN, Bilge**; Medeni Hukukun Temel Kavramları 9. Bası, Ankara 2002
- **ÖZTOP Didem**; “Aile İçi Şiddetin Çocuklar Üzerindeki Etkisi” (<http://www.saglikbilgisi.com/haber/Aile>) .
- **ÖZVARIŞ, Bahar ve arkadaşları** “Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadelede Sağlık Hizmetleri”Ankara, 2008
- **PEKER, Hüseyin**; “Evlilik Birliğini Sona Erdiren Nedenler, Boşanma Ayrılık ve Evliliğin İptali Davaları, Aile Mahkemeleri Kuruluş Görevi ve Yargılama Usulleri”, Ankara 2004. (Aile Mahkemeleri)
- **POLAT, Oğuz**. Çocuk Hakları-Çocuk Suçluluğu (www.kriminoloji.com)
- **REİS, Nesrin**; “Kadına Uygulanan Cinsel Şiddet ve Kadın Sağlığına Etkisi” 4. Ulusal Kadın Çalışmaları Toplantısı “ Kadın Sorunlarının Çözümüne Doğru Yöntem, Strateji ve Politikalar”, İzmir, Ege Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi ve Ege Kadın Araştırmaları Derneği, 1998
- **REEMTSMA, Jan Philipp**; “Vahşeti Kavramak” Ayrıntı Yayınları İstanbul, 1998
- **SANCAR ÜŞÜR, Serpil**. “Bir İktidar Aracı Olarak Cinsel Şiddet” Kadına Yönelik Şiddet ve Hekimlik Sempozyumu Ankara 14.11.2002

- **SELEK, Pınar.** “Ataerkillik ve Şiddet Kültürü” Kadına Yönelik Şiddet ve Hekimlik Sempozyumu Ankara 14.11.2002
- **SOYASLAN, Doğan;** “Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu”, Ankara 2000
- **SUBAŞI, Nüket;** “Kadına Yönelik Şiddet: Nedenleri ve Sonuçları” www.sabem.saglik.gov.tr/akademik_metinler
- **SÜMER, Neslihan;** “Kültür, Yasa ve Aile İçi Şiddet” 20. Yüzyılın Sonunda Kadınlar ve Gelecek Konferansı, Ankara, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, 19-21 Kasım 1997
- **SÜZEK, Sarper;** “İş Hukuku”, (Genel Esaslar- Bireysel İş Hukuku) Yenilenmiş 4. B. İstanbul 2008
- **TEKİN Meral, GÖZÜTOK F. Dilek;** Ankara Gecekondualarında Yaşayan ve Şiddete Karşı Eğitim Alan Kadınların Eşlerarası Şiddet Açısından Konumları: “ Şiddete Uğrayan Kadınlara Yasal haklar, Fırsatlar ve Bunları Kullanma Amaçlı Bilgilendirme/Bilinçlendirme Projesi”, Ankara, Kadın dayanışma Vakfı, 1996,
- **TEKİNAY, Selahattin Sulhi;** Türk Aile Hukuku, İstanbul 1990.
- **TEZCAN, Durmuş/ERDEM, M.Ruhan/ÖNOK, Murat;** 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'na Göre Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, (Seçkin), Ankara 2006.
- **TUSKAN, Aydeniz;** (Kadın Bakış Açısı ile Yeni Türk Ceza Kanunu) www.istanbulbarosu.org.tr (e.t. 03.03.2005)
- **UÇAR, Mehmet Ali;** “Aile İçi Şiddet ve Ailenin Korunması Yasası”, Yetkin Yayınları Ankara 2003.
- **UYAR, Talih ÜLKEN, Hilmi;** “Türk Medeni Kanunu”, Aile Hukuku, C. II, Ankara 2002
- **UYGUR, Gülriz.; SANCAR, Türkan ve diğerleri;** “Kadına Yönelik Aile İçinde Şiddetle Mücadele Projesi, Uluslararası Belgeler” Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları Ankara 2007
- **ÜNAL, Mehmet;** “Türk Medeni Kanunu Bakımından Kadın Hakları”, SÜHFD, C. 6, S. 1-2, Konya 1998, s. 667-675. (Kadın Hakları)

- **YURTCAN, Erdener;** “Yeni Türk Ceza Kanunu ve Yorumu” (Kazancı), İstanbul 2004
- **YURTCAN; Erdener,** “Ceza Yargılaması Hukuku”, 5. Bs. İstanbul 1996
- **YÜKSEL, Şahika** “Kadınların Kendini Şiddetten Koruması Neden Zor ”
www.icgoru.com/content/view/23/2/lang.
- **ZEVKLİLER, Aydın- ACABEY, M. Beşir- GÖKYAYLA, K. Emre,** “Medeni Hukuk”, B.6, Ankara 2000, s.765
- **ZEVKLİLER, Aydın-HAVUTÇU, Ayşe;** “Medeni Hukuk Temel Bilgiler”, Ankara 2003.

DİĞER KAYNAKLAR

- Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları, 2. Basım Ankara, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 2000
- <http://www20.uludag.edu.tr/~nazan/ders5.html>
- Cinsiyete Dayalı Şiddet Olgularına Sağlık Personelinin Yaklaşımı, İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı, 2005 www.ikgv.org/kitaplar.htm - Önbellek

- www.hukukcu.com/bilimsel/kitaplar/kadina_siddet.htm
- www.unicankara.ortg.tr/doc_pdf/metin139pdf
- www.amnesty.org
- www.turkhukuksitesi.com
- WHO. Psychosocial and Mental Health Aspects of Women's Health. WHO, Geneva, 1993.
- WHO. Women's Health: Across Age and Frontier. WHO, Geneva, 1992.
- Hausermann J., Vizard P. Violence Against Women: A crime against Humanity. Entrenous,30-31/December: 6-7, Geneva, 1995.
- WHO. Psychosocial and Mental Health Aspects of Women's Health. WHO, Geneva, 1993.
- www.ksgm.gov.tr
- ICC Çocuk Hakları Serisi, 2006
- www.avrupakonseyi.org.tr
- digm.meb.gov.tr
- www.morcati.org.tr
- www.ikv.org.tr
- TMMOB Bülteni, 2008
- Terazi Hukuk Dergisi Temmuz 2007, Sayı:11
- Milliyet Gazetesi 08.11.2009
- Hürriyet Gazetesi 02.11.2009
- Radikal Gazetesi 29 Kasım 2006